зала 7
шкафъ XXXVI
полка 4 № 2

Татар.
3-8828

تنظیمات

جمعیة شرعیة اورینبورغیه طرفندن مختلف وقتلرده تحت نظارتنده اولان امامله‌ره
نشر اولنمش فرمانلر جمع ایدلمش وبر قدر ایکنچی معلوماتلرهم درج ایدلمش
رساله‌در • امام وموءذن ویاکه امام وموءذن اوله‌چق شاکردلر ایچون ترتیب ایدلمشدر •

صاحبی رضاء الدین بن فخر الدین

اوفا

بوکتابننك باصمه‌سنه رخصت بیرلدی سانکی پیتربورغده ۲۶ نچی مارتده
۱۸۹۸ نچی یلده

باصمه اولنمشدر قزانده دومبراوسکی ننك باصمه خانه سنده ۱۸۹۸ نچی یلده

Дозволено цензурою С.-Петербургъ. 26 Марта 1898 года.

Типографія Б. Л. Домбровскаго въ Казани.

تنظیمات

موءذن , امام , خطیب ، آخوند ، درجه سنده اولان کمسنه‌لر ، اهل اسلامك معتبر عالملری حساب ایدلوب ، دولت نظرنده هم ماءمور وخدام جمله‌سندن معدودلردر • بناء علیه بونلر ، اوزلرینه دولت طرفندن تابشرلمش وتسلیم ایدلمش وظیفه‌لری کامل ایلمك ایله مکلف اولمشلردر • اکرده قصورلق وکمچیلك ایدرلر ایسه مسئول اوله‌چقلری شبهه‌سزدر • لکن خدمت وقتنده اولان خلاف نظام اشلردن بعضیلری قصدا وبیلوب اولسه‌ده ، کوبراکی خطالق وغفلتلك وحقیقت حال لازم درجه‌ده آنکلاشلمدیقی سببندن اولدیغی معلومدر • واقعا بر مأمور کندوسینك وظیفه وخدمتی نه شیدن عبارة ایدکنی تمام بیلماز وآچیق آنکلماز ایسه نه قدر احتیاط واعتبار ایله حرکت ایلر ایسه‌ده بر وقتده خلاف قانون اش اجرا ایدوب دوچار مشکلات اوله‌چغی معلومدر • حتی که بر ماده‌یی اجرا ایلمك کندوسینه لازم اولدیغی حالده بیلمادیکی سببلی احتیاط ایلمك نیتی ایله مذکور عملی اجرا ایلمای قالدیغندن جواب آستونده قالمیه مجبور اولان کمسنه‌لر کورلمشدر •

بناءً علیه اجمالا اولسه‌ده هر بر مأمور کندوسینه لازم اولمش امرلری فهملامك واقتضا سینه کوره عمل اجرا ایلمك تیشلی اوله‌در • امامله‌مزك قوللرنده دستور العمل مقامنده بر رساله اولمدیغی سببندن کندولری هر وقت دوچار خسارت اولمقده‌لر ایدی • آز اولسه ده بونلره معلومات ویرمك ایچون ، جمعیت شرعیه محکمه‌سی مختلف وقتلرده اقتضاء زمانه کوره تورلی سیرکولر نشر ایلمش ، وبو سیرکولردن ظاهر اولدیغی فائده‌لر سوبرانیه محکمه سنده ، کونی وساعتی ایله کورلمش ومشاهده ایدلمش ایدی • وعبث اورنده یورتلمش حسابسز کاغدلرك آز الوینه هم سبب اولمش ایدی • لکن جمعیة شرعیه‌دن نشر اولنمش بوکبی رسمی کاغدلر محله حسابندن ارسال ابدلدکندن بعض محله ده اولان ایکنچی امام ویاکه موءذنلره ویرلمیوب قالدیغندن ، بونلرك فائده سندن اوشبو کمسنه‌لر محروم قالمقده‌لر ایدی • اوشبو کا بناء ، هر بر امام وموءذن استفاده ایلسون ایچون معلوم فرمانلری اوشبو اورنده جمع ایدوب ، رساله شکلنده ترتیب وباشقه بر قدر فائده‌لر هم الحاق ایلدوم • هر بر امام وموءذنلر مطالعه ایدوب اوز وظیفه‌لری ایله آشنا اولدقلری کبی ، امام وموءذن اوله‌چق شاکردلر هم کندولرینك التزام ایده‌چك عمللرینی بیلوب بصیرت اوزرنده اولورلر دیوظن ایلدوم

دوخاونوی

Из фондов Российской Национальной библиотеки

دوغاونوی سوبرانیه طرفندن محله امامرلرینه

(١)

غسپادین مینیستر ژنوترییننج دیل اوشبوییل مارت‌نك ١٧ چی کون ٣٩٣ نچی‌نومیر اوزرنك دوغاونوی سوبرانیه‌یه یازمش پرید پیسانیه سنده آیته‌در: ١١ نچی توم ننك ١٢٣٥ نچی استاتیه سینه بناءً متریقه دفترینه یازلمای قالان کمسنه‌لرنك نسل‌ونسب‌لرینی تیکشرمك وظیفه‌سی دوغاونوی سوبرانیه محکمه‌سینه تابشرلمشدر، شونك ایچون بوایشلرنی تفتیش ایتمك دوغاونوی سوبرانیه‌یه تیشلی بولمایدر. دیب. غ. مینیسترنك اوشبو پرید پیسانیه سینه بناءً متریقه دفترلرینه یازلمای‌قالان بالالر ویا نکاح وطلاق ومیت‌لرنی صونکندن یازمق اصلاً ممکن اولمیه‌چقدر. یعنی امامرنه کیفیت ایله دوغاونوی سوبرانیه‌یه تابشرسه‌لر، متریقه‌لر شول کیفیت اوزرنك قاله‌چقلردر. متریقه دفترینه یازلمقدن مقصود خلقلرنك نسل‌ونسب‌لرینی، وبعض‌طائفه‌لره ویرلمش «کناز» و «دووران» لك کبی امتیازلرنی سافلامق هم ترکه تقسیم ایدلان وقتده مالنی، شرعاً تیشلی اولان وارثلره ویروب وارث اولمیانلرنك مال دعـوا ایدولرندن ساقلاب، وارثلك وعصبه‌لك اثبات ایتمکدر. مثلاً آتاسندن قالمش ماله وارث ایدوکن اثبات‌قیلور ایچون، بالانك آتاوآناسینك وهر ایکی‌طرفده اولمش باباسینك اسمی، هم آتا وآناسی آراسنده موافق شریعت عقد نکاح اولدیقی، وآتاسینك وفات اولدیقی متریقه دفترنده آچیق وتمام یازلمش اولمیه تیشلیدر. بوروشك اولمازسه محکمه‌لر حضورنك مذکور ترکه‌یه وارث‌ایدوکنی اثباب‌ایلمك مشکل‌اولور. نکاح، طلاق، وارثلك کبی دعوالرده کامل اشانچ متریقه دفتری اولدیقی ایچون، متریقه دفترینی‌بیك‌اجتهاد واعتبار ایله یازمق تیش ایدوکنی، دوغاونوی‌سوبرانیه، محله امامرلرینه‌کوب مرتبه آنکلاتمش ایدی. امابوندن صونك امامردن کلمش متریقه‌لر دوغاونوی سوبرانیه‌ده کامل دقت‌ایله تفتیش ایدوله‌چکدر. ومذکور محکمه‌نك ١٨٩١ نچی ییلده تاراتمش «تنظیمات» (*) وهم‌اوشبو «فرمان» لرینه امتثال‌ایتمای حقوق‌شرعیه‌لرنی ابطال ـ وخلقلرنك نسل‌ونسب‌لرینی ضایع ایتمیه سبچی اولان امامر «اوغلاونوی‌سوده» تابشرلوب اشلری‌تمام اولانه‌قدر اورنلرندن‌عزل ایدلوب‌توره‌له‌چقلردر.

(٢)

بعض‌امامر، حضورلرنده، ایر ایله خاتون آراسنده موافق شرع خلع ویا‌که طلاق واقع اولسه‌ده، خاتون طرفندن ویره‌چك بدل‌خلع ایر اوزرینه تابشرلوب تمام‌اولمادوقی‌ایچون، طلاق صورتنده ایرطرفندن ویره‌چك مهروعدة نفقه‌لری خاتونه تابشرلمادوقی ایچون یاکه «کیرباوی» ملرقه ویرمدیکلری‌ایچون متریقه‌یه یازمای کیچکتروب‌تورماقلری، دوغاونوی سوبرانیه‌نك تفتیش‌ایدن اشلرندن معلوم اولمقده‌در. وحالبوکه بوندای اشلرنك متریقه‌یه یازلمای تورماقلری شرعاً ونظاماً الوغ دعوالر چغوینه وامامرلرنك‌هم‌اوزلرینك، حکم آستونك

(*) اوشبو ١٨٩١ نچی ییلده نشر اولنان «تنظیمات» ٣٩٩٩ نچی نومیر اوزرنده ١٨٩٣ نچی ییلده ایکنچی مرتبه تاراالمشدر. کیله‌چکده هم مذکور اولور.

قالولرینه سبب اوله‌در شونك ایچون دوغاونوی سوبرانیه ، محله اماملرینه‌تاه‌کید ایدوب بیوره‌در : حضورلرنده موافق شرع اولان خلع وطلاقلرنی هیچ‌کیچکترمای موافق‌نظام‌ایدوب متریقه دفترینه یازسونلر ۰ بدل خلع ومهر وعدة نفقه‌لری کرك تابشرلمش اولسون کرك اولماسون ۰ بلکه مهر وعدة نفقه‌سی , وخلع مثبت اولان صورتده بدل خلع کبی حقوق مالیّه‌لرنی ، متریقه دفترنده یازلمشه بناءً ایر ایله خاتون اوزلری تیشلی اورنلرندن‌سورارلر ۰ خلع وطلاقلرنك‌سوافق‌شریعت‌یا که‌موافق‌شریعت‌دکل ایدکنی بیلمك‘ اماملرنك‌اوزلرینه‌لازمدر ۰

(۳)

۱۵ نچی توم ۱ نچی چاستنك ۳ نچی هم ۹۱ نچی استاتیه‌لرینه بناءً قزیاشی اون آلتی تمام اولمای ، ایرباشی اون‌سکز تمام اولمای ، اماملر اصلاً عقد ایدوچی ونکاح خطبه سی اوقوچی اولماسونلر ۰ اور محله‌لرنده اولان کمسنه‌لرنك یاشلری نیچه‌ده ایدوکی متریقه دفترلرندن قارالوب بیلنور ۰ اکرده متریقه ده یازلمای قالوی آچیق معلوم اولسه اول وقتده « سیمیننوی‌اسپیسکه » ده یازلمشنه قارالوب عمل قیلنور ۰ اماچیتدن کیلوب توروچیلرنك یاشلری قول‌لرنده اولمش « میتریچیسکوی اسویدیتلستوا » لرندن یا که محله اماملرندن آلنمش « میتریچسکوی‌اسپرافقه » لرندن ، وبونلر اولمیان‌تقدیرده‌محکمه‌لردن‌ویرلمش‌هر تورلی بیلیت‌لرندن قارالوب‌بیلنور ۰ اکرده قزلر دوغمش اورنلرندن باشقه محله‌ده تربیه‌لنمش‌لری سببلی‌یاشلری‌معلوم‌اولماز‌ایسه تربیه‌لنمش محله‌سنده‌کی‌امام ، عقدایلمازدن مقدم ، دوغمش محله‌سنده‌کی‌امامدن « آتناشینیه » ایله قزنك‌متریقه‌دفترنده‌کورلان یاشنی سوراب آلوب تمام‌یتدوکنی بیلوب عقدایدر ۰ ایسکی محله‌دن آیورلان یانکامحله اماملری‘کرك اشلرینی ایسکی محـله ده اولمش متریقه دفترندن اوزلری باروب قارارلر یاکه « آتناشینیه » ایله سوراب آلورلر ۰ متریقه‌ده اولمش اشلرنی محکمه‌لر سورارلر ایسه مطلقا ـ یاکه اماملر ، اول اشنك نه خصوصده کرك اولدیقنی بیان‌قیلوب سورارلر ایسه سورالمش‌اماملر‌هیچ‌کیچکتورمای متریقه‌ده کورلمشچه‌جواب‌یازسونلر ۰ بوروشده‌اولان جوابلره «کیرباوی مارقه» یابشدرمق لازم‌دکل ۰ مکرده متریقه‌دن آلنمش یازولر ، محکمه‌لرده اشلره برکتلوب یرولدیکی ایچون لا اقل یارتی تاباق کاغدنی اورتالای بوکلب یازلمش هم آخرنده امامنك پودپیسی واسمنه مخصوص اولان پچاة ومهری سالنمش اولورغه تیشلی ۰ محـکمه‌لـر واماملردن باشقه کشیلر متریقه‌دن « اسپرافقه » سوراسه‌لر اول وقتده سکسان تینلك « کیرباوی مارقه » یابشدرمق لازمدر ۰ « متریچسکو اسویدیتیلستوا» یاکه محکمه‌لردن ویرلمش بیلیت‌لره قاراب عقد نکاح ایدلان‌صورتده مذکور بیلیت‌لرك وسوبرانیه‌دن ویرلمش « اسویدیتیلستوا » لرك نومیرلرینی ییل‌وچسله‌لرنی متریقه‌یه یازوب‌قالوب ، اصل‌نسخه‌لرنی ایبه‌لرینه‌قایتارلوب ویرلور ۰

(۴)

اماملرك ذمه‌لرینه لازم‌اولمش خدمتلری ، امامتلك‌قیلوب‌اهل اسلام‌مك‌ضروریات‌دینیه‌لرینی

تعلیم

تعليم ايدوب دائم الاوقات وعظ ونصيحت وحسن خلق ويومشق سوز ايله عامـهٔ مسلمينك
صلاحيئه دلالت وسعى قيلمقدر • بناء عليه اماملردن الوغ وفضيلت اهللرى اوزلرندن توبانلره
هروقت حمايت وشفقت ايله اولوب هم كچوكلرى اطاعت ومصلحت ايله تركليك ايدركا اجتهاد
قلمق لازمدر • اخوة اسلاميه رعايت وحقوق انسانيهءى كامل ايدركا تروشماق الك مقدم
امامله تيشلى‌در • خصوصا عبادةلرى ادا قلميه پادشاهلرمز طرفندن اختيارلى اولومزى خاطردن
چقارماى دائم شكرانه‌ده اولماق لازمدر • لكن بعض امامله باردركه هيچ ضرور اولميان حتى‌كه
شريعت ستر قلميه قوشقان نرسه‌لر خصوصنده بربرسى هم محله خلقلرى اوستندن دوخاونوى
سوبرانيه وباشقه محكمه‌لره عرضه ويرمكده‌لر وكويا جبروظلم كورمش عاجزوبيچاره‌لر مثالنك
دعوالر يروتمكده‌لردر • وحالبوكه اماملرنك بوروشده بربرسى هم باشقه‌لر ايله مصلحت‌سز
وتپسز معيشت ايدولرى وبرتوقتماى حاكملر ومحكمه‌لر حضورلرنده يرولرى ، اوزلرينك
دوخاونوى اشلرنى تيشلى اولان روشچه ايده آلماى وخلقلر آراسنده تورلى تورلى دشمنلق
وعداوة شايع اولمايه سبب اوله‌در بناء عليه بوندن صونك بوروشده ، يوق منرلنده اولان
عيب‌لرنى زوركوروب اسلام قارنداشلرى اوستندن محكمه‌لره عرضه ويروب ياكه باشقه‌لرنى
عرضه ويرميه دلالت ايدوب تورلى تورلى فتنه‌لر كوركازميه سببچى اولان امامله دوخاونوى
سوبرانيه كامل مرتبه دقت ايدوب عمللرينه تيشلى اولان جزالرى يورته چكدر • شونك ايچون
امامله ، ادواكاتلر روشنده دعوا وخصومت آرتندن يروماى ـ علما جنسندن اولماقلرنى
بيلوب اوزخدمتلرى ايله مشغول اولسونلر • اوشنداق موءذنلر مسجدلرنى تربيه‌لب وپاك
ايدوب عبادة خانه روشنده توتسونلر • هم اماملرينه كچيلك كوركازوب اطاعت قبلورغه
وآنلرنك بيورغان خدمتلرنى كامل ايتمك اجتهادنده اولسونلر •

چلبن فخرالدينوف

سكره تار قدرغولوف

اوستال ناچالنيك تبرى غولوف

(اوفا) ١٨٩٢ نچى ييل ٢٨ نچى ماى‌ده ٢٤٦٥ نچى نومبره

محررطرفندن ملاحظه :١) متريقه واوشنداق « سمينوى اسپيسكه » نك هرايكيسنده يازلماى قالانلرحقنده بوميركولرده برنرسه بيان ايدلمشدر . حالبوكه بوكبى كمسنه‌لر خصوصا قزلر اوله‌در . بناء عليه بونداى حادثه توغرى كلان كمسنه‌لر ؛ سمينوى اسپيسكه‌ده يوق ايدكى حقنده وولسدن اسپرافقه آلوب ، جمعية شرعيه محكمه‌سينه هم مذكور اسپرافقه‌نى مرافعه ايدوب ، نه روشده عمل ايدركا كرك ايدوكنى استفسار ايلمك لازم اولسه كرك .

٢ ـ اسپرافقه‌لرك درست وحقيقت اولوب اولماديغى حقنده شبهه ايدولان صورةده پاليسه آرقلى ، اسمندن اسپرافقه ويرلمش امامك كندوسينه ويا كه توغرى جمعية شرعيه محكمه‌سينه مراجعت ايلمك لازم اولسه كرك جمعية شرعيه‌يه مراجعت ايدولدكده ارخيب متريقه سينه. تطبيق ايدوب جواب ويرلور ظننده مز .

٣ ـ متريچسكوى اسپرافقه‌لر خزينه حقى اولماى فقط دفع شبه ايچون اماملرنك كندولرينه لازمدر . بوتقديرجه حاجت اولان ياشلر ويا كه طلاق ونكاحلرى ، امامر اوزلرى متريقه‌دن كوروب بيلمشلر ايسه ، متريچسكوى اسپرافقه حاضر ايتميه لزوم اولمازسه كرك • بيله اسپرافقه حاضر اولماى توروب لوازم اداء ايدوجى امام عيبلو هم اولمازسه كرك .

Правила въ разъясненіе 1338 ст. X т. 1 ч. закон. граж. изд. 1887 г. изданныя съ разрѣшенія Его Высокопревосходительства Гопсодина Министра Внутреннихъ Дѣлъ отъ 22 мая 1893 года за № 2863, для руководства приходскимъ мулламъ при раздѣлахъ наслѣдственныхъ имуществъ умершихъ магометанъ.

1) Мулла приступаетъ къ раздѣлу наслѣдства не иначе, какъ по просьбѣ кого либо изъ наслѣдниковъ; безъ просьбы наслѣдниковъ мулла можетъ приступить къ раздѣлу наслѣдства въ томъ случаѣ, когда это поручается ему Духовнымъ Собраніемъ. По своей же волѣ, безъ порученія начальства и безъ просьбы наслѣдниковъ, мулла не долженъ вмѣшиваться въ дѣла о раздѣлѣ наслѣдства.

2) Раздѣлъ наслѣдства по просьбѣ наслѣдниковъ долженъ производить тотъ мулла, къ приходу котораго принадлежалъ умершій наслѣдодатель. По требованію же начальства можетъ приступить къ раздчлу наслѣдства и мулла чужаго прихода.

3) Прежде чѣмъ приступить къ раздѣлу, мулла долженъ собрать свѣдѣнія о томъ, нѣтъ ли въ числѣ наслѣдниковъ малолѣтнихъ и назначены ли къ послѣднимъ опекуны. Если опекуны не назначены, то и къ раздѣлу наслѣдства приступать не слѣдуетъ до тѣхъ поръ, пока не будутъ опредѣлены къ малолѣтнимъ опекуны.

دستور العمل (*)

میراث مالنی بولنان وقتده اماملر ایچون لازم اولان ترتیب در . ملکی نظامڭ ١٠ نچی توم ١ نچی قسم ده اولان ١٣٣٨ نچی استاتیا اوزرینه غسبادین منستر طرفندن ایدلمش بیان اولوب ، ١٨٩٣ نچی ییلك ٢٢ نچی مایك ٢٨٦٣ نچی نومیر اوزرنده جمعیة شرعیه یازلمشدر .

١) اماملرنك میراث مالنی بولماكارینه وارثلردن بریسی طرفندن التماس ایدلمك ویاكه جمعیة شرعیه طرفندن فرمان (اوكاز) اولمق شرطدر . بوندن باشقه صورةلرده اماملر ، تركه‌یی تقسیم ایده آلمازلر .

٢) محكمه‌لردن امر اولان صورتده هر بر امام تقسیم ایلر ایسه‌ده ، وارثلر التماسی ایله تقسیم ایلمك فقط محله امامینه مخصوصدر . بناء علیه وارثلر التماس ایدرلر ایسه‌ده چیت محله امامی تقسیم ایده آلماز .

٣) بالغ وارثلرك جمله‌سینك رضالقلری وصبی وارثلرك اپیكونلرینك رضالقلری شرطدر . بونك خلافنچه اولور ایسه اوشنداق صبی‌لر ایچون اپیكون تعیین ایدلمش ایسه ، اماملر تقسیم ایده آلمازلر .

(*) اوشبو دستور العمل ، محكمه شرعیه طرفندن ١٨٩٣ نچی ییلده ٢١ نچی ایونده ١٢٩٣ نچی نومیرده اولان اوكازی ایله جمله محله اماملرینه نشر ایدلمشدر .

4) Приступая къ раздѣлу наслѣдства, долженъ отобрать отъ всѣхъ совершеннолѣтнихъ наслѣдниковъ и отъ опекуновъ малолѣтнихъ отзывы о согласіи на производство тѣмъ муллою раздѣла наслѣдства. Только при изъявленіи согласія на это всѣми наслѣдниками мулла можетъ произвести раздѣлъ; въ противномъ же случаѣ-долженъ отказаться отъ этого, объяснивъ наслѣдникамъ, что они должны обратиться въ судъ гражданскій.

5) Раздѣлъ наслѣдства, когда всѣ совершеннолѣтніе наслѣдники и опекуны малолѣтнихъ, если они есть, будутъ согласны предоставить это муллѣ, производится по правиламъ шаріата, на основаніи ревоятовъ книги «Фраизъ».

6) Объ этомъ долженъ быть составленъ письменный актъ, подписанный муллою, который производилъ раздѣлъ, всѣми наслѣдниками и свидѣтелями, бывшими при раздѣлѣ.

7) По совершеніи всего этого мулла долженъ вручить составленный и подписанный раздѣльный актъ наслѣдникамъ, объяснивъ при этомъ, 1, что если кто изъ наслѣдниковъ не доволенъ его дѣйствіями или находитъ, что имъ не правильно примѣнены правила шаріата,

٤) بناء عليه تقسيم دن مقدم بالغ وارثلرك
وصبی لر اپیكونلرينك جمله سی نك رضالقلرنی
آلوب تقسيم ايدرلر • وبوندن باشقه
صورة ده تقسيم ايلمك ممنوعدر • لكن
ملكی محكمه لره مراجعت ايلمك حقلری
وار ايدوكنی امامل وارثلره بيلدررلر •

٥) جمله بالغ وارثلر واپيكونلر رضا
اولورلر ايسه ، تركه يی امامل موافق شريعت
تقسيم ايدرلر •

٦) تقسيم تركه خصوصنده رازدیلنوی آكته
(تقسيم نامه) يازلور • تقسيم ايدوچی امامل
وجمله وارثلر واپيكونلر اوشنداق مجلسده
حاضر اولان كمسنه لر ، جمله سی مذكور
تقسيم نامه يه امضا ايدرلر •

٧) بيلهروشده ، تقسيم تركه تمام اولدقده
ذكر ايدلمش رازديلنوی آكته نی ، امام
وارثلره تابشرر • امامك اوشبو تقسيم ايدوينه
راضی اولميان وارثك جمعية شرعيه يه عرض
ايلمك وظيفه سی وار ايدوكنی ، اوشنداق
ملكيه محكمه لره مراجعت ايدوب تقسيم ايتدرمك

Фонды Российской национальной библиотеки

то можетъ жаловаться на него Духовному Собранію, а также имѣетъ право обратиться съ просьбой о раздѣлѣ и въ гражданскій судъ, который при распредѣленіи наслѣдственныхъ долей будетъ руководствоваться не общими гражданскими законами, а законами магометанскими; 2, что раздѣльный актъ составленный имъ, муллою, наслѣдники должны явить у натаріуса, или въ судѣ, или наконецъ въ волостномъ правленіи; а если въ числѣ наслѣдниковъ есть малолѣтніе, то раздѣльный актъ предварительно долженъ быть представленъ на одобрѣніе учрежденія, наблюдающаго за опекунами; у крестьянъ и башкиръ-сельскаго схода, у мѣщанъ купцовъ и чиновниковъ-сиротскаго суда, у дворянъ-дворянской опеки.

8) Этимъ всѣ обязанности муллы по раздѣлу наслѣдства оканчиваются и ни во что болѣе мулла вмѣшиваться не долженъ, отнюдь не дозволяя себѣ ни составлять опись наслѣдственнаго имѣнія, ни совершать самую передачу наслѣдникамъ опредѣленныхъ имъ по раздѣльному акту частей наслѣдства, такъ какъ все это наслѣдники должны сдѣлать или сами добровольно, или же чрезъ гражданское начальство, совершенно минуя муллу.

9) Всѣ эти правила относятся собственно до раздѣла наслѣдственныхъ имѣній, оставшихся послѣ умершихъ; въ тѣхъ же случаяхъ, когда происходятъ у крестьянъ или

حقی هم وار ایدوکنی ، تقسیم ایدوچی امام وارثلره بیان ایدوب آنکلانور • اهل اسلام ترکه‌سنی تقسیم ایتدوکلری وقتده ملکیه محکمه‌لری ؛ عمومی نظام ایله تقسیم ایلمای فقط شریعت بیان ایلمش روشچه تقسیم ایدرلر • بوخصوصنی هم امامل وارثلره بیلدررلر • امام طرفندن ترتیب ایدلنوب ویرلمش رازدیلنوی آکته نی وارثلر اوزلری ، ناتاریوس ده یاکه سود وعکمه یه یاکه ۋلستنوی پراۋلنیه تدبیرینه ویررلر • وارثلر آراسنده صبی اولور ایسه اول وقتده رازدیلنوی آکته اپیکونلره نظارة ایلمکده اولان محکمه‌لره تابشرلنور • مثلا قریه‌خلقی اولسه‌سلسکی جمعیة تدبیرینه ، میشچان وکوپیس اوشنداق چینوفنیکلر اولسه ، سیروتسکی سود تدبیرنه دووران اولسه دوورانسکی آپیکانك تدبیرینه تابشرلور •

٨) رازدیلنوی آکت نی درست ترتیب ایلمك ایله تقسیم ایدوچی امامك خدمتی تمام حساب ایدولنه‌در • بناء علیه ترکه یه اوپیس یازمق ویاکه تعیین ایدلمش حصه‌یی وارثلره آلوب ویرماك کبی خدمتلره امام‌لر هیچ شروع ایلمازلر • چونکه بو اشلری کامل ایلمك ملکی حاکملر وظیفه‌لریدر •

٩) ذکر ایدلمش ماده‌لر جمله‌سی، وفات اولمش کمسه‌نك ترکه‌سنی تقسیم ایلمك صورتینه مخصوصدر • بناء علیه تقسیم ترکه‌دن

باشقه

башкиръ семейные раздѣлы, муллы вовсе не должны вмѣшиваться на сельскихъ сходахъ, на основаніи особыхъ правилъ о семейныхъ раздѣлахъ.

Членъ *Ибрагимовъ*.

Секретарь *Кадыргуловъ*.

باشقه تقسیملره امامل‌ر شروع ایده آلمازلر •

(اصلندن ترجمه ایدوچی تیتولرنی ساوتنیك
محمد سلیم امید بایوف)

بو اورننك ترجمه‌سی خلاصه ایدلوب یازلمشدر •

متریقه دفترنی یازمق خصوصنده جمعیت اسلامیه طرفندان تنظیمات •

۱) متریقـة دفترینه یازله‌چق شیلری تیشلی فصللرك برنچی بیتندان یازه باشلاب هم هربر اشلرنی وقتندن کیچکترمای کونلرنی , نومیرلرنی , رسم خطلرنی , اعتبار ایله درستلب , یول آرالرنی , نکاح وطلاق آرالرنی آیروم آچیق قالدروب یازسونلر • هم بر محله‌ده ایکی امام اولسه ایکسی ایکی اورنه یازوچی بولماسنلر • مثلا بر نومیرده ایکی ایر یاکه ایکی قز اسم لندیکی یاکه وفات اولدیقی , هم ایکی نکاح وایکی طلاق یازماسون • ایکز بالالرنك ایکیز ایدوکلری یازلوب ایکی کشی حسابی ایله نومیر قویلسون •

۲) امامل‌ر بالالـره ماءثور ومشروع اسمل‌ر ویرمیه کامل اجتهاد ایتسونلر • هم بالالرك اسملرنی یازدقده آتا وآناسیننك وهر ایکی طرفده اولان باباسی نك اسملرنی , اگرده بولسه فامیلیه‌سنی , وقایوطائفه‌دن یدوکنی یازارلر • اما جانسز دوغمش بالالره کرجه اسم قویسه‌لرده متریقه‌نك هیچ بر فصلینه یازماسونلر •

۳) ضرورة اولمیانـده بر محله امامی ایکنچی محله اشلرینه قاتشماسون • مگرده بالا , قایده دنبایه کیلسه شول محله نك امامی اسم ویروب اوز متریقه‌سی نـك تیشلی اورنینه یازار • اگرده بوندای لوازملر , اوتوب باروچی یاکه آزمدته کلمش کمسنه‌لره قلنمش ایسه , اول صورة‌ده لوازم اداء ایدوچی امام , اصل محـله امامینه اعلام‌نامه یبارر • اصل محـله امامی متریقه‌سینه ینه‌دن یازماینچه فقط معلوم یازونی متریقه ایله‌ساقلار • هم اصل محله امامی مذکور اعلام‌نامه‌دن کوپیه یازوب یل آخرنده دوخاونوی سوبرانیه‌یه کیده‌چك متریقه نك ایچینه سالوب یبارر • وفات صورة‌لرنده هم اوشبو روشده عمل قیلنور • اما هیچ بر محله‌یه تابع اولمیان شهرلرده هم آوللرده ترکلیك ایدوچی کمسنه‌لر دوخاونوی اشلری اوزلری اختیار ایدن اوکارلی امام‌لردن قیلدررلر •

٤) نكاح فصلنده قزويكتك هم آتا وبابالرينك اسملرنى وقايوطائفه دن ايدوكلرنى وياشلرنى هم نكاح اولان نوميرلرنى , وآيلرنى , اوشنداق شاهدلرك هم آتالرينك اسملرنى وقايوشهروياكه آول كشيلرى ايدوكلرنى تمام وآچيق يازسونلر .

٥) اير ايله خاتون اوزلرى امام حضورنده بولوب عقد باغليان صورتده عقد شاهدلرنى ، اگرده بريسى ياكه ايكيسى‌ده حاضر اولنمازسه , حاضر اولميان طرفك شول نكاحه رضا اولما قينه هم كمنى بولسه‌ده وكيل ايدوينه اوزلرندن ايشتمش كمسنه‌لردن شهادة آلوب , رضالق ووكالت شاهدلرينك يازوب عقد ايتسونلر . اماهيچ بر نكاحك عقد شاهدلرى يازلماى قالماسون .

٦) رضالق,وكالت,كفالت,عقد , شاهدلرى , شرع بيان ايلمش نصابدن آز اولمينچه, شهادتى مقبول اولوردای عدل واعتبارلى كمسنه‌لر بولوينه امام‌لر دقت ايتسونلر . هم شاهدلرك وپوشلينه آقچه‌سى ويروچى‌نك پودپيسنى متريقه‌يه يازدرسونلر . مكرده شول محله‌نك اوكازلى كمسنه‌لرى هيچ وقتده كشى ايچون قول قويماسونلر هم شاهد بولوب يازلماسونلر .

٧) امام‌لر , اوزلرينه هم بالالرينه نكاح , طلاق وياكه خلع كبى اشلرنى اصلا اجرا ايدوچى بولماسونلر . حاجت وقتده بو اشلرنى ايكنچى امام‌لردن قيلدروب متريقه‌يه يازدررلر مكرده « آدس » هم « كاستروما » كبى ايكنچى امام‌لر يراق اولان اورنلر بوحكمدن مستثنى‌در . امادوخاونوى سوبرانيه‌دن اوزاسمنه آيروم « رخصت نامه » اولميان مدة‌ده موءذن‌لر اصلا نكاح هم عقد ايدوچى اولماسونلر .

٨) مهرلرده هم بدل خلع‌لرده آقچه‌نى صفر ايله يازماى بلكه حرف ايله يازسونلر . هم قديمى باقر حساب‌لرى منسوخ اولديقى ايچون حاضرگى عرف‌كمش حسابى ايله يازسونلر .

٩) نكاح ده مهرنك نه‌قدر تابشرلوب ونه قدر تاپشرلديقى , وتاپشرلميان مهرى , كم ذمه‌سنده قالديقى , هم خلع صورتنده بدل خلع نيندای شيلر اولوب ايراوزرينه تاپشرلديقنى امام‌لر تمام يازوب اير ايله خاتون ياكه وكيل‌لرينه فهملتدكلرى صوكنده ايجاب قبول يورتوب پودپيس‌لرنى متريقه‌يه يازدرسونلر . اوشنداق طلاق صورتنده , قالان مهر هم موءنةسكنى كبى حقوق نكاحك خاتون اوزرينه تاپشرلديقنى ياكه تاپشرلديقنى آچيق يازسونلر . اماخاتون اوزى طلاق ياكه خلع دن كوپيه سورامايان مدة‌ده « ڭير باوى مارقه » كيتورديب تكليف ايتمسونلر . ڭير باوى مارقه فقط - متريقه دن شهادة نامه « سويد يتيلستوا » آلور اوچون كنه لازم اوله‌در .

١٠) امام وشاهدلر حضورنده نكاح وقتنده اير كمسنه طلاقنى خاتوننه تاپشروب وياكه باشقه وجه‌لر ايله برار درست شرط تعليق ايتسه امام‌لر , شول تفويض صورتنى نكاح فصلينه يازارلر . اما نكاح وقتندن صونك اولان تعليق‌لرى طلاق فصلينه يازارلر .

١١) متريقه دفترينه يازمق تيشلى اولان اشلرنى محله‌نك بارچه منشورلى كمسنه‌لرى بركا اداء ايدوب متريقه يه هم بركا يازارلر وهر براستاتيا آخرنده جمله‌سى قول قويارلر . اكرده

بريسى

بریسی حاضر اولمای قالسه , لوازم ایدوچی , آنی استاتیا آخرینه یازوب قویار • اوز آلدینه آیروم نومیر ایله یازله چق شیلر , مثلاً هر بر وجود وهر بر نکاح وطلاق ووفات اوزینه بشقه بر استاتیا حساب ایدلهدر •

١٢) اوز حضورلرنده اولمیان اشلرنی امام‌لر متریقه یه یازماسونلر • لکن سوبرانیه طرفندن متریقه یه یازمق ایله امر اولان صورتلر بو حکمدن مستثنیدر • اما برار سبب ایله برار ییل یا که آرتق - اسم ویرلمای قالمیش بالالره امام‌لر , اسم ویرسه‌لر , آتا و آناسی کورکازمش بیلك متریقه سینه تبشلی نومیری ایله یازارلر • هم قایو ییل وقایو آیده ونه سبب ایله کیچکوب اسم ویرلدیکنی بیان قیلورلر • اکر ده شول بیلك متریقه‌سی سوبرانیه یه بیارلمش ایسه قولنك یازلان متریقه دن کوپیه یازوب صوبرانیه‌یه تاپشررلر •

١٣) محله ده اولمش امام یاکه موءذن وفات اولور ایسه جنازه اوقمش امام یاکه موءذن متریقه یه ثبت ایدوب هیچ کیچکترمای سوبرانیه یه اعلام ایدر •

١٤) یازله چق شیلر متریقه کاغدلری یتارلك اولماز ایسه امام‌لر کون الکاری سوبرانیه دن داپالنیتلنی متریقه صورارلر •

١٥) ییل آخرنده متریقه‌نی صوبرانیه یه بیارر وقتده محله‌نك اوکازلی کمسنه‌لری جیولوب قوللارنك قاله‌چق ایله کیده‌چك متریقه‌نی مقابله ایدوب « هر ایکی متریقه بر بریسنه موافق » دیب قول قویارلر • ناکاه خطاء اورنلری اولسه آنی‌هم آخرنده یازوب کورکازرلر •

١٦) سوبرانیه طرفندن ینه‌دن ایکنچی تدبیر اولانه قدر اوشبو تنظیماتنی کامل ایلمك هر بر محله امامینه لازمدر • میراث ، نکاح ، طلاق ، مهر ، عدة ، بدل خلع ، کبی مسائل شرعیه‌ده کامل اشانچ متریقه دفتری اولدیقی ایچون اوشبو تنظیماتنی کامل ایلمکنی مساهله قیلوچیلر عندالله مسئول اولنه‌چقلری کبی نظاماً هم غرژدانسکوی محکمه‌لره تابشرلوب تاءدیب اولنورلر •

چلبن فخرالدینوف

نومیر ۳۹۹۹

سکره تار قدرغولوف

١٨٩٣ نچی ییلده

١٥ نچی اوکتابرده

اوستال ناچالنیك تبری غولوف

اوفا

محرر طرفندن ملاحظه : لازم اولان کمسنه‌لرك امضالرینی • ویاکه تمغه‌لرینی • امام‌لر اوزلری یازمق شدیداً ممنوع , نظام وشریعته خلاف اولسه کرك •

Из фондов Российской национальной библиотеки

Приходскимъ Имамамъ Округа Оренбургскаго Магометанскаго Духовнаго Собранія.

Дополненія къ изданнымъ 15 Октября 1893 г. за № 3999 правиламъ о веденіи метрическихъ книгъ.

1) Приходскіе имамы на время увольненій ихъ подлежащими учрежденіями въ срочные отпуска, удаленій ихъ отъ занимаемыхъ должностей срочно или безсрочно, или же срочныхъ призывовъ ихъ по распоряженіямъ лицъ и мѣстъ, завѣдываніе приходами должны передавать вмѣстѣ съ приходскими метрическими книгами, документами по приходу и порученными Собраніемъ для производства разборовъ дѣлами вторымъ имамамъ своихъ приходовъ, а въ тѣхъ приходахъ, гдѣ таковыхъ нѣтъ, то маязинамъ съ званіями могущихъ исправлять должности Имамовъ въ небытность таковыхъ, а въ тѣхъ приходахъ, гдѣ нѣтъ ни вторыхъ имамовъ ни маязиновъ съ приведенными выше званіями, то имамамъ другихъ ближайшихъ приходовъ по соглашенію съ прихожанами и съ желанія сихъ послѣднихъ; въ случаѣ смерти приходскихъ имамовъ, которые занимались веденіемъ метрическихъ книгъ и у которыхъ таковыя хранились, то вторые Имамы тѣхъ приходовъ, а тамъ, гдѣ ихъ нѣтъ, маязины съ званіями могущихъ исправлять должности Имамовъ въ небытность таковыхъ, въ тѣхъ же приходахъ, гдѣ нѣтъ и такихъ маязиновъ, то Имамы ближайшихъ приходовъ къ приходу умершаго Имама немедлен-

کوپیه

جمعیت اسلامیه طرفندن محلّه اماملرینه میتریقه لر یازمق خصوصنده اوتمش ۱۸۹۳ نچی یلده اوکتابر ۱۵ نده — ۳۹۹۹ نچی نومیرده تلرالمش تنظیماته الحاق اولنور ایچون .

۱) محکمه‌لر طرفندن معلوم مدّة ایله خدمتنی قویوب تورمیه رخصت (آوتپوسکه) آلمش , ویاکه برار سبب ایله وعده لی یاکه وعده سز معزول اولمش , یاکه محکمه‌لر طرفندن بر معین مدته چاقرلمش محله اماملری , محله‌نك خدمت ومتریقه‌لر هم دکومینت‌لرنی شول محله‌نك ایکنچی امامینه , ایکنچی امام اولماسه لوازم امام درجه سنده اولمش مؤذنینه , اول روشلی مؤذنده اولمازسه محله خلقی ایله مصلحت ومشورة ایدوب آنلرك رضالقی ایله ایکنچی بر چیت امامه تابشرسونلر: اوشنداق اماملر وفات اولان تقدیرده محله‌نك ایکنچی امامی ، اول یوق ایسه لوازم امام درجه‌سنده اولان مؤذن ، اول هم اولمازسه محله نك لوازمنی قلمایه اهل محله طرفندن اوتنلمش چیت محلّه امامی ، متوفّی امامك یورتندن ۋولست یاکه پالیتسه حضورنده میتریقه‌لرنی ، یاکه بر اراش تفتیش قیلور ایچون سوبرانیه‌دن ویرمش اوکازلر ویاکه باشقه دکومینت ویاکه تفتیش نامه‌لر بولسه کلیسنی قلراب آلور وچیت امام اولان صورتده شول وقتدن باشلاب محله‌نك خدمتلرنی قلمایه شروع لنور بوننك ایچون سوبرانیه دن رخصت صوراب یورمك لازم دکلدر .

но и не испрашивая предварительнаго разрѣшенія Духовнаго Собранія обязаны принять, по желанію прихожанъ, отъ семейныхъ умершихъ Имамовъ всѣ приходскія метрическія книги, другіе документы по приходу и порученныя Собраніемъ для производства разборовъ дѣла, при членахъ Волостнаго Правленія, или членахъ Полиціи и немедленно же приступить къ исправленію всѣхъ лежавшихъ на умершихъ Имамахъ обязанностей.

2) Какъ выбывающіе изъ приходовъ на основаніи приведенныхъ въ 1 пунктѣ сихъ правилъ обстоятельствъ Имамы, такъ и Имамы, заступающіе на томъ же основаніи ихъ мѣста, должны немедленно доносить Магометанскому Духовному Собранію—первые о времени выбытія изъ приходовъ и о времени сдачи метрическихъ книгъ и документовъ, а вторые о времени замѣщенія ими должностей выбывшихъ и о времени пріема документовъ; при принятіи документовъ послѣ умершихъ Имамовъ слѣдуетъ обращать строгое вниманіе на то: за всѣ ли годы метрическія книги находятся на лицо, всѣ ли онѣ цѣлы и исправны и обо всемъ этомъ заступающіе мѣста ихъ Имамы обязаны подробно пояснить Собранію въсвоихъ представленіяхъ о пріемѣ.

3) Сдавать и принимать метрическія книги и другіе документы по приходу слѣдуетъ непремѣнно по описи, за общимъ подписомъ сдатчика и пріемщика.

4) Въ тѣхъ случаяхъ, когда жены безъвѣсти отсутствующихъ мужей рождаютъ дѣтей и когда о расторженіи браковъ такихъ супру-

٢) خدمتلردن بوشانوب تورمیه (آوتپوسکه) آلمش امام‌لر قایوکونده محله خدمتندن فراغت قلور بولسه‌لر شول وقتده یوقاریده ایتولدکچه دکومینت ومیتریقه‌لرنی تابشروب خدمتنی قویدقنی ومیتریقه‌لرنی تابشردقنی راپورت ایله صوبرانیه یه اعلام ایتمك تیشلی در ؛ اوشنداق کرك متوفی وکرك سلامت امام‌لرك اوز قوللرندن میتریقه‌لرنی آلوب محله خدمتنی اوستنه لازم ایدن ، یاکه وفاة امام‌لردن قالمش تفتیش نامه‌لر ، ویاکه سوبرانیه‌نك اوکازلرنی آلان امام‌لرهم راپورتت ایله سوبرانیه‌یه اعلام ایدرلر . وفات صورتنده متریقه‌لرك عددلرنی وکلیسی‌ده بارمو یوقمو ایدوکنی وبار اولانلرینك تزوکمودکلمو ایدوکنی دقت ایدوب مذکور راپورت‌لرنده بیان ایدرلر .

٣) بر امامدن ایکنچی امامه ویاکه لوازم امام مؤذنه میتریقه‌لر ویرلدکده اوپیس بوینچه ویرلوب اوپیس کاغدینه آلوچی هم تابشروچی امام‌لر اوزلرینك امضالرنی یازوب تاءکید ایتمیه تیشلی در .

٤) غائب کمسنه‌لرك نکاحنده اولمش خاتونلر ، زوجلرندن موافق شرع فرقت اولدقلری معلوم اولمیان مدتده ویاکه شریعت قاضیلری وحاکملری طرفندن قارالوب نکاحلری فسخ ایدولمیان مدتده ، وجوده کلمش بالالرنی میتریقه‌ده ، زنادن یاکه آتاسی معلوم دکل دیب یازمای بلکه غائب اولمش زوجلر اسملرینه یازسونلر .

٥) غیر مشروع صورة ایله وجوده کلمش بالالرنی میتریقه‌یه یازدقده اتاسی فلان دیب یازاسی اورننی آچیق قالدروب کیتمای

говъ или вовсе неизвѣстно, или когда духовными лицами и учрежденіями такіе браки не разсматривались и не были признаваемы недѣйствительными, то младенцевъ родившихся при такомъ положеніи дѣлъ, слѣдуетъ приписывать при записи въ метрическія книги отсутствующимъ ихъ отцамъ, но отнюдь не употреблять слова: «незаконнорожденный» «отъ неизвѣстныхъ отцовъ» и т. п.

5) При записи въ метрическія книги такихъ дѣтей, кои несомнѣнно рождены матерями ихъ, внѣ всякихъ законныхъ браковъ, ни какихъ пробѣловъ въ записяхъ не оставлять; а писать ясно, что законнаго отца не имѣетъ и что по сему происхожденіе не доказано, обозначивъ имя и отечество, если есть и фамилію, матери.

6) Приходскіе Имамы, въ случаяхъ сомнѣній или споровъ, возникающихъ между прихожанами, относительно законности рожденія дѣтей, обязаны самымъ тщательнымъ образомъ соображаться съ установленными на то шаріатомъ правилами и по надлежащемъ разясненіи дѣлъ сего рода, чинить метрическія записи, приписывая дѣтей, о законности рожденія коихъ возникали сомнѣніе или споръ, къ тѣмъ лицамъ, къ коимъ по шаріату слѣдуетъ. Дѣла сего рода приходскіе Имамы должны разрѣшать сами, не испрашивая фатвы Магометанскаго Духовнаго Собранія, такъ какъ всякая метрическая запись должна быть чинима немедленно по совершеніи требы.

وياكه باشده آناسى فلان ديب يازوب آتاسى ننك بارلغنه يوقلقنه تعرض ايتماى قالدورماسونلر بلكه شرعى اتاسى يوق ونسبى مثبت بولمدى ديب يخشى آچيق وصريح بيان ايتدوكى بعدنده آناسنى وآناطرفندن اولمش باباوفاميليه‌لرنى يازسونلر •

٦) اثبات نسب حقنده كامل اعتبار شريعته اولديغندن بعض وقتلرده بالالرنك نسبى كم اوزرينه ثابت ايدكنده شبهه وياكه برار تورلى دعوا وخصومت اولسه اماملر، شول وقتده اشنى ومسئله‌نى شريعت بوينچه قاراب كم اوزرينه تيشلى كورلسه شول كمسنه اسمى ايله ميتريقه‌يه يازارلر • آنك حقنده سوبرانيه فتواسنه مراجعت قلمايه حاجت اولماز •

٧) محله‌لرنده ايكنچى قريه‌لراولان امامل بوش وفرصت وقتلرنده مذكور قريه‌لره باروب وعظ وخلقلره نصيحت ويومشق سوز ايله امربالمعروف ونهى عن المنكر ايدوب يورسونلر • شول وقتده آنلرنك اولمش ودوغمش لرى اولديقنى بيلشوب وتيشلى خدمتلرنى قيلوب ميتريقه يه يازميه لازم اولانلرنى يازسونلر •

٨) شريعت اسلاميه ده بالالره كوركام ويخشى اسملر ايله اسم ويرمك خصوصنده كامل دقت ايدلديكى سببندن، امامل هروقتده بالالره مأثور اسملر قويميه سعى بليغ واجتهاد قيلسونلر • بناء عليه رسل عظام واسلاف كرامدن بعض مستحق ذاة شريفلره مخصوص اولمش مثلا صفى الله، كليم الله، حبيب الله، سيف الله، شيخ الاسلام، فخر الاسلام، كبى لقبلر ايله، وياكه ابو بكر، ابو الحسن، ام كلثوم، كبى كنيه‌لر ايله وياكه قطب الابرار، خير الورى، ولى الله، كبى مدح

وتركيه‌ده

учет/ Имамы тѣхъ мечетей, въ приходѣ коихъ состоятъ нѣсколько проходныхъ деревень, обязаны разъѣзжать по приходнымъ деревнямъ и наставлять прихожанъ своихъ на путь истины, одновременно съ тѣмъ справляясь о томъ: нѣтъ ли случаевъ, смерти или рожденія, или другихъ случаевъ, подлежащихъ внесенію въ метрическія книги, и въ случаѣ обнаруженія таковыхъ, немедленно совершать надлежащія требы и заносить неупустительно въ метрики.

8) Приходскіе имамы при нареченіяхъ именъ новорожденнымъ дѣтямъ обязаны придерживаться и воздерживаться отъ нареченія тѣхъ именъ, кои перечислены въ 8 пунктѣ правилъ сихъ на татарскомъ языкѣ.

г. Уфа, Марта 31 дня 1894 года.

Членъ *Фахреддиновъ*.

Секретарь *Кадыргуловъ*.

Столоначальникъ *Терегуловъ*.

№ 1556.

وترکیه‌ده‌میزان واوچاوطشنده اولان صفتلر
ایله ویاکه مقاش ، جماتاى ، سرسنباى ،
بالیسه ، ماتماس ، تلاومت ، سالباى ، کوسبیکه ،
چاچلقان ، جیان ، جیاش ، بیالى ، سپقالى ،
وآنلر مثالنده معناسز ورغبتسز اسملر ایله
اوشنداق رمضان ، رجب ، محرم ، شعبان ،
کبى آى اسملرى ایله وجمعه ، شنبه ، یکشنبه ،
کبى کون اسملرى ایله بالالرنى تسمیه
قلماسونلر . وبونلردن باشقه امیر ، ابن ، امام ،
ابو ، اصل ، ایش ، ام ، آخوند ، افندى ،
الدین ، بیک ، بیکه ، بحر ، بى بى ، بانو ،
باى ، تیمر ، جان ، خان ، جار ، حاجى ، خواجه ،
خیر ، دولت ، دین ، ذو ، ذى ، رسول ، رحمت ،
زاده ، زاهد ، سلطان ، سید ، سیدة ، شاه ،
شهر ، شریف ، شهید ، صلاح ، صوفى ، طاش ،
عین ، عیق ، عـلاج ، عفة ، فخر ، فلاح ،
فیض ، قربان ، کراى ، کل ، لطف ، ملا ،
میرزا ، مدرس ، معلم ، محتسب ، نبى ، واعظ ،
یلر ، کلمه‌لرنى ماءثور اسملره قاتشدروب
ویاکه ایکى اوچ اسملرى برکا جیوب
بر اسم ایدوب ویرماسونلر . ماءثور اسملر
الله تعالى نک اسماء حسنى سینه عبد کلمه سنى
اضافه ایدنلر مثلا : عبد الرحمن ، عبد الرحیم ،
عبد الملك ، عبد الرشید ، عبد الحى ،
عبد القیوم ، عبد البارىء ، عبد الخالق ،
عبد الکریم ، عبد العلى ، وغیریلر . هم
قرآن وحدیث شریفلرده ذکر ایدولان
انبیاء عظام اسملرى مثلا : محمد ، احمد ،
ابراهیم ، ادریس ، اسماعیل ، شعیب ،
اسحاق ، یعقوب ، یوسف ، نوح ، هود ،
لوط ، ایوب ، الیاس ، سلیمان ، هارون ، عیسى ،
موسى ، صالح ، وغیرلر . اوشنداق صحابه‌لر
وسلفلر آراسنده معروف اسملر مثلا : عبد الله ،

Из фондов Российской Национальной библиотеки

عثمان، علی، حسن، حسین، سعید، سعد، العباس، حمزه، طلحه، زید، عمرو، خالد، حبیب، خلیل، ولید، سالم، ثابت، انس، جابر، قاسم، معاذ، سهل، محسن، الفضل، سفیان، نعمان، نصر، محمود، جعفر، شعبة، عطاء، وغیرلر. قز بالالر ایچون خدیجه، عائشه، فاطمه، رقیه، مریم، اسماء، حفصة، زینب، هند، صفیه، زبیده، حلیمة، رابعة، آمنة، سلمی، عزة، لیلی، سعدة، وغیرلر. اما اسم ویرلوب متریقه یه یازلمش بعد نده تفاءلا مناسب لقب یاکه کنیه‌لر ویرمکده آتا وآنالر اختیارلی‌لردر.

٩) اوشبو تنظیماتی لوازم اهللری کامل رعایه ایدوب مضمونی ایله عمل ایتسونلر. اکرده امام وموءذن‌لر اوزلرینه حاجت کورسه‌لر اوشبوندن کوپیه یازوب آلسونلر.

چلبن فخرالدینوف

سیکره تار قدرغولوف

نونمیر ١٥٥٦ اوستال ناچالنیک

وبنت رسول الله صلی الله علیه وسلم) ام کلثوم لایعرف لها اسم انما تعرف بکنیتها (کتاب الجوائز والصلات من جمع الاسامی والصفات)

Циркулярно.

Отъ Оренбурскаго Магометанскаго Духовнаго Собранія.

Приходскимъ Имамамъ округа Оренбургскаго Магомотанскаго Духовнаго Собранія.

Одинъ изъ гг. Уѣздныхъ Исправниковъ въ Іюнѣ мѣсяцѣ сего года обратился въ Духовное Собраніе съ ходатайствомъ, не признаетъ-ли оно съ своей стороны возможнымъ обязать указанныхъ муллъ доставлять подлежащимъ Волостнымъ Правленіямъ метрическія справки о смерти запасныхъ нижнихъ чиновъ, состоящихъ на

سیرکولر (*)

جمعیة شرعیة اورینبورغیه دن، کندوسینه تابع اولان محله اماملرینه

اویازدنوی اسپراونیکلردن بریسی اوشبو ییلده ایول آینده صوبرانیه یه یازمش آتناشینبه سنده آیته‌در:

(زاپاصنوی نیژنوی چین‌لر وفات اولدوقنده ۋلستنوی پراۋلینینک صوردوقنی کوتمای، دفن ایدولان وقتی ایله محله املری ۋلستنوی پراۋلینیه یه متریقه دن اسپرافقه تابشرسونلر ایدی) دیب.

учетѣ, немедленно, коль-скоро они будутъ преданы землѣ, а не тогда лишь, когда таковыя требуются Волостными Правленіями, какъ это практиковалось до настоящаго времени.

Духовное Собраніе, обсудивъ означенный вопросъ и находя, что веденіе учета состоящимъ въ запасѣ нижнимъ чинамъ имѣетъ весьма важное значеніе по всему округу сего Духовнаго Собранія и что однообразное и своевременное доставленіе свѣдѣній объ убыли ихъ желательно, Духовное Собраніе опредѣляетъ: предписать циркулярно всѣмъ мулламъ округа сего Собранія, за исключеніемъ Казанской и Сибирскихъ губерній, и Внутренней Киргизской Орды, доставлять въ мѣстныя Волостныя Правленія свѣдѣнія о смерти запасныхъ нижнихъ чиновъ въ ихъ приходахъ немедленно послѣ погребенія ихъ, а буде при сихъ запасныхъ нижнихъ чинахъ окажутся билеты, то сдѣлавъ на нихъ соотвѣтствующія надписи, о времени смерти таковые отсылать одновременно въ тѣ-же Волостныя Правленія.

Членъ Собранія *Фахреддиновъ*.

И. д. Секретаря *Ахтямовъ*.

И. д. Столоначальника *Исламгуловъ*.

9 Августа 1895 года

№ 3925.

بوخصوصده تدبیر ایتمکنی صوبرانیه محکمه‌سی
موافق کوروب اوشبو سیرکولری ایله
محله امامرینه بیوره‌در : زاپاصنوی چین دن
(خدمت ایدوب قایتمش ویاکه راتنیك
وآپالچین کبی عسکریه‌دن محسوب) اولان
کمسنه‌لر وفات اولدوقنده دفن ایدوب
متریقه‌یه یازغاچ متریقه‌دن اسپرافقه یازوب
شول اورنده اولان ۋولستنوی پراۋلینیه‌یه
تابشرسونلر . اکرده مذکور کمسنه‌لرنك
عسکرلك بیلیت لری تابولسه اول وقتده
وفات اولدوقنی هم یيل وچسله‌سنی مذکور
بیلیت لرینه یازوب بیلیت لرنی شول
اورنده اولان ۋولسنوی پراۋلینیه‌یه تابشرسونلر .
اما شهرلرده اولان امامر پالیتسه‌یه تابشرسونلر .

چلین فخر الدینوف

سکره تار اختموف

اوستال ناچالنیك ایسلامغولوف

آغوستنك ۹ نچی کوننده ۱۸۹۵ نچی ییلده

نومیر ۳۹۲۵

(*) اوشبوخصوصده — ۱۸۹۴ نچی سنه‌ده — ۲۲ نچی سنتبرده — ۴۸۶۹ نچی نومیر اوزرنده قزان غوبرناسنده اولان امامره مخصوص سیرکولر تارالمش ایدی .

Циркулярно.

Указъ ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА, САМОДЕРЖЦА ВСЕРОССІЙСКАГО, изъ Оренбургскаго Магометанскаго Духовнаго Собранія ахунамъ и имамамъ округа Оренбургскаго Магометанскаго Собранія.

По указу ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА, въ Духовномъ Собраніи слушали: Предложеніе Министра Внутреннихъ Дѣлъ отъ 7 Февраля сего года за № 778, съ приложеніемъ къ оному циркулярнаго распоряженія Министра Губернаторамъ отъ 7 тогоже Февраля за № 244, о порядкѣ увольненія въ отпуски и кратковременныя отлучки магометанскаго духовенства округа сего Собранія. Изъ циркуляра этого видно, что Министромъ Внутреннихъ Дѣлъ по сему предмету установлены слѣдующія правила: 1) приходскіе разнаго званія муллы, Оренбургскаго Магометанскаго Округа, увольняются въ отпуски неиначе, какъ съ разрѣшенія подлежащаго, по мѣсту ихъ служенія, губернскаго начальства, въ предѣлахъ предоставленной ему власти и 2) кратковременныя (не болѣе двухъ недѣль) отлучки означенныхъ муллъ, въ мѣстности лежащія внѣ предѣловъ ихъ прихода, могутъ быть допускаемы по ближайшему усмотрѣнію губернскаго начальства, съ вѣдома мѣстнаго Полицейскаго Управленія. Приказали: о содержаніи изложенныхъ въ циркулярномъ распоряженіи Министра Внутреннихъ Дѣлъ отъ 7 Февраля сего года за № 244

سیرکولر

بارچه روسیه‌نك مستقل پادشاهی عظمت ایمپراتوریه‌سی‌نك فرمانی بوینچه، جمعیهٔ شرعیهٔ محمدیه اورینبورغیه‌دن، تحت نظارتنده اولان آخوندلره هم ملالره.

فرمان پادشاهی بوینچه جمعیهٔ شرعیه‌ده، داخلیه مینستری‌نك ۷ نچی فبورال ۷۷۸ رقملو بیورغنی دنكلادیلر: اول بیورغی ایله برابر مذكور مینستر جمعیهٔ شرعیهٔ محمدیهٔ اورینبورغیه نظارتنده اولان روحانیلره، لوازملری بوینچه خدمتلرندن بوشانوب، چیتكا كیدوب یورو، وآزمدته كیدوب یورو اوچون رخصت ویرو حقنده، غوبیرناتورلره اولان، ۷ نچی فبورال ۲۴۴ رقملو تتمه اولان (یعنی سركولرنی) تدبیرنی بیلدرمشدر.

بو سركولرده كورنه‌دركه: بواش حقنده، داخلیه مینستری طرفندن اوشبو آیتله‌چك ضابطه تعیین ایدولمشدر

۱) جمعیهٔ شرعیه نظارتنده اولان محله ملالری، كرك نه‌لوازمده ودرجه‌ده اولسه اولسون، لوازملری بوینچه اوستلرینه‌لازم اولان خدمتلردن بوشانوب چیتكا كیدوب یورمیه‌استه‌سه‌لر، اوزلری بولندیغی ولایت (- غوبیرنا) نك ولایت محكمه‌سی (- غوبیرنسكوی پراولینیه سی) طرفندن‌غنه رخصت ایدلور؛

۲) آز، (یعنی ایكی آتنه‌دن آرتق اولمیان) مدته‌معهود ملالره اوز محله‌لرندن طش یرلره

правилъ дать знать къ точному соблюденію, циркулярно, съ переводомъ на татарскій языкъ, всѣмъ ахунамъ и мулламъ округа Оренбургскаго Магометанскаго Духовнаго Собранія. Марта 12 дня 1896 года. № 1631.

Членъ *Мухаммедовъ*.

И. д. Секретаря *Ахтямовъ*.

Столоначальникъ *Еникеевъ*.

كيدوب يورميه رخصت ايتمك حقى ولايت محكمه‌سى رئيسلرى (- غوبيرنسكى ناچالستوا) قاراماقينه تاپشرله در • اكر آنلر اختيار ايتسه‌لر معهود رخصت ويرمك حقنى ضبطيّه محكمه‌لرينه (- پوليسايسكى اوپراولينه‌لره) تاپشررلر •

بيوردیلر : داخليّه مينسترى نك اوشبو ٧ نچى فيوْرال بوسنه ٢٤٤ رقملى تتمّه‌سنك (سركولرنك) بيان ايدلمش ضابطه‌لرنك مضمونني تركيچه ترجمه‌سى بر كا اولديغى حالده ، آنكا تمام موافق عمل ايدولرى اوچون جمعيّهٔ شرعيّهٔ محمديّهٔ اورينبورغيّه نظارتنده اولان بارچه آخوندلره و ملالره تتمّه اولمق اوزره اكاهلندرلمق اوچون يباروله در مارت ١٢ ده ١٨٩٦ ييلده

جمعيّهٔ شرعيّه اعضاسندن محمد اوغلى

باش كاتب اختم اوف

اوستال باشى ينكايوف

ترجمان اميد بايف

Из фондов Российской национальной библиотеки

Указъ ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА, САМОДЕРЖЦА ВСЕРОССІЙСКАГО, изъ Оренбургскаго Магометанскаго Духовнаго Собранія..

По Указу ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА, въ Духовномъ Собраніи слушали: Докладъ. Имамъ Мензелинскаго уѣзда, Кузкеевской волости, дер. Дяуковой Мухаметьшарифъ Абдулнасыровъ рапортомъ 9 Декабря 1895 года донесъ, что одинъ изъ его прихожанъ, бывшій на очереди къ призыву воинской повинности сосваталъ за себя невѣсту и затѣмъ въ городѣ Мензелинскѣ принятъ въ военную службу, родители же ихъ на основаніи договора послѣ принятія жениха на службу, настаивали о совершеніи брака, онъ же имамъ, не имѣя къ тому препятствій, по шаригату, а также не находя запрещеній по закону и циркулярамъ Духовнаго Собранія, совершилъ бракъ и записалъ въ метрику, подобный же бракъ происходилъ и въ дер. Тавларовой, между тѣмъ нѣкоторые говорятъ, что, будто бы, принятымъ на военную службу лицамъ совершать бракъ возбраняется, почему въ разрѣшеніе этого вопроса, проситъ дать ему знать. Вслѣдствіе сего Магометанское Духовное Собраніе просило Уфимскаго Уѣзднаго Воинскаго Начальника сообщить указаніе, какія именно правила существуютъ относительно вступленія въ бракъ нижнихъ чиновъ, состоящихъ на дѣйствительной службѣ, на что Воинскій Начальникъ отношеніемъ отъ 7 Февраля за № 937 увѣдомляетъ, что нижніе чины, состоящіе на дѣйствительной службѣ не имѣютъ права вступать въ бракъ за исключеніемъ нижнихъ чиновъ состоящихъ на сверхсрочной службѣ, которыми при вступленіи въ бракъ соблюдаются правила, указанныя въ приказаніи по Казанскому Военному Округу 1895 года за № 164, копію съ котораго препроводилъ. ПРИКАЗАЛИ: Предписать всѣмъ приходскимъ мулламъ округа Духовнаго Собранія, за исключеніемъ Сибири, чтобы они ни кому изъ поступившихъ въ военную службу безъ разрѣшенія Воинскаго Начальника бракъ не совершали, подъ опасеніемъ, за неисполненіе сего, отвѣтственности по закону. Іюля 6 дня 1896 года.

№ 1094

Членъ *Мухаммедовъ*.

За И. д. Секретаря *Терегуловъ*.

اوشبو سیرکولرده, نچا الستوالرندن رخصت کاغدلری اولمیان مدتده خدمتده اولان عسکرلره
یا که عسکره آلنمش کمسنه‌لره نکاح ایلمکدن امام‌لر ممنوع‌لر ایدوکی بیان ایدولمشدر .

بعض مهم اولان نظاملر

١٨٩٦ نچی ییلده تصنیف ایدلمش زاکون کتابی‌نك ١١ نچی جلد ١ نچی قسمندن اهل
(منك)اسلامه مخصوص‌اولان(٦)نچی دفترندن‌بعض‌استاتیالرننك ماٴ لا ترجمه سیدر :

استاتیا

١٣٤٥)قریم‌اداره‌ٴ شرعیه‌سی نظارتنده‌اولان علماٴعبادت ، عقدنکاح وطلاق‌کبی ، دین
اسلام اقتضاسندن اولان شیلر حقنده تفتیش ایتمیه ماٴمورلردر • بوخصوصلرده‌محله‌امامرلرینك
حکم اعلامنه راضی‌اولمیان‌کمسنه ، امامی اداره‌ٴ شرعیه‌یه ، واداره‌ٴ شرعیه‌یی‌غوبرناتوره
شکایت‌ایلمیه اختیارلی‌در • اخیرنك‌اش ، داخلیه نظارتنه ارسال ایدلوب موافقتیجه حل‌ایدلور •
١٣٤٨) هرمحله‌ده ، وجود ، وفات ، نکاح وطلاقلرنی یازمق‌ایچون متریقه دفتری اولوب ،
امامرلر آنلری یازمق ایله ماٴمورلردر • اما روسیه تبعه سی اولمیان کمسنه امام‌نصب اولنماز
ومتریقه‌دفتری‌یازماز • (١٣٥٧) خطیب‌وامامرلرکندومحله‌لرنده ، عبادت‌وشرعالازم‌شیلری
اجرا ایدوب‌محله‌لرنك ظاهراولان‌دعوالری اداره‌ٴ شرعیه‌یه‌ویرلمش‌نظام دائره‌سنه‌حل‌ایدرلر •
١٣٨٨) ایکی‌مسجد بناٴ ایدرایچون ابنیه‌نظام نامه‌سینه موافق اولماق ، علماسینه معاش
تعیین ایلمك شرط‌در •
١٣٩٣) جامع ومکتب‌لره علماٴ تعیین ایدلدکده ضرور اولوب اولمدیغنی قارامق ،
یاشلری نظامه موافق تمام اولماقینه ، علم وحسن خلقلرینك درجه‌سنی آنکلاب‌تعیین ایلمك
اداره‌ٴ شرعیه نك وظیفه سیدر •
بیان : جمعه مسجدینه برخطیب وبرامام وبرموٴذن ، بیش‌وقتلی‌مسجده برامام‌وبرموٴذن‌دن
آرتق نصب اولنماز‌لکن بیش وقتلی مسجد حضورنده اولان جماعت ایکیوزدن‌کوب‌اولوب
ینه‌دن برامام‌ضرورکورلسه اول‌وقتك ایکنچی‌امام هم‌تعیین‌اولنور • قاضی ، اخوند ، محتسب ،
مدرس ، یکرمی‌بیش وخطیب وامام یکرمی‌ایکی وموٴذن ، خواجه یکرمی بر یاشندن توبان
اولماز سزلغی شرط‌در •
١٣٩٩) قریم اداره‌ٴ شرعیه‌سی نظارتنده اولان ماده‌لر اوشبولردر : اصول عبادت ،
عقد نکاح وطلاق ، بالالرك آتا وآنا لرینه اطاعتسزلکی ، وصی ووصیت ، تقسیم ترکه
خصوصلری در • حکم ایده‌چك ماده‌لر ملکیه محکمه‌لرینه مخصوص اولماز سزلغی شرط‌در •
امام ، خطیب ، ویا که‌اهل‌محله‌رجاسینه‌بناٴجمعیت‌شرعیه ، واقعه‌وحادثه‌یی بر امام‌ویا که‌اخوند‌دن
تفتیش‌ایتدروب حکم ایدر • اوشبوکا بناٴ : (١) عقدنکاح وطلاق‌دن ظاهر اولان دعوالری
اداره‌ٴ شرعیه قاراب حکم ایدر ، اما بووقتك مال دعواسی ظاهراولورایسه طرفین راضی
اولسه‌لر آنی هم‌قارار اکرده راضی دکل‌ایسه‌لر فقط مال دعواسی ملکیه محکمه‌لرینه قالور •
(ب) زنا ایله عیب لنمش‌لره توبه ایتدرر ، اکرده اش توبه‌دن اوتمش‌ایسه ملکیه محکمه‌لره
تسلیم‌ایدر • (ج) اولادك آتا وآنا لرینه اطاعتسزلکلری خصوصنده الوغ عیب‌لر اثبات
اولنسه‌ملکیه محکمه‌لره تسلیم‌ایدر • اوشنداق نکاح ، عبادة ، ادبسزلك خصوصنده اداره ،
موافق شریعت وعرف حکم ایدر • اکرده توبه واستغفاردن باشقه جزاٴ لازم اولور ایسه
اولوقت غوبرناتوره ارسال ایدر •

۱۴۱۵) ادارهٔ شبرعیه‌یه مخصوص اولان شیلر حقنده محکمه‌لر ومأمورلر کاغذلرنی اداره اسمینه یازارلر •

ارینبورغ جمعیت شرعیه‌سی

۱۴۱۶) اورینبورغ جمعیت شرعیه‌سینك الوغ علماسی اینبورغ مفتیسی, اخوندلردر • خطیب, امام, مؤذنلر توبان درجه‌حساب ایدلور •

۱۴۱۷) ارینبورغ مفتیسی جمعیت شرعیه‌یه رئیس اولدیغی کبی جمعیت شرعیه‌یه تابع اولان جمله اهل اسلامه‌هم رئیس در •

۱۴۱۸) اصول عبادت , نکاح , طلاق , متریقه‌لر یازمق , وصیت , تقسیم ترکه , اولادلرك آتا وانالرینه اطاعتسزلکلری , ایرایله خاتون آراسنده زوجیت دعوالری حقنده , قریم ادارهٔ شرعیه‌سی کبی ۱۳۴۵ - ۱۳۴۸ - ۱۳۹۹ - استاتیالره بناءً حکم ایدر •

۱۴۱۹) جمعیت شرعیهٔ ارینبورغیه‌یه تابع اولان جمله علماء اوشنداق آنلرنك بالالری , تن جزاسندن معفولردر • لکن هر تورلی ویرکولردن ولازم اولسه عسکرلکدن معفو اولنمازلر • ویرکولرنی محله خلقی اوزذمه‌لرینه پریغاؤار ایله التزام ایلمازلر ایسه کندولرینه لازم اوله‌چقدر •

۱۴۲۰) علماء کندولرینه لازم اولان خدمتلری اجراده قصورلق ایتدکلرنك جمعیت شرعیه‌یه وکندولرینك مأمورلرینه تابع اولوب , باشقه صورتده ملکه محکمه‌لره تابع لردر • (لاحقه)

۱۴۲۱) جمعیت شرعیه برمفتی . واوچ اعضادن عبارت اولوب , کانسلاریاسی • برسکریتار وبر ترجمان وبرژورنالچی وکاتبلردن عبارت در •

بیان : جمعیت شرعیه‌ده اعضاء اولمق ایچون , غیمنازیه‌نك اولکی دورت کلاسنده , یاکه اویازدنوی اوچیلاشچه ده یاکه غراداسکوی یاکه تتارسکوی اوچیتلسکوی اشقـولاده , یاکه معارف نظارتی‌نك ایکی کلاسلی نارودنی اوچیلاشچه‌سنده اوقلغان فنلردن شهادت نامه‌سی اولمق شرطدر .

۱۴۲۲) مفتی , داخلیه ناظرینك تقدیمنه بناءً فرمان پادشاهی ایله نصب اولنور •

۱۴۲۳) اعضالر , اوچ ییلدن اوچ ییله مفتی تقدیمینه بناءً داخلیه ناظری طرفندن تصدیق اولنور •

۱۴۲۴) قریم , لوبقه , زاقافقازیه‌دن باشقه اولان اهل اسلام جمعیت شرعیهٔ ارینبورغیه‌یه تابع درلر • علمانك علملری امتحان , خلقلرنی تفتیش , امام‌لرنك خدمتلرینه دقت , عیب‌لری اولور ایسه مناسب جزاء تعیین ایلمك , وقتلی یاکه وقتسز عزل ایلمك جمعیت شرعیه‌یه مخصوص خدمت‌در • اماعزل صورتلرنده حکمنی غوبرنسکوی پراؤلینیا واسطه سیله اکمال ایدر • ومذکور محکمه ایسه جمعیت شرعیه حکمنی بوزماز •

۱۴۲۵) جمعیت شرعیه نك حکمینه راضی اولمیان کمسنه غوبرناتوره شکایت ایدر , غوبرنا تورایسه جمعیت شرعیه‌دن جواب صوراب وباشقه لازم معلوماتلری جیبوب اشی داخلیه نظارتینه ارسال ایدر •

قریم

۱۴۲۶) قريم ادارهٔ شرعيه‌سينه ويرلمش (۱۳۴۵ - ۱۳۴۸ - ۱۳۸۸ - ۱۳۹۳ استاتيالرى ايله عمل ايلمك ارينبورغ جمعيت شرعيه‌سينه هم لازم اولنمشدر •

۱۴۲۷) جمعيت شرعيه‌ده , برسوزه اتفاق اولمز ايسه كوب طرف مرادينه بناءً عمل ايدلور •

۱۴۲۸) مفتى اولماديغنده الوغ اعضا رئيس لوازمنى ادا ايدوب صوكره ، حكم ايدلان ماده‌لر حقنده مفتى‌يه خبر ويرر •

۱۴۲۹) مفتى‌نك يالغوز ايتمش حكمى قوتسزدر •

۱۴۳۱) مسجد حضورنده خدمت ايچون عالم تعيين ايدولدكده محله قارتلرينك اوچده ايكى الوشى راضى اولوب ، پريغاۋار ترتيب ايلمكلرى شرطدر •

۱۴۳۲) بوپريغاۋار قريه‌لرده اولسه ۋلستنوى هم آول حاكملرى حضورنده ، اگرده عسكرى طالغه‌دن اولسه اوزلرينك حاكملرى حضورنده اولمه‌سى لازمدر •

۱۴۳۳) بوپريغاۋارده چيت محله اهلينه ، آتالرى ايله بركا تورغان اوغللره ، الوغلرى ايله بركا تركليك ايلمش كچوكلره ، قاتشماق ممنوعدر •

۱۴۳۴) بو پريغاۋرده انتخاب ايدوچيلر جمله‌سى امضاء ايدوب ، ۋلستنوى وياكه پالبتسه‌وياكه غورودسكوى غلوا جانبندن كواهلندروب غوبرنسكوى پراۋلينيه‌يه ارسال ايدلور •

۱۴۳۵) بوپريغاۋار غوبرنسكوى براۋلينيه قارامقنده موافق نظام كورلسه ، انتخاب ايدولمش كمسنه‌نك خلق وعلمى حقنده - ۱۴۲۴ - استاتيايه موافق امتحان ايدر ايچون ارينبورغ جمعيت شرعيه‌سينه ارسال ايدلور •

۱۴۱۶) اخوندلق ، خطيب‌لك كبى الوغراق درجه‌لر ايچون بر كلاسلى نارودنى اوچيلشچه‌نك فنلرندن امتحان توتقانلقينه وقريه‌لرده امام اوله‌چقلر ايچون روسچه سويلشه هم اوقى بيلديكى حقنده اويازدنى اوچيلشچه‌ننك جمعيتندن امتحان توتدوقينه شهادة‌نامه‌سى اولمق شرطدر • (لا حقه)

اماملر ايچون هر دائم حاجت اولان استاتيالر

۱۸۸۵ نچى ييلده جمع ايدولمش جزاء نظام نامه‌سندن ترجمه‌در

استاتيا

۸۵۹) لازم اولان وقتنده ميتلرى دفن ايلميان روحانيلر اوزلرينك مخصوص حاكملرى تدبيرى ايله جزاءلنولر •

۱۸۶۵) فجاءة وفات اولوب , وفات اولماقلرنده برار تورلى شبه‌لى سببلر اولورسه, طبيب وحاكملر معاينه‌سندن مقدم دفن ايدن روحانيلر اوچيوز روبله‌يه قدر جزاء نقد ايله وياكه اوچ هفته‌دن اوچ آيه قدر حبس ايدولمك ايله جزالنورلر •

Из фондов Российской национальной библиотеки

۹۹۴) هر ایکیسی متاهل اولمادیغلری حالده , نکاحسز برکامعیشت ایدن یکت ایله قز , اور دینلرنده اولان حاکملر تدبیرنچه توبه ایتدرلور • اگرده آرالرنده بالاوجوده کلور ایسه بالاسی و آناسینك تربیه‌سی مذکوریکت اوزرینه لازم ایتدرلور •

۲۴۴۲) متریقه‌یه یازله‌جق شیلری وقتندن کیچکتروب یازسه , یاکه چاسنی دفترلره یازسه , یاکه آتا واناسی وباشقه جماعتلرینك سوزینه انابت ایدوب متریقه‌یه یازسه , یاکه متریقه‌نی وقتنده تابشرمازسه , آسترگوویگور ویرلمك ایله یاکه یکرمی روبله یه قدر جزاء نقد ضمان ایتدرمك ایله یاکه کلیامعزول اولنمق ایله جزاًلنور •

۱۴۴۴) تیشلی اولان فصللرینه وجود ووفاتلرنی متریقه‌یه یازمای قالدررایسه , ایر بالالر ایچون اونبش وقزلر ایچون یدی روبله ایللی کاپك جزأنقد ویرمیه مستحق اولور • اگرده بوکبی اشلر خطأ اولمای قصداوبرار تورلی خیانت فکری ایله اولمش ایسه اول وقتده (۳۶۲) استاتیا موجبنچه جزاءلنور •

۳۲۲) خدمتده اولدیغی حالده یالان امضا ایدن , یالان شهادة ویرن , آقچه ویروب یالان شهادت ویردرن , مجلسده اولمیان کمسنه اسمندن یالان کاغد ویرن , ویرلمش کاغدلرك ییل وآی کبی تأریخلرنی اوتکان کوندن کوستروب یازان , واقع نك خلافنی کورکازوب آکطه یلزان , اصلسز خبرلر یازان , وجودی اولمیان کاغدلردن نسخه وکوپیه ویرن , ایکنچی کمسنه یازوینه اوخشاتوب آنك اسمندن یازان , خیانت فکری ایله یازولرنی بوزوب , قروب توزاتوب اوزکارتان . اکطه وباشقه رسمی کاغدلری اوغرلیان ویاندران , یاکه یرتوب ویاشروب تلف ایدن , بوکمسنه لر جمله حقوقلرندن ایورلوب مؤبد اسبیریا یه یبارلورلر , یاکه بعض حقوقلرندن آیورلوب سبیریایه یبارلورلر , یاکه ایکی یاروم ییلدن اوچ ییله قدر آرستانت روتنه قوشلورلر • اگرده بیله روشلی خیانت سببندن ایکنچی برکمسنه اوغالاونی جزایه مستحق اولمش ایسه اول وقتده بوکمسنه جمله حقوقندن آیورلوب آلتی دن سکز ییله قدر قاتوروژنوی خدمته یبارلور •

۱۵۵۸) ایرندن فرقت اولمای ایکنچی یه‌نکا حلنمش خاتون , یاکه دورتنچی اوستوندن بشنچی نی آلماق کبی شریعت اسلامیه‌ده ممنوع اولان صورت نکاح ایدن ایر , سیکز ایدن بر ییلده دورت آیه قدر حبس اولنور •

۱۵۶۳) نظام ایله تعیین ایدولان یاش تمام اولمازدن مقدم نکاح ایدن ایر یاکه قز , هم آنلرنك نکاحلرینه رضا اولان آتا و آنالر یاکه تربیه ایدوچیلر ویاکه باشقه قریبلری ایکی دن دورت ایه قدر یاکه اوچ هفته‌دن اوچ آیه قدر حبس ایدلورلر •

۱۵۶۵) دولت خدمتنده اولدیغی حالده حاکملرنك رخصتلرندن باشقه نکاح ایلمش کمسنه قاتی تعذیر ایدلمك ایله جزأویرلور •

۱۵۶۶) اتا آناسی رضالقندن باشقه نکاح ایدن کمسنه آتا و آناسینك سورامقی ایله دورت دن سکز آیه قدر حبس ایدلور • بوکبی نکاحلری اجراء ایدنلره هم اوشبو جزأ در •

۱۵۷۹) یاشلری تمام اولمیان یکت یاکه قزه , اوشنداق ایرندن شرعا فرقت ایدلمیان

حاتون نی

خاتون‌نی ایکنچی‌ایره نکاح‌ایدن لوازم اهللری عزل‌ایدلوب ایکی‌دن دورت‌ایه قدرحبس ایدلورلر • بوکبی‌اش تکراراولدیغی حالده دورت‌سنه یه قدرحبس‌ایدلورلر •

١٥٨٦) رضالقلـرندن باشقه اوزبالالرنی نکاحلندرمش آتاوآنالردورت آیدن بریبلده دورت‌آیه قدرحبس ایدلورلر •

مجلهٔ احکام عدلیهٔ اسلامیه‌دن بعض لازم مسئله‌لرك ترجمه‌سی‌در •

ماده

٩٨٥) بالغ اوله‌ق ـ احتلام یا یوکلی ایلمك ، حیض‌کورمك ، یوکلی‌اولمق‌ایله ثابت‌اولور •

٩٨٦) بالـغ اوله‌چق یـاشك اوّلی ایرلرده اون ایکی وقزلرده توقز اولوب ، صوکی هر ایکیسیده اونبش یاش تمام اوله‌ق ایله اولور •
اکر‌ده بر ایربالا اون‌ایکی‌یاشی‌وبر قزبالاه توقزبالا توقز یاشی تمام ایدوب‌ده همیشه بالغ اولمازسه ، بالغ اولانه‌قدر «مراهق» «مراهقه» دینلورلر •

٩٨٧) بالـغ اوله‌چق یاشك آخرمدتی اولان اون‌بشی تمام‌ایدوب همیشه‌بلوغ علامتلری ظاهر اولمازسه شرع حکمنه کوره‌بالغ حساب ایدلور •

٩٨٨) بالغ لق‌مدتنه یتمازدن مقدم ، بربالا «بن‌بالغ اولدوم» دیو دعوی‌ایلسه‌قبول‌اولنماز •

٩٨٩) برمراهـق ، یاکه مراهقه حاکم حضورنك «بن بالغ اولدوم» دیه اقرار ایلدکنك ، جثه‌سی یعنی تن واعضالری کبی ظاهرحالنه نظراً بالغ اولماقی ممکن کورلمز ایسه ، بالغ اولدوم دیمش اقراری قبول اولنماز • اکرده جثه‌سینه نظراً بالغ اولماقی هم‌ممکن کورلسه بالغ اولدم دیمش اقراری‌تصدیق ایدلور • وهربر عقد واقراری‌معتبر اولور • وبر مدت‌دن صوکره بن اقرارایتمش وقتده بالغ اولمش ایدم یوقنی اقرار ایتدم اندن صوک اولان عقدلرم معتبر اولماسون دیو اقرارلرینك فسخ ایدلونی استسه التفـات واعتبار اولنماز •

« صلح »

١٥٣١) صلح • هـر ایـکی طرف‌نك رضـالقی ایـله آراده اولان دعوی رفع ایدن بر عقدرکه ایجاب وقبول ایله منعقد اولور •

١٥٣٢) مُصالِح • صلح عقدنی ایدن کمسنه‌در •

١٥٣٣) مُصالَح علیه • آنك برابرینه صلح ایدلمش شیدرکه بدل صلح دینلور •

١٥٣٤) مُصالَح عنه • مُدعی به اولان شیدر •

١٥٣٨) اِبْراء عام • هربر دعوی‌لرون برکمسنه ابراء ایلمکدر •

١٥٤١) صبی هم مجنون ایله معتوهك ابراءلری بر وقتده درست اولماز .

١٥٤٢) خصومت ایچون ایدلمش وكالتدن صلح ایچون هم وكالت ایلمكی مستلزم اولماز .
بناءً علیه بر كمسنه ایكنچی بر كمسنه‌نی دعوی ایچون وكیل ایلر ایسه اول كمسنه‌نك رخصت واذننڭدن باشقه وكیل اولانی صلح ایلرسه درست اولماز .

١٥٥٦) صلح تمام اولدقده طرفیندن بریسی كیرو دونه آلماز . ومدعی اولان كمسنه صلح سببی ایله بدل صلحه مالك اولور . اندن صوك دعوا ایلمك حقی قالماز . مدعی علیه اولان كمسنه بدل صلحی مدعی‌دن كیرو قایتاروب آلماق اختیاری اولماز .

١٥٥٧) طرفیندن بریسی وفات اولسه وارثلری دخی آنڭ صلحنی فسخ ایده آلمازلر .

١٥٦١) بر كمسنه ، « فلان ایله دعوی ونزاعم یوقدر وفلانده حقم یوقدر وفلان ایله اولان دعوامدن فارغ اولدم یاكه كیچدم وفلانده حقم قالمدی وفلاندن تمام حقمنی آلدم » دیسه آنی ابراء ایتمش اولور .

« اقرار »

١٥٧٢) اقرار . بر كمسنه ایكنچی . بر كمسنه‌نك كندوسنك اولان حقنی خبر ویرمكدر . خبر ویروچی كمسنه‌به « مقِر » آنك فائده‌سنه خبر ویرلمش كمسنه‌یه « مقَرله » خبر ویرلمش حقغه « مقَربه » دینلور .

١٥٧٣) مقرك عاقل ، بالغ اولماقی شرطدر . بناء علیه صغیر وصغیره ومجنون ومجنونه ومعتوه ومعتوهه‌نك اقراری درست دكلدر . وبو آیتولمشلرك ضررلرینه ولی ووصیلرینك اقراری هم درست اولماز . لكن ممیز اولان صغیر بعض تصرفلرقلمق ایله رخصت ایدلمش اولسه رخصت ایدلمش خصوصلرده اولان اقراری معتبر اولور .

١٥٧٤) مقرلهك عاقل اولماقی شرط دكلدر .
بناء علیه بر كمسنه بر صغیر غیر ممیز فائده‌سینه مال ایله اقرار ایلسه اقراری درست واقرار ایلمش مالنی ویرمك وتابشرمق لازم اولور .

١٥٧٥) اقرارده مقرك رضاسی شرطدر .
بناء علیه جبر واكراه سببلی اولان اقرار معتبر اولماز .

١٥٧٧) ظاهر حالنك اقراری تكذیب ایتمازسزلك شرطدر .
بناءً علیه جثه‌یعنی تن واعضالرینه نظرا بالغ اولماق ممكن كورلمیان بر صبی ، « بالغ اولدم » دیو اقرار ایلسه معتبر اولماز .

١٥٨٨) حقوق عباده اقراردن رجوع درست اولماز .
بناءً علیه بر كمسنه ، « فلان كمسنه‌یه شوقدر ویره‌چكم وار » دیدكدن صوكره ، اقرارندن رجوع ایلسه رجوع ایدوینه اعتبار اولنمای اقراری موجبنچه بورچنی ویرمك لازم اولور .

١٥٩٥) مرض موت اول خسته لكدركه كوبرك آنده اولوم قورقوسی اولوب اكرده

خسته

Из фондов Российской национальной библиотеки

خسته اولان کمسنه ایر اولسه اوینك طشندن اولان خدمتلرنی وخاتونلر جنسندن اولسه اوینك ایچندن اولان خدمتلرنی کامل ایتمکدن عاجز اولوب اوشبو حال اوزرنده برسنه تمام اولمازدن مقدم وفات ایدر . کرك توشاکده یاتوب عمر اوتکازسون کرك یاتماسون .

اکرده خسته‌نك خسته‌لکی اوزاق وقته تارتلوب‌ده دائم برحال اوزرنده توروب برسنه کچرسه اول خسته‌نك خسته‌لکی آرتمادیغی مدت‌ده سلامت کمسنه حسابنده اولوب تصرفلری سلامتلر تصرفی برابرنده اعتبار ایدلور .

اکر خسته‌لکی آرتسه وحالی اوزکارسه وبرسنه تمام اولمازدن مقدم وفات اولسه ، حالی اوزکاره باشلیان وقتدن اعتبارا وفات اولان کونینه قدر اولان حالی مرض موت حساب ایدلور .

۱۵۹۷) برکمسنه خسته حالنده وارثلرندن بریسینه برار تورلی مال اقرار ایدوب صوکره اول خسته‌لکندن سلامت اولسه خسته حالنده اولان اقراری معتبر اولور .

« دعوی »

۱۶۱۳) دعوی . برکمسنه‌نك ایکنچی برکمسنه‌دن حاکم حضورنده حقنی استمکدن عبارتدر . بیلدروشده حقنی استاوچی‌یه « مدّعی » حق استنلمش کمسنه‌یه « مدّعی علیه » دینلور .

۱۶۱۴) مدّعا . مدعی‌نك دعوی ایلمش شیئی درکه آکا « مدّعابه » دیب‌ده آیتولنور .

۱۶۱۵) تناقض . مدعی اولان کمسنه کندو دعواسینك خلافنی لازم ایدن برسوزنی دعوی‌دن مقدم سوزلمش اولمیه دینلور .

۱۶۱۶) مدعی ومدعا علیه‌نك عاقل اولملری شرطدر .

بناء علیه مجنون واوشنداق غیرممیز اولان صبی‌لرك دعولری درست اولماز . لکن آنلر ایچون ولیلری یاکه وصیلری « مدّعی » ویاکه « مدعا علیه » اولورلر .

۱۶۱۷) مدّعا علیه‌نك معلوم اولمه‌سی شرطدر .

بناء علیه مدّعی ، « فلان قریه اهالیسندن (اصلاً تعیین ایلمای) برکمسنه‌ده فلان قدر آله‌چقم وار » دیه دعوی ایلسه مقبول اولماز .

۱۶۱۸) دعوا وقتنده خصم اولان کمسنه‌نك دعوا مجلسنه حاضر اولماقی شرطدر .

اکرده مدّعی علیه اوزی کلمازسه ووکیل هم کوندرمازسه بوتقدیرده لازم اولان قاعده قضاء بحثنده ذکر ایدلور)

۱۶۱۹) مدّعا به‌نك هم معلوم اولماقی شرطدر .

بناء علیه برمجهول نرسه‌نی دعوی ایلسه درست اولماز .

۱۶۲۹) مدعا بهانك عادتا ثابت اولماقی ممکن درجه‌سنده اولوی شرطدر .

بناء علیه برکمسنه یاش جهتنچه اوزندن اولوغ کمسنه‌نی بوبنم اوغلم « دیه دعوا ایلسه معتبر ومقبول اولماز .

بیّنات

۱۶۷۶) بینه . قوتلی حجه ودلیل دیمکدر .

۱۶۷۷) تواتر . یالان اوزرینه اتفاق ایدولری عقلا درست اولمیان جماعتک خبری در .

۱۶۸۴) شهادت . بر کمسنه‌نك ایکنچی کمسنه‌ده اولان حقنی اثبات ایلمك ایچون حاکم وهم هر ایکی خصمک حضورلرنده شهادت لفظی ایله مثلا «شهادت ویره‌م» یاکه « اشهد » دیمکدر .
اوشبو روشده خبر ویروچی یه « شاهد » آننك فائده‌سی ایچون خبر ویرلمش کمسنه‌یه « مشهودله » وآننك ضرری ایچون خبر ویرلمش کمسنه‌یه « مشهودعلیه » وشهادت ویرلمش حقه « مشهودبه » دینلور .

۱۶۸۵) حقوق عباده‌ده شهادتک نصابی ایکی ایر کمسنه یاکه بر ایر ایله ایکی خاتون در . لکن ایرلره مطلع اولماق ممکن اولمیان ماده‌لرده یالغز بر خاتون شهادتی هم مقبول اولور .

۱۶۸۶) تیلسزلرک صوقرلرک شهادتلری مقبول دکلدر .

۱۶۸۷) حکومت مجلسندن باشقه اورنده اولان شهادت، شهادتدن حساب ایدلماز .

۱۶۸۹) شاهد اگرده « شهادت ایدرم » دیمیوب بلکه فلان خصوصنی بیله‌روشلی بیلورم یاکه بیله روشلی خبر ویررم دیب آیتسه شهادتدن حساب ایدلماز . لکن حاکم اولان کمسنه بیله روشلی شهادت ویره‌سکمی؟ دیو صوردقنده اول کمسنه درست شولای شهادت ویره‌م دیسه شهادتدن حساب ایدلور .
مجرد تحقیق واصل حالنی کشف ایلمك ایچون اولان خبرلرده شهادت لفظی شرط دکلدر .
چونکه بوکبی ماده‌لر شرعی شهادت اولمای بلکه مجرد خبرگنه در .

۱۶۹۶) حقوق ناسده شهادتدن مقدم دعوی اولمق شرط در .

۱۶۹۷) محسوسک خلافنه اقامت ایدلمش بیّنه مقبول دکلدر .
مثلا بر کمسنه‌نك حیاتده اولدیقی کورلوب توردیغنده وفات اولماقینه کیتورلمش بیّنه مقبول دکلدر .

۱۶۹۸) متواترک خلافنه اقامه ایدلان بینه مقبول دکلدر .

۱۶۹۹) بیّنه بر حقنی اثبات ایچون مشروع اولنمشدر .
بناءً علیه فلان کمسنه آندی اشنی اشلمدی، وفلان نرسه فلانک دکلدر، وفلانک فلانه ویره‌چك بورچی یوقدر دیمك کبی صرف نفی ایچون اداء ایدلمش شهادتلر مقبول دکلدر .
لکن بر نرسه‌نك یوقلقنه تواتر اولسه صرف نفی ایچون اولسه‌ده مقبول اولور . مثلا بر کمسنه بن فلان کمسنه‌یه فلان وقتده وفلان اورنده فلان قدر بورچ ویردم دیو اورن ووقتلرنی بیان ایدوب کورستردکده مذکور فلان کمسنه‌نك اوشبو وقتده مدعی بیان ایلمش اورنده اولمیوب ایکنچی اورنده اولمقی تواتر ایله معلوم اولسه اوشبو تواتر بینه‌سی مقبول اولوب مدعیک دعواسی مقبول اولماز .

Из фондов Российской государственной библиотеки

١٧٠٠) شهادت ويروچى اوزينه بر ارتورلى فائده كله چك اولسه ياكه براړ تورلى ضررنى يباره چك اولسه شهادتى مقبول دكلدر .

بناءً عليه آتا و آنالر , ابى بابالرنك بالالر فائده سينه وبالالرنك آتا و آنا ابى وبابالر فائده سينه هم اير ايله خاتوننك بر برسينك فائده سينه اولان شهادتلرى مقبول دكلدر . اوشنداق بركمسه نك تربيه سنده تركليك ايلسه وياكه خاص اجير ايسه , تربيه ده اولان وخاص اجيرنك تربيه ايدوچى ويالاّوچى فائده سينه شهادتلرى مقبول دكلدر . وبراړ تورلى كسب ده شريك اولان كمسه لرى خصوصنده بر برسينك فائده سينه اولان شهادتلرى مقبول دكلدر .

١٧٠٢) شاهد ايله مشهود عليه آراسنده دنيا جهتنچه دشمنلق اولمازلقى شرطدر . دنيا جهتنچه اولان دشمنلق عرف ايله بيلنور .

١٧٠٥) شاهدنك عدل اولمقى شرطدر .

عدل ديه , ياوزلقينه نسبةً ايدكولكى آرتق اولان كمسنه يه آيتولنور . بناءً عليه ادب خلافنده اولان اشلرنى عادت ايدوچيلرنك وياالنچى لق ايله معروف اولان كمسنه لرنك شهادتلرى مقبول اولماز .

❋ تزكيه ❋

١٧١٦) شاهدلر شهادت ويردكلرنده ـ حاكم اولان كمسنه مشهود عليه دن بيله سؤال ايدر : اوشبو شاهدلر شهادتلرنده راست لرمى دكلمى ؟ بوخصوصده نه سوز آيته سن ؟ ديب . اكرده بووقتده مشهود عليه , بوشاهدلر راست شهادت ويره لر ياكه بوشاهدلر عادللر ديسه مدعابه نى اقرار ايتمش حساب ايدلوب اقرار ايتدكى ايله حكم ايدلور . اكرده مشهود عليه , بوشاهدلر يالان شهادت ويره لر ياكه بوشاهدلر عادللر لكن بوخصوصده خطاء شهادت ويره لر ياكه بوواقعه نى اونتمشلر ديسه ، ياكه بوشاهدلر عادللر ديسه ده ، كندوسى مدعابه نى انكار ايلسه ، بووقتده حاكم حكم ايتميوب شاهدلرى ياشرن واشكاره ده تزكيه ايتدرب عادللرمى دكللرمى ايدكى حقنده تدقيق وتحقيق ايدر .

١٧١٧) شاهدلرگ ياشرن واشكاره تزكيه لرى اوزلرى منسوب اولان جماعتدن اولور . مثلا شاهدلر شاكردلر ايسه لر اوزلرى تحصيل ايتمكده اولان مكتبگ معلمى ايله ياشقه اعتبارلو خلقندن ، سوداكرلردن ايسه اعتبارلو سوداكرلردن ، باشقه صنف خلقلردن ايسه آول ومحله نك امين اولان اهللرندن تزكيه ايتدرلور .

١٧١٨) ياشرن تزكيه ديمك فقهاء اصطلاحنده ياشرن ده فقط كاغده يازوب تزكيه ايتدرمه دينلور .

ياشرن تزكيه بيله روشده اولور : حاكم اولان كمسنه مدعى ، مدعى عليه ، مدعابه نك اسملرينى هم آيروم اچيق بيلدروب شاهدلرنى بركاغده يازوپ بعده ظرف ايچنه سالوب مهرلب ، تزكيه ايده چك كمسنه يه يبارر . تزكيه ايده چك كمسنه ظرفنى آچوب كاغدنى اوقور ، اكرده كاغده ده يازلمش شاهدلرگ اسملرى آستوينه « عدل » و « مقبول الشهادة » ديو ،

اكرده عادل دكللر ايسه « عادل دكللر » ديو يازار وامضا ايدر بعده ظرفی كتورمش ادمه ينه‌دن مهرلب ويروب حاكمه يبارر .

١٧١٩) اكرده تزكيه ايدوچی كمسنه شاهدلر اسملرينك آستوينه « عدل ، مقبول الشهادة » ديو يازميوب « عادل دكللر » ديسه ياكه « حاللرى معلوم دكل » ياكه « الله بيلور » ديسه وياكه هيچ شئ يازماى مهرلب حاكمه قايتارب يبارسه ، حاكم اول شاهدلرك شهادتلرنى قبول ايتماز .

اوشبو صورتده حاكم طرفندن مدعى يه « سنك شاهدلرك جرح اولندى » ديب آيتميوب بلكه « اكرده ينه‌دن ايكنچی شاهدلرك اولسه كيتور » ديو آيتور .

اكرده تزكيه ايدوچی كمسنه شاهدلر حقنك « عادل ، مقبول الشهاده درلر » ديو يازمش ايسه ايكنچی مرتبه اوله‌رق آشكارا تزكيه ايتدرر .

١٧٢٠) اشكاره تزكيه بيله روشلی اولور : تزكيه ايدوچيلر حاكم حضورينه چاقرلوب مدعى ومدعى عليه حضورنده شاهدلر تزكيه ايتدرلور .

١٧٢١) ياشرن تزكيه‌ده بر كمسنه‌نك تزكيه ايلمه‌كی كافی اولسه‌ده احتياط ايچون ايكی كمسنه اولمق تيش‌در .

١٧٢٢) اشكاره تزكيه ايلمك شهادت حكمنده اولوب ، شهادتك شرط ونصابلرى بوننك هم معتبردر . لكن تزكيه ايدوچيلر شهادت لفظنى ايتمكلرى لازم دكلدر .

١٧٣١) شهادتدن رجوع ايتمه‌نك شرطی حاكم حضورنده اولمقدر . باشقه اورنده رجوع ايلمك معتبر دكلدر .

بناءً عليه مشهود عليه ، شاهدلرك ، حضور حاكمدن باشقه اورنده رجوع ايتدكلرنى دعوى ايتسه قبول ايدلمز . اما بر حاكم حضورنده شهادت ويرمش شاهد ايكنچی بر حاكم حضورنك رجوع ايتسه رجوعی معتبر اولور .

١٧٣٢) نصاب شهادت اولدقی بعدنك شاهدلرك كوب اولمقينه اعتبار يوقدر . يعنى طرفيندن بريسينك ايكنچيسينه نسبة شاهدلرى كوب اولسه‌ده كوبلك سببلی ترجيح ايدلمز . لكن كوبلكی تواتر درجه‌سينه يتار ايسه اولوقتده معتبر اولور .

١٧٣٣) تواتر ، علم يقين افاده ايدر .

بناءً عليه يوقاروده ذكر ايدلمش‌چه تواترك خلافنه اقامه ايدلمش بينه يه اعتبار اولمز .

١٧٣٤) تواترده شهادت لفظی وعدالت شرط دكلدر .

بناء عليه خبر ويروچيلرى تزكيه ايتدرميه حاجت اولمز .

١٧٣٥) تواترده خبر ويروچيلرنك معلوم عددی يوقدر . فقط عقل ، اول خبر ويروچيلرنك يالانه اتفاق ايلماكلرن درست كورمازدرجه‌سنك كوب اولمقلرى لازمدر .

١٧٣٦) يالغز خط ومهر ايله‌كنه عمل اولنمز . لكن شبه‌دن سلامت اولور ايسه انابت ايدلور

١٧٣٨) حيله وفساددن سلامت اوله‌رق صورتده اولان حكم سجللرى ايله عمل اولنور .

اسباب

Из фондов Российской национальной библиотеки

١٧٤٥) اسبـاب حكمدن بريسى دخى قرينهٔ قاطعه‌در •

١٧٤١) قرينـهٔ قاطعه , يقين مرتبه‌سينه بالغ اولان علامت‌در •

مثلا بر كمسنه قولنده قان ايله بويالمش پچاغى اولان حالده خوف ايله بر اوْايچندن چيقدقنده شول ساعت ايله ايچرويه كردكده حاضر كنـه بوغازلنمش بر كمسنه كورلسه , معلوم كمسنه بوغازلـب چيقدقنده شبه ايدلمز • بلـكه اول كمسنه اوز اوزينى بوغازلمشدر ديناملك كبى احتمال وهمى‌يه اعتبار ايدلمز •

١٧٥٣) مدعى هيچ شاهـدم يوقدر ديدكدن صونك شاهد كتورمكچى اولسه ياكه فلان وفلان كمسنه‌لردن باشقه شاهدم يوقدر ديدكدن صونك ينه ايكنچى شاهدم وار ديسه قبول اولنمز •

١٧٧٢) ايرايله خاتون دن بريسى وفات اولديغنده اوْايچنده اولان اشيأ حقنده وارث‌لر آراسنده اختلاف اولور ايسه اوشبور وشچه قارالور : اير ياكه هر ايكيسنه مناسب اولان اشيالرده خاتون‌نك ياكه ايردن باشقه اولان وارث‌لرينك بيّنه‌سى مقبول اولور • اكرده هر ايكى طرفك بينه‌سى اولمز ايسه « بو اشيأ خاتون‌نك دكل » ديب اير ياكه ايرنـك وارث لرى يمين ايدرلر ايسه مقبول اولور •

اماخاتون‌لره مناسب اولان اشيأ حقنده ايرنك ياكه وارث لرينك بيّنه‌سى مقبول اولور • اكرده هر ايكى طرفك بنيه‌سى اولمز ايسه بو اشيا ايرنك دكل ديب خاتون ياكه خاتون‌نك ورثه‌سى يمين ايدرلر ايسه مقبول اولور •

امابريسى ايكنچيسينه مناسب اولان شيلر ايله سودا ايدر ياكه صنعت ايدر ايسه اولوقت‌ده يمين ايلسه سوز آنك اولور •

اكرده ايكيسى بر وقت‌ده وفات اولسـه‌لر هر ايكيسينه مناسب اولان شيلرى يمين ايله ورثه سى نك اولور •

قضاء

١٧٨٤) قضا • حكـم وحاكملك معنالرينه كلور •

١٧٨٥) حاكـم • انسان‌لر آراسنده اولان دعوى , خصومتلرى , شريعته توفيق وتطبيق ايله فصل ايلمك ايچون سلطان (دولت) طرفندن تعيين ايدلان كمسنه در

١٧٨٦) حكـم • حاكمك دعواى قطع وفصل ايلمه‌كى‌در • بودخى ايكى قسم‌در •

برنچى قسم • حاكمك « حكم ايتدم دعوى ايدلمش شيى ويرا » ديمك كبى سوزلر ايله محكوم به‌نى محكوم عليه‌يه الزام ايلمه سى يعنى لازم ايتمه سيدر * اوشـبوكا « قضـاء الزام » قضاء استحقاق دينلور •

ايكنچى قسم • « بو خصوصده حقنك يوق نزاع ايدشمك‌دن ممنوع سين » ديمك كبى سوزلر ايله حاكمك مدعيى نزاع ايدشمكدن منع ايلمسيدر ، بوكا « قضاء ترك » دينلور •

١٧٨٧) محكوم بـه • حاكمك محكوم عليه‌يه الزام ايلديكى شيدر كه قضاء الزامده مدعيك

Из фондов Российской национальной библиотеки

حقتی ایفاء ایتمه‌سی ، وقضاء ترکده مدعیك منازعه‌دن ممنوع اولمسی در •

١٧٨٨) محکوم علیه • ضررینه حکم ایدلمش کمسنه‌در •

١٧٨٩) محکوم له • فائده‌سینه حکم ایدلمش کمسنه‌در •

١٧٩١) وکیل مسخر • محکمه‌یه حاضر اولمیان مدعی علیه ایچون حاکم طرفندن نصب اولنان وکیلدر •

حاکم

١٧٩٢) حاکم • حکیم , فهیم , مستقیم, امین , مکین , متدین اولمق لازمدر •

١٧٩٣) حاکم • فقه مسئله‌لرنی ، حکم ایلمك قاعده‌لرنی ، آچیق بیلوب ؛ دعوی‌لرنی آنلره تطبیق‌ایله فصل ایلمیه قدرتلی اولماقی لازمدر •

١٧٩٤) حاکمك تمام تمییز اهلی اولماقی لازمدر .

بناء علیه صغیر , معتوه , صوقر , وطرفینك داووش‌لرنی ایشدماز آلماز درجه‌ده سانکغراو اولان کمسنه‌نك حکم ایلمسی درست دکلدر .

١٧٨٥) حاکم حکم مجلسنده آلش ویرش واوبون کولکوکبی مجلسك‌مهابتنی‌کیدره‌چك فعللروحرکتلردن احتیاط اورزنده اولمسی لازمدر •

١٧٩٦) حاکم • طرفینك هیچ برسیندن هدیه بولاك قبول ایلماز •

١٧٩٧) حاکم • خصومت ایدوچیلرك هیچ بریسینك ضیافتنه وارمز •

١٧٩٨) حکم وقتنده ، حاکم طرفین‌دن هیچ بریسنی اوزینك خلوت اورنینه قبول ایلماز ، ویاکه‌قول ، کوز ، باش‌ایله‌اشارت‌ایلماز ، ویاشرن سوز سویله‌مز ، ویاکه بریسی بیلمیان لغت ایله ایکنچیسینه خطاب ایلماز الحاصل تهمت وسوء ظنّه سبب اوله‌چق شیلردن غایت احتیاط اورزنده اولور •

١٧٩٦) حاکم • ایکی خصم آراسنده عدالت‌ایله حکم ایلمك ایله بیورلمشدر •

بناء علیه طرفینك بریسی هرنه قدر اشراف ومعتبر کمسنه‌لر جمله‌سندن اولور ایسه‌ده‌حکم وقتنده خصمی ایله مساوی وبر درجه‌ده توتلور •

١٨٠٠) حاکم • سلطان طرفندن حکم اجراء ایلمك ایچون وکیلدر •

١٨٠١) قضا • زمان ، مکان ایله تخصیص ایدلور • وبعض ماده‌لرك استثناء ایدلمی ایله قید اولنور • بناء علیه معین اورنده حکم ایدلمك ایچون نصب اولنان حاکم ایکنچی اورن‌لرده حکم ایده آلماز •

١٨٠٢) بر دعوایی برکالاب تفتیش‌ایدوب حکم‌ایلمك ایچون نصب‌اولنان‌ایکی‌حاکم‌دن فقط بریسی‌نك تفتیش وایلکان حکمی نافذ اولماز •

١٨١١) ضرورت‌اولدقده حاکم ، مسئله‌ی ، ایکنچی برکمسنه‌دن سوأل ایده بیلور •

١٨١٢) قایغو ، آچلق ، یوقو غالب اولماق‌کبی ، درست فکر یورتمکی منع ایده‌چك شیلر اولدیغنده حاکم ؛ حکم ایلماز •

حکم

Из фондов Российской национальной библиотеки

حکم

١٨١٥) حاکم حکمنی اشکاره ایدر • لکن حکم دن مقدم ، نه روشلی حکم ایلاچکنی فاش ایلماز •
١٨١٦) هر ایکی طرف ، حاکم حضورینه کلدکلرنده ، حاکم اوّلا مدعی دن دعواسنی سویلتور • اکرده دعواسی کاغذه یازلمش ایسه کاغذنی اوقوب بیله دعوا ایده سنمو ؟ دیو مدّعی دن تصدیق ایتدرر • بعده مدعی علیه دن مدعی (فلان بن فلان) سندن بیله روشده دعوا ایده در ، بو خصوصده سن نه دیه سن ؟ دیو جواب آلور •
١٨١٧) مدعی علیه مدعی نک دعواسینه موافق اقرار ایلسه ، حاکم آنی الزام ایدر • اکرده انکار ایدرسه حاکم مدعی دن بینه سورار •
١٨١٨) مدعی ، دعواسنی بینه ایله اثبات ایدرسه حاکم آنک اوزرینه حکم ایدر • اثبات ایده آلمادقی صورده ده اکر مدعی اوزی استه سه مدعی علیه دن حاکم یمین ایتدرر • (روسیه نظامنه یمین ایتدرمك ملکیه محکمه لره مخصوص ایدوکندن غفلت اولنماسون)
١٨١٩) مدعاعلیه یمین ایلسه یاکه مدعی ، مدعی علیه نك یمین ایدونی استمازسه ، حاکم مدعی یی مدعاعلیه یه معارضه ایدوندن منع ایدر •
١٨٢٥) مدعی علیه یمین دن نکول ایدرسه حاکم آنك نکول ایلدیکی ایله حکم ایدر و نکولی ایله حکم ایتدکدن صوک یمین ایدرم دیسه ده التفات اولنماز •
١٨٢١) اصولنه موافق صورده ده شبهه دن سلامت اوله رق محکمه و حاکمی طرفندن ویرلان سند و اعلام نامه لر ایله هیچ بینه سز عمل ایلمك درست اولور •
١٨٢٢) جواب سورغان وقتده مدعی علیه جواب ویرمای سکوت ایله و یاکه اقرار ده انکارده ایتمایم دیسه ، هر ایکیسی انکار حساب ایدلوب مدعی دن بینه سورلور •
١٨٢۴) طرفین دن بریسی مقصودینی تمام سویله مازدن مقدم ایکنچیسی سوزه کرشماز ، کرشور ایسه حاکم منع ایدر •
١٨٢٦) اقربا آراسنده اولان و یاکه طرفینك صلحه رغبت ایدولری امیدلو اولان دعوالرده ، حاکم بر و یا ایکی دفعه طرفین نی صلحه دلالت و تحریض ایدر • اکرده صلحه راضی اولورلر ایسه صلح حقنده اولان ماده لره تطبیق ایله صلح ایتدرر ، صلحه راضی اولمازلر ایسه حکمنی تمام ایدر •
١٨٢٧) حاکم محاکمه ی تمام ایتدکدن صوک مقتضاسی ایله حکم ایدر ، حکمنی طرفین اوزرینه اچیق فهملدور • نه سندلره بناءً حکم ایتدکنی تمام ایدوب یازار ، اکرده لازم ایسه مدعی و مدعی علیه لره حکم نامه سندن نسخه ویرر •
١٨٢٨) حکمك سبب و شرطلری تمام اولدوقندن صوک حاکم ، حکمنی کیچکدره آلماز •
١٨٢٩) حکمده دعوانك سابق اولماسی شرط در • بناءً علیه حقوق ناسه متعلق ماده لرده ، بر طرفدن دعوا اولمادیغی حالده حاکم اوزلکندن حکم ایده آلماز •
١٨٣٥) حکم وقتنده طرفینك حکم حضورنده حاضر اولماقلری شرط در • یعنی حکم مجلسنده و تفتیش وقتنده طرفین حاضر اولدیقلری کبی حکم وقتنده هم حاضر اولورلر •

غائب‌لره حکم

۱۸۳۳) مدعیك سور اماقینه بناءً حاکم طرفندن مدعی علیه محکمه‌یه چاقرلور . عذر مقبولی اولمیان صورتده محکمه‌یه کلمکدن ووکیل کوندرمکدن امتناع ایدن مدعی علیه جبراً محکمه‌یه کتورلور .

۱۸۳۴) بیله‌روشلی مدعی علیهی جبراً محکمه‌یه کتورمك هم ممکن اولمازسه ، مدعیك سور اماقینه بناءً حاکم طرفندن آیروم آیروم اولان اوچ کونده اوچ مرتبه دعوت‌کاغذی (پاویستکه) مدعی علیه‌یه یبارلور ؛ اکرده کلمازایسه آنك ایچون وکیل نصب ایدلوب حکم ایدلاچکی اعلام ایدلور . بوندن صوڭ هم مدعی علیه اوزی کلمازسه ووکیل‌ده کوندرمازسه مدعی علیهك حقنی حفظ ایدرلك کمسنه‌ی حاکم اوزی مدعی علیه ایچون وکیل نصب ایدوب مذکور وکیل حضورنده تفتیش وحکم ایدر .

۱۸۳۵) بیله‌روشده مدعی علیهك آرتنده ایدلان حکم کندوسینه اعلام ایدلور .

۱۸۶۷) کل سبب وشرطلری تاپولمق کبی شریعت قاعده‌لری تمام اولماق بعدنك ایدلان حکم ایکنچی مرتبه تفتیش ایدلماز وقار الماز .

۱۸۳۸) دعوی سببلی ایدلان حکم ، موافق شریعت اولنمدیغی محکوم علیه طرفندن دعوی ایدلوب ، موافق اولمادیغی‌نك وجه‌سی هم بیان ایدلوب ، دعوای ینه‌دن قار الماقنی سورار ایسه واقع اولان حکم ، تحقیق ایدولدکك شریعته موافق ایسه تصدیق ، دکل ایسه ینه‌دن باشدن قار الور .

۱۸۳۹) ایدلان حکمه محکوم علیه قناعت اتیمیوب ایدلمش حکمی دقت ایله تمییز ایلماکی سورار ایسه دقت ایدولدکده ، حکم موافق شریعت دکل ایسه نقض وفسخ ایدلور . موافق شریعت ایسه تصدیق ایدلور .

نکاح وطلاق وآنلره متعلق اولان مهم شرعی مسئله‌لر

نکاح

۱) نکاح . عاقل وبالغ اولان کمسنه‌لردن ، ایجاب وقبولدن عبارة اولان بر عقددرکه آنڭ سببلی خاتوندن مخصوص فایده‌ی کورمك شرعاً درست اولور .

۲) ایجاب . عقد ایدوچیلردن اول مرتبه‌ده ایتولمش سوزدر « خاتونلقغه آلدم » یاکه « خاتونلقغه ویردم » دیمك کبی .

۳) قبول . عقد ایدوچیلردن ایکنچی مرتبه‌ده آیتولمش سوزدرکه آنك ایله عقد تمام اولور . بوتقدیرچه شاهدلر حضورنده ایر ایله خاتون زوجیت ایله اقرار ایدرلر ایسه فقط بواقرار سببلی کنه نکاح منعقد اولماز .

۴) ایجاب ، قبول ایچول کوبرك وقتده ماضی (اوتمش زمانه دلالت ایدن) کلمه‌لر استعمال ایدلور « خاتونلق یاکه حلال جفتلکه یاکه جماعتلکه ویردم وآلدم » دیمك کبی . وبعض وقتده ایجاب امر صیغه‌سی ایله‌ده اولور « خاتونلقغه ویر ! » دیلندکك « ویردم » دیمك ایله عقدك تمام اولماقی کبی . بناءً علیه « آلورمن ویاکه ویررمن » دیمك کبی کیله‌چك زمانه دلالت ایدن کلمه‌لر ایله نکاح منعقد اولماز .

۵) ایجاب ، قبول بر مجلسك اولوب ، عقد ایدوچیلردن هر بریسی ایکنچیسینك سوزنی

اشیتمکلری ، ونصاب شهادت اولان کمسنه‌لرک هم‌حاضر اولوب برکا اولدقلری‌حالده عقدی ایشدوب تورمقلری ، اوشنداق قبول کلمه‌سی ایجاب کلمه‌سی مضمونینه موافق اولوب ، زوجانک بونکاحه رضا اولمقلری نکاحک شرطلرندندر . (نصاب شهادت مجلهٔ احکام عدلیه‌دن نقل ایدلمش ١٦٨٥ نچی ماده‌ده بیان ایدلمشدر)

٦) مجلهٔ احکام عدلیه‌دن منقول اولان (١٦٨٦ ١٧٥٥ - ١٧٥٥) ماده‌لرنده مذکور اولان شهادت شرطلری ، قاضی حضورنده نکاحک ظهوری ایچون شرط ایدلمش ایسه‌ده ، اصل انعقادی ایچون شرط دکلدر . بناءً علیه کوزسزلر ، فاسقلر ، ایر ایله خاتونک اوز بالالری حضورنده اولان عقد ایله شرعا نکاح منعقد اولور ، لکن دعوی وقتنده قاضی قبول ایلماز .

٧) عقد مجلسنده حاضر اولمشلر ایسه اشارة ایله وغائب‌لر ایسه کندولری‌نک و آتالری‌نک اسملرنی ذکر ایلمک ایله زوجانک معلوم اولمقلری شرطدر . بناءعلیه حاضرلر حقنده اشارة ایله تسمیه آراسنده خلافلق اولسه اعتبار ، اسمه اولمای اشارته‌در .

٨) رضالقدن مراد ظاهری رضالق اولوب قاب ایله رضا اولمق ویاکه اولمقلق بحث یوقدر . بناءعلیه رضالقنی اعلام ایدوب عقد تمام اولان بعدنده « بن ظاهرده رضا اولمش ایسه‌مده کوکلمدن رضا اولمش ایدم » دیمک کبی بهانه‌لر ایله نکاحی هیچ کم فسخ ایتدره آلماز .

٩) الحال بر ذاتی ملک‌لنمک ایچون استعمال ایدلان کلمه‌لر ایله نکاح منعقد اولسه‌ده بزم عرف واصطلاحمزده عقد کلمه‌لری معروف وهرکمه معلوم اولمقده‌در .

١٠) اصیللر حاضر اولدقلری حالده وکیللرک شاهددن حساب ایدلمکلری درستدر .

نکاحلری حرام اولان کمسنه‌لر

١١) اوشبونلرک نکاحلری حرامدر : (ا) اصللر - یعنی آنالر وهر نه‌قدر یوقاروکیدر ایسه‌ده ابی‌لر . (ب) فرعلر - یعنی صلبی بالالر وهر نه‌قدر توبان کیدر ایسه‌ده آنلرک بالالری . (ج) آتا و آنانک نه‌قدر توبان کیدر ایسه‌ده آنالاری . (د) نه‌قدر یوقارو کیدر ایسه‌ده بابا وابی‌لرک صلبی بالالری . (ه) مدخوله خاتونی‌نک نه قدر توبان کیدر ایسه‌ده بالالری (و) درست عقد ایدلان خاتونی‌نک نه‌قدر یوقاروکیدر ایسه‌ده بالالری . (ز) نه‌قدر یراق کیدر ایسه‌ده آتا ، بابا ، بالا ، لرک وطء ایلمش یاکه درست عقد ایلمش خاتونلری . وشهوة ایله توتمق واوبماک یاکه توتلمق واوبلمک وطء ایله بر حکمده‌در) (ح) رضاع یعنی سوت ایمماک سببلی محرم اولانلر . (ط) اوزندن اوچ طلاق ایدلان حالده اولانلر . (ی) حکم سببلی لعان ایدلان حالده اولانلر . (یا) غیر کمسنه‌نک نکاحنده ویاکه عدتنده اولانلر . (یب) دورتنچی خاتونی‌نک اوستینه یاکه طلاق عدتنده بشنچی اولانلر . (یج) دینسزلر . بونلردن باشقه‌لر هم اولور .

١٢) مجهول شرطه تعلیق ایدلمش نکاح درست دکلدر . بوتقدیرچه فلان کمسه‌نک رضا اولماقی ایله شرط ایدلمش عقد ، اکرده مذکور فلانک رضالقی معلوم دکل ایسه ، قوتسز وثمره‌سز قالور . حتی که فلانک رضالقی صوکندن معلوم اولور ایسه‌ده درستلنماز .

١٣) شرط فاسد ایله مشروط نکاحده ، اصل نکاح درست وشرط لغو اولور . بوتقدیرچه مهر ویرماز

کبی شرط ایله ایدلمش عقدده نکاح درست اولور ، شرط معتبر اولمادیغی ایچون مهر هم لازم اولور .

١٤) عاقل ، بالغ اولان کمسنه‌لر نکاحلنمك ویاکه نکاحلنمسزلك خصوصنده کامل اختیارلری اولوب ، رضالقلرینه موقوفدر . بوتقدیرچه بونلری هیچ کم کوچلب نکاحلندرمز . لـکن کفو (شرع نظرنك تینکدش) اولمیان کمسنه‌یه نکاحلنوب وارەش قزک ولیلری ، رضا اولمازلر ایسه ، مذکورەدن حمل ظاهر اولانه قدر ، قاضی‌یه مرافعه ایدوب ، نکاحنی فسخ ایتدره آلورلر .

١٥) ولیلر مرافعه‌سینه بناء ، قاضی طرفندن فسخ ایدلمش نکاح ، فسخ ایله حکم وقتنه قدر ، قوتنده حساب ایدلنور .

١٦) ولی . عاقل وبالغ اولان وارث یاکه قاضی‌در .

١٧) بردرجه‌ده اولان کوب ولیلردن بریسی‌نك رضالقی کافی اولوب ، باشقه‌لرك رضا اولمادقلرینه اعتبار ایدلماز .

١٨) اختیاری ایله خلوت ایتماك ، مهرنی ویاکه نفقه‌سنی صورامق کبی شیلر ، سوز ایله بیان ایلمش رضالق ایله برحکمده‌در .

١٩) بالغ اولمقلری ممکن اولان بالالرك « بالغ اولدق » دیه ایلمش اقرارلری مقبولدر .

(مجلهٔ احکام عدلیه‌دن منقول - ٩٨٥ - ٩٨٦ - ٩٨٨ - ٩٨٩ - ماده‌لره مراجعت اولنه‌در)

(مهر)

٢٠) مهر . عقد وقتنده تسمیه ایدلمك ایـله ، تسمیه ایدلماز ایسه مجرد عقد سببی ایله زوج‌دن زوجه‌یه ویرلمه‌سی لازم اولان مالدر .

٢١) مهر . جمله‌سی‌یدی مثقال اولان اون‌کموش تنکه‌صوماسندن آز اولماز . بونك زوجان رضالقی‌نك برثمره‌سی یوقدر . اما کوب درجه‌سی چیکلنمدیکی ایچون نه‌قدر تسمیه ایدرلر ایسه شول مقدار اولور .

٢٢) مهرك لازم اولماقی خلوت صحیحه ویاکه زوجانك بریسی وفات اولماقی ایله اولور . مهر لازم اولمازدن مقدم زوج طلاق ایاٰ ریاکه فرقتنی واجب ایده‌چك براش قیلور ایسه فقط یاروم مهر واجب اولور . اگرده ، فرقتنی واجب ایده‌چك اشنی خاتون اوزی قیلور ایسه ، کلیا ساقط اولور .

٢٣) عقد وقتنده تابشرلان مهر « معجل » ونسیه‌یه قالانی « موٴجل » تسمیه ایدلور . لکن « خاتون صورامش وقت‌ده » دیمك کبی فامش مجهول مدت قویلنور ایسه الحال اداسی لازم اولان مهرلار جمله سندن اولور .

٢٤) معلوم مدتی اولمیان موٴجل ، وفات ویاکه طلاق کوننده اداسی لازم اولوب ، معلوم مدتلی موٴجل ، مدتندن مقدم طلب ایدلماز .

٢٥) حیض ونفاس ، حج واحرام ، فرض نماز ، شهر رمضان‌ده روزه ، غیر کمسنه‌نك نکاحنك اولماق ، یاکه عادت خلافنچه یاش اولماق کبی وطءدن مانع شیلر اولنمدیغی حالده ، زوجانك آولاق اورنده اولمقلری ، خلوت صحیحه حساب ایدلور .

نكاح فاسد

٢٦) يوقاروده (٥ - ١٤) ماده‌لرده آيتولمش شرطلر تابلماز ايسه نكاح ، فاسد اولور .

٢٧) فاسد نكاح‌ده ، عقدنی فسخ ايلمك زوجانك هر برام برامينه واجب اولوب ، اوزلری فسخ ايلمازلر ايسه ، حاكم فسخ ايدر . بونی فسخ ايچون ايكنچيسينك حضوری‌ده لازم دكلدر .

٢٨) وطء اولمازسه ، ثبوت نسب‌دن باشقه خصوصلرده ، نكاح فاسد ، نكاح صحيح حكمنده اولماز .

(طلاق وخلع)

٢٩) طلاق . مخصوص كلمه‌لردن برينی آيتوب ، خاتون ايله اولان عقدنی بوزمقدر .

٣٠) عاقل ، بالغ كمسنه‌نك كرچه خطائلق ياكه اكراه سببلی‌ده اولسون طلاق ايدوی هر وقت‌ده معتبردر ايسركلر عقللولر حكمنده‌در .

٣١) عرف مزه نظرا « طلاق ايتدم آيوردم » كبی كلمه‌لر « صريح » و « بكا حاجت دكلسن ، آتا وانا كا كيت » كبی كلمه‌لر « كنايه » دن معدود اولسه كرك .

٣٢) صريح سوزلر ايله هر وقت‌ده طلاق واقع اولور ، نيتك هيچ دخلی اولماز . اما كنايه سوزلر ايله طلاق واقع اولمقده نيت ياكه ظاهر حالك دلالت ايدوينه موقوفدر .

٣٣) اوچدن آز ، مال برابرينه اولماز ، شرطيله ، مدخوله خاتونينه صريح لفظ ايله (معلوم عربی كلمه‌لر مستثنی اولماق اوزره) اولان طلاق « رجعی » واندن باشقه‌سی « بائن » اولور . وبو بائن اوچدن آز اولسه « مخففه » واندن باشقه‌سی « مغلظه » اولور .

٣٤) رجعی طلاقده ، عدت ايچنده ينه‌دن رجوع ايدوب خاتون ايلمك درست اولوب ، بونك ايچون خاتون رضالقی شرط دكلدر . اما بائن مخففه‌ده رجوع ايلمك خاتونك رضالقينه موقوفدر .

٣٥) شهوت ايله تو تمق ، ياكه قايتدم ورجوع ايتدم ديمك كبی شيلر ايله رجعت درست اولور .

٣٦) بائن مغلظه ايدلمش خاتون ، ايكنچی بر ايره درست نكاح ايدلوب دخول اولور ايسه اولـكی ايرندن اولان بائن مغلظه قوتندن توشوب كوياهيچ طلاق ايدلميان حكمنده قالور .

بناء عليه اكرده صوك ايری ايله فرقت واقع اولسه عدتی تمام اولدوقنده اوّلـكی ايری ايله نكاح ايلمكدن مانع قالماز .

٣٧) خلع . خاتونك رضالقينه موقوف اولان صورت ايله عقد نكاحی بوزمقدر كه ايجاب وقبول ايله تمام اولور . يعنی خاتون مقداری معلوم اولان مال ايله طلاقنی صاتوب آلور .

٣٨) زوجاندن بريسی‌نك مرتد اولماقی وياكه وفات اولماقی ايله اوشنداق حرمة مصاهره ايله هم عقد نكاح بوزلور . لـكن مصاهره صورتنده ، بطلان نكاح ايله ، قاضی طرفندن حكم ايدلمك شرطدر . آكا قدر ، كرچه وطء ايلمك حرام اولسه‌ده ، نكاح اوزی‌نك قوتنده حساب ايدلور .

(عدت)

٣٩) عدت . خلوت صحيحه ، ياكه خلوت صحيحه هم وطء صوكنده ايرندن آيورلمش ، اوشنداق خلوت اولسه اولمازسه‌ده ايـری وفات اولمش ، خاتون اوزرينه ، اوتكازمك لازم اولان مدت ووقتدر .

۴۰) طلاق وفسخ نکاح صورةلرنده کامل اوچ حیض کوروب پاکلنمك ، وحیض کورماز ایسه اوچ ای تمام اوتکازمك ایله ، ایری وفات صورتنده دورت آی ده اون کون اوتکازمك ایله عدت تمام اولور . اماحملی اولان خاتونلرک ، هروقت ده عدتی حملرنی قویماقدر .

۴۱) ظاهرحال تکذیب ایلماز شرطیله حیض وطهر خصوصلرنده خاتونلرک اوز اقرارلری معتبردر . بناءعلیه ایکی آی تمام اولدقنده عدتی کامل اوتدکنی خبرویرن خاتون تصدیق ایدلنور . جملهٔ احکام عدلیه‌دن منقول (۱۵۷۷) ماده‌یه مراجعت .

۴۲) حیض مدتی‌نك آزی اوچ کون وکوبی اون‌کون ، اوشنداق طهرمدتی‌نك ازی اونبش‌کون‌اولور . اماطهرک کوب‌مدتی شرعامعین ومحدود دکلدر . بوتقدیرچه‌نیچه‌سنه‌لر اوتوب‌عدتی تمام اولمادیغنی دعوا ایدوب نفقه‌سنی‌طلب‌ایدن خاتون‌ک دعواسی‌مسموع اولور .

۴۳) عدت ، طلاق ویاکه وفات کوننده‌ن حساب ایدلنور . بونی‌خاتون‌ک بیلمه‌سی‌شرط دکلدر . بوتقدیرچه طلاق خصوصنده دعوا ظهور ایدر ایسه ، عدت ، قضاء وحکم وقتندن اولمای طلاق وقتندن محسوب اولور . وایری‌نك طلاق ویاکه‌وفات ایتدیکنی ایشتمدیکی حالده خاتون‌نك عدتی تمام اوله بیلور .

(رضاع)

۴۴) رضاع . ایکی‌یاشی کامل‌اولمیان بالانك خاتوندن سوت ایمماکیدر . بناءعلیه ایکی یاشی تمام‌اولمازدن مقدم ، بالابر خاتون ایمچاکندن سوت‌صورر ایسه ، شول‌خاتون مذکور بالایه آنا ، وسوتی کمدن حاصل‌ایسه ، شول‌کمسنه شرعا آتا حکمنده اولور .

۴۵) رضاع ثبوتی ایچون مال دعوالرنده اولان کبی نصاب شهادت شرط اولنمشدر . (مجلهٔ احکام عدلیه‌دن منقول - ۱۴۸۵ - ماده‌یه مراجعت اولنور) لکن کندوسی اوزضررینه ایلمش‌اقراری هم قوتنده اولور .

۴۶) رضاع اوزرینه نکاح‌حرام اولماق وقارامق درست اولماق حکملری ترتب‌لنور .

(ثبوت نسب)

۴۷) حمل‌مدتی ، آلتی‌آی ایله ایکی‌سنه آراسنده اولان وقت‌اولور . بناء علیه بووقتده دوغمش‌بالانك نسبی‌زوج‌اوزرینه ثابتدر . لکن‌عدتی تمام‌اولدیغنی اقرار ایتمدیکی‌حالده ایکی‌سنه‌دن آرتقده دوغمش بالانك ، اکرده آناسی رجعی‌ایله طلاق ایدلمش ایسه نسبی هم‌زوج‌اوزرینه وآناسینه رجعت‌ثابت اولور . بائن طلاق صورتنده ، بالانك نسبی ثابت اولماق‌ایچون زوج طرفندن « بوبالا بنم » دیمك‌کبی دعوا ایلمك ایله مشروطدر .

۴۸) لعان ونفی‌ایله قاضی‌حکمی اولماز ایسه حمل‌مدتنده وجوده‌کلان بالانك نسبی زوج‌دن اصلانفی‌ایدلماز . بوتقدیرچه نفی‌حقنده حتی‌که‌زوجان مصادقه‌ایدرلر ایسه‌ده التفات‌اولنماز .

لعان

۴۹) لعان . اوزخاتوننی صریح زنا ایله سب ایتدکده یاکه خاتونی‌نك بالاسنی (نفی مدتنده اولماق اوزره) نفی‌ایتدکده ، معلوم صورت ایله‌زوجان‌نك یمین ایتمکاری‌در .

٥٥) لعان ایدشمك ایچون اوشبوشیلر شرطدر : (ا) لعان وقتنده زوجان آراسنده نكاح صحیح ایله زوجیت ویاکه رجعی طلاقنك عدتی باقی اولماق • (ب) زوجان هر ایكیسی ازاد وعقللو ، بالغ ، مسلمان ، سلامت دیللو ، مقدمده حد یورتلمیان اولماق • (ج) اوزدعواسنی زوج ، اثبات ایده آلماق • (د) زناایله سب ایلمكی صریح لفظایله اولماق یاکه بالانی نفی ایلمك • (هـ) ایرنك دعواسی خاتون طرفندن انكار ایدلمك • (و) خاتون ، بوندن مقدم زناءایله تهمت ایدلمكدن ویاکه حرام وطء ایدلمكدن پاك اولماق ، اوشنداق آتاسز بالاسی وارلغی معلوم اولماماق • (ز) خاتون ، قذف حكمنی قاضی حضورنده دعواوطلب ایتمك •

٥١) معین صورت ایله قاضی حضورنده « لعان » تمام اولورایسه ، بربائن طلاق واقع اولماق ایله قاضی حكم ایدر • بوندن صوڭره تكرار نكاح ایدشمكاری درست اولماز • بالانی نفی صورتنده ، قاضی ، بالانك نسبنی زوجدن نفی ایدوب ، زوجه یه الحاق ایدر ، كرچه باشقه برچیت كشی دعوا ایدرایسه ده مسموع اولماز •

٥٢) بالانی نفی ایلمك وقتی ، عادتده سوینچی آلان وقت یاکه بیشك كبی بالایه حاجت نرسه لری حاضرلیان وقت ، سفرده وغائب ایسه اوّل ایشتدیكی وقتدر • بوندن صوڭ نفی ایدرایسه ، كرچه آرالرنده لعان یورلسه ده بالانك نسبی نفی ایدلماز •

٥٣) لعان سببلی بائن ایله حكم ایدلدكی صوڭنده زوجاندن بریسی « لعان » اهلیتندن چیقسه ، اولوقتده آرالرنده لعان باطل اولور • بوتقدیرچه ، بونلر آراسنده عقد نكاح اجرا ایدلمكدن مانع قالماز •

٥٤) لعان سببلی نفی ایله حكم ایدلش بالافقط نفقه ومیراث خصوصلرنده غنه چیت كمسنه حساب ایدلوب ، شهادت ، زكات ، نكاح ، مسئله لرنده همان كند وبالاسی كبیدر •

انتهی

عرف ومعیشتمزه نسبة وقوعسی كوب اولان مسئله لری انتخاب ایدلوب ، بواورنده بیان ایدلدی • یازدقلرمز ایسه فقط معتبر كتابلره مراجعت ایلمك حقنده دلیل ودستور اولور • مبتلی اولانلر كندولری مقبول نسخه لره باقوب ، یازدقلرمزنك اساس وسندلرنی تابارلر • ومع ذلك بوخصوصده اولان مسائل شرعیه ی وقواعد وضوابطلری جمع وانتخاب ایدوب ، خلقمزه یكل آڭلارلق روشده بركتاب ترتیب ایلمك الوغ فائده اولور ایدی • بونك ایچون بزم اوشبو یازدقمز ماده لرهم اصل ومأخذ اوله بیلور •

« معلومات »

(١)

پروشینیه

١) جمعیة شرعیه یه ویرله چك پروشینیه لر ایله ؛ ١ × توم ١ نچی قسم ١٢١١ نچی ، ١٢٣٥ نچی استاتیالرینه موافق تركه تقسیم ایتدرمكنی ، نكاح وطلاق خصوصلرنده موافق شریعت حكم ایدلمكنی ایری نك مفقودلكی سببلی ویاکه محبوسلكی ویاکه نفقه دن عاجزلكی سببلی ،

یاکه امراض ساریه ایله مبتلا اولدیغی سببلی نکاحنی فسخ ایلمك صوراق ممکن اولور .
اوشنداق مؤذن وامام‌لرنك شریعت ویا که ادب وعرف وعادته خلاف معامله‌لری حقنده شکایت ایدلنور ١٤٢٠١ و ١٤٢٢٤ استاتیالر . امام‌لرنگ شرعی مسئله‌لر حقنده تفتیش لرندن واعلام ایلمش حکملرندن شکایت ایدلنور ١٣٤٥ استاتیا . امام‌لرنك متریقه یازمقده اولان قصورلقلرندن شکایت ایدلنور . ١٣٤٨ استاتیا .

بونلردن باشقه هم بالالرنك آتا وانالرینه اطاعتسزلکلری حقنده ، شرعا وارث اولماق حقنده ، وصیت‌لر حقنده هم پروشینیه‌لر ویرمك ممکن اولور .

٢) پروشینیه‌لرده ، لزومی اولمیان قصه وحکایت‌لر ومناسبتسز حادثه‌لر یازلماز ، بلکه مقصودنی اچیق بیان ایدلنور . ونه‌شی سؤال ایتدوکی اخیرنده بیان ایدلنور .

٣) پروشینیه ، محکمه اسمینه ویاکه محکمه‌ده پرسیداتیل اولان مفتی اهل الاسلام حضرةلری اسمینه ویرلور . یازمق بیلسه اوزی ، بیلمازسه التماس ایلمش کمسنه‌سی اخیرنك اسم وفامیلیه سنی یازوب امضا ایدر . وتورغان غوبرنا ، اویاز ، ۋلست ، استانیتسه ، آول ، شهر ، چاست ، اورام ، یورت کبی حاجت تعریفلرهم بیان ایدلنور .

٤) بالغ اولان اوغلانی ، نکاح ایدلمش قزلری ایچون آتالری پروشینیه ویررلر ایسه موافق نظام وکالت « داۋیرنست » نامه‌سنی هم تاپشرماق لازمدر .

٥) ویرله‌چك پروشینیه روسچه اولسه‌ده تاتارچه اولسه‌ده مقبولدر . لکن تیتول یازلور ایسه نظامده بیان ایدلان فورمه‌یه موافق اولمه‌سی لازمدر . یعنی تاتارچه یازلان تیتول ، تیتول حساب ایدلماز .

٦) پروشینیه‌ده یابشدرلان مارقه‌لر سلامت اولورغه تیشلی . لکن یل ، چسله ویاکه پروشینیه ویروچینك اسمی یازلماقده ضرر اولماز .

٧) پروشینیه‌لرنده مارقه اولماق لازم اولمیان کمسنه‌لر هم باردر .

(٢)

راپورت

١) خدمتنك اولان علماءلر ، عوامه متعلق اش‌لر حقنك جمعیت شرعیه محکمه‌سینه راپورت یازارلر .

٢) یازلمش کاغدلرنك اسملرینه اعتبار اولمای مضمونلرینه‌در . مثلا « راپورت » دیه اسم یازمش کاغدنك مضمونی پروشینیه اولسه همیشه پروشینیه حساب ایدلور .

٣) راپورت‌لره مارقه شرط اولمای ، محکمه اسمینه ودرست هم اچیق امضالی اولمه‌سی لازمدر .

٤) امضاء دیمك ، ککری بوکری بورغالب سزماقدن یاکه « قولوم قویدوم » دیگان جمله‌نی یازمقدن عبارت اولمای ، بلکه اوز وآتاسی اسمنی ویاکه فامیلیه‌سنی اچیق واعتبار ایله یازمقدن عبارتدر . آلای اولمازسه‌یالغوز « قولوم قویدوم » دیگان عبارتنك بارلقی ایله یوقلغی بردرجه‌ده حساب ایدلور .

٥) تفتیش نامه‌لر ، تاپشراچق راپورت‌لرده ، تفتیش نامه وحکم نامه‌لر آیورم وباشقه کاغدلره یازلوب ، راپورت‌ده ایسه جمعیت شرعیه‌نك ویرگان اوکازی‌نك ییل وچسله سنی ، نومیرنی ، اوکاز کامل ایدولدکنی ، راپورت ایله یبارلمش کاغدلر جمله سی نیچه عدد وصحیفه ایدوکی بیان ایدلور .

٦) برکانورت ایله متعددا شلر یبارمك ممکن اولور ، لکن هراش ایچون اوزینه باشقه راپورت یازماق لازمدر .

٧) امام‌لر طرفندن ، وقت اوتکارمای راپورت ویراچك ماده‌لر اوشبونلردر : غوبرنسکوی پراۋیلنیه طرفندن اوکاز یولقسه‌لر ، کلورکا تیش اولان متریقه‌لر کلمازسه ، یاکه یولقمش متریقه سنه قریه ومحله اسمی خطاء یازلمش اولسه ، متریقه‌انممش ویاکه چلین‌لردن هیچ کم امضاء ایتممش اولسه ویاکه اشنوری سلامت اولمازسه یاکه قویلمش کاغدلری کورکاندن آز ، کوب اولسه ، قولنده توتماقلق اولان متریقه‌لر یانوب کیتسه ، اوغرلنسه یوغالسه وغیر بونلره مشابه واقعه‌لرده .

٨) امام‌لر طرفندن محکمه‌لره یبارله‌چك کانورت‌لر ایچون پوسته حقی آلنماز . لکن ۋلست یاکه پالیتسه آرقلی یبارمك لازم اوله‌در . اوشبو خصوصلق غسبادین منسترك ١٨٩٣ نچی ییلنك ١٤ نچی ایولده ٢٥١٢ نچی نومیرده غوبرناتورلره یازەش پریدلوژینیه سندن نسخه اوشبو اورنده یازله‌در .

Из фондов Российской национальной библиотеки

Копія.

М. В. Д.

УФИМСКАГО

ГУБЕРНСКАГО ПРАВЛЕНІЯ.

Отдѣленіе I.

Столъ I.

18 Августа 1893 года.

№. 3391.

г. Уфа.

Оренбругскому Магометанскому Духовному Собранію.

Г. Министръ Внутреннихъ Дѣлъ, предложеніемъ, отъ 14 Іюля 1893 г. за № 2512, увѣдомилъ г. Губернатора, что онъ призналъ возможнымъ вмѣнить Полицейскимъ Управленіямъ и Волостнымъ Правленіямъ губерніи, какъ пользующимся безплатно пересылкою служебной корреспонденціи по почтѣ, въ обязанность принимать и отправлять по принадлежности корреспонденцію муллъ, адресованную на имя должностныхъ лицъ и правительственныхп учрежденій.

Сообщивъ, вмѣстѣ съ симъ, о содержаніи изложеннаго предложенія Г. Министръ Внутреннихъ Дѣлъ по распоряженіи Губернскаго и Уѣздныхъ по крестьянскимъ Дѣламъ Присутствій; а равно Уѣзднымъ Исправникамъ губерніи, Губернское Правленін о вышеизложенномъ дасть знать Магометанскому Сббранію, къ свѣдѣнію.

Подлиниое подписали: Совѣтникъ *Архангельскій.*

и Старшій Дѣлопроизводитель *Д. Бергъ.*

Из фондов Российской национальной библиотеки

(٣)

تفتيش نامه

١) نكاح ، طلاق ، خصوصلرنده محله‌ده ظاهر اولان دعوالرى موافق شريعت قاراب فصل ايلماك ، خواه سوبرانيه‌نك اوكازى اولسون خواه اولماسون ، محله ، املرينه تابشرلمشدر . (زاكون ١ × توم جلد استاتيا ١٣٤٥) بناءً عليه املر ، اوشبو اوزلرينه تابشرلمش شيلر حقنده شرعا قاضى اولوب ، فقه كتابلرنده اولان دعوا ، شهادة ، قضا ، بابلرنده بيان ايدلمش قاعده‌لره رعايه وه مضمونلرى ايله عمل ايدوب مسئله‌لرى فصل وتمام ايلمك لازم اوله‌در .

٢) حكم ايدلان ماده‌لرده ، هر وقت‌ده ، حكم بناء ايدلان عبارتنى ، كتابينك اسمينى ، جلد و صفحه‌سنى يازوب بيان ايلمك لازم اوله‌در .

٣) محكمه‌لرده غايت دقت ايدله چك اش تفتيش نامه‌لر اولديغندن ، تفتيش نامه‌لر ممكن قدر اعتبار ايله يازلوب ، هر بر جمله سندن برار تورلى فائده آلورلق صورة‌ده ترتيب اولنمه‌سى ضرور اوله‌در .

٤) كندوسينه مرافعه ايدلانه بناءً ، سوبرانيه محكمه‌سى طلاق وياكه نكاح خصوصنى تفتيش ايتميه بيورب اوكاز ويرمش امامنك تفتيش وقتنده بالانسبنى اثبات ايلمك حقنده ايكنچى بر مسئله ظاهر اولسه ، شو نكاح وطلاقه تعلقلى اولان اثبات نسب مسئله‌سنى تفتيش ايدوب تمام ايلمك تفتيشچى امامه لازم اوله‌در .

٥) سوبرانيه امرى ايله اولان تفتيشلرده ، تفتيش نامه‌نك اولنده ، مذكور خصوصده اولان سوبرانيه اوكازينك يل وچسله‌سنى ، نومرونى تفتيش باشلنمش كوننى ، شهر ياكه قريه‌سنى ، تفتيشچى‌نك كم ايدكنى بيان ايدلور .

٦) تفتيش ايدلاچك مسئله حقنده لازم كمسنه‌لر حاضر اولوب يتدكلرى بعدنده تفتيشچى امام طرفندن تفتيش مجلسى آچلديغى ، ونه خصوصده تفتيش اولنه‌چغى ، هركم اوز اختيارى ايله جواب ويره‌جكلرنى بيان ايدلور . مدعى ، مدعى عليه طرفندن موافق شريعت ونظام نصب اولنمش وكيللر ، مدعى ايله مدعى عليهك اوزلرى حكمنده حساب ايدلور .

٧) بوندن صوك مجلهء احكام عدليه‌نك دعوى ، بينات ، تزكيه ، قضاء ، حكم ، حاكم ، مطلبلرنده مذكور اولان ماده‌لره موافق حكم ايدلوب حكمنى طرفينه اعلام ايدلور . بو تقديرچه تفتيشچى امام‌لرنك ، تزكيه مقامنده ، پادسودكل ، اشتراف وحبس ايدلديكى يوق ، آشامق ايچمكى بلنماى ، ديو سوزلر يازمقلرى تزكيه حساب ايدلمز .

٨) مدعى ، مدعى عليه ، شاهدلر ، اوز جوابلرنى امضالرى ايله تصديق ايتدكلرى كبى حكم نامه اوقلديقى صوكنده حكمى ايشدوب فهملديكنى هم مدعى ومدعى عليه هر ايكيسى امضالرى ايله تصديق ايدرلر .

٩) حكمنى ايشتديكنه امضا ايلمك حكمه رضالق حساب ايدلمز . بناء عليه حكمنى ايشتديكنه امضاء ايتديكى صوكنده حكم ايدوچى‌دن وياكه حكمنك موافق شريعت دكل ايدكندن شكايت ايلمك ممكن اولور . اما « حكمنى ايشتدم وهم رضاده اولدم » ديو امضا ايدر ايسه اول وقت‌ده شكايتى مقبول اولمز . مكرده بو صورت‌دن بعض مسئله‌لر مستثنى در .

۱۵) ایدلمش حکمنی طرفینه اعلام ایتدکی وقتده ، زمان ووقت مصلحتنی قاراب ، تفتیشچی امام ، برمعلوم مدة تعیین ایدوب ، « اکرده اوشبو اعلام ایدلمش حکمه » راضی اولماز ایسه کز ، فلان قدرکون (مثلا اونبش یاکه یکرمی) ایچنده سوبرانیه محکمه سینه مرافعه ایتمیه اختیارلی سز « دیو » مرافعه ایلمك وظیفه لری وار ایدکنی بیان ایدر ، بناءعلیه راضی اولمیان طرف وار ایسه ، معلوم مدت ایچنك حادثه ی سوبرانیه یه مرافعه ایدر ، سوبرانیه ایسه لازم اولان معلوماتی تمام جمع ایدوب ینه دن قاراب تفتیشچی امام طرفندن اعلام ایدلمش حکمی یافسخ ایدر ویاکه قوتنده قالدرر .

۱۱) معیشت ایدن ورنلری معلوم اولمیان کمسنه لرنك خاتونلرینه تفریق ایله حکم ایلمك لازم اولدیغی صورتده ، حکم ایدوچی امام افیسیالنی کاغد ایله « سیمینوی اسپیسکه » ده اولان نکاحلرینه علامت قویار ایچون ؤلستنای پراؤلینیه یه اعلام ایدر .

۱۲) سوبرانیه نك بومسئله حقنده « موافق شریعت حکم اعلام قیل » دیمش اوکازی ، اکرده حکم سوجبنچه متریقه یه یازلاچق شیء اولسه متریقه یه هم یازمق لازم دیدکنی مستلزم اوله در . بناءعلیه اوکازه امتثالا « برحکم شرعی اعلام ایلدکی بعدنده » فلان روشلی حکم ایتدم ، اما متریقه یه یازمیه بیوره سزمی دیوسوبرانیه دن تکرار سورامق لازم دکل بلکه فائده سز اورنده اش کوبیتمكدر . اوشنداق سوبرانیه طرفندن « حکم ایتمش ایسه ك حکمك موجبنی متریقه یه یاز » دیوامامه ویرلمش کاغدی ، حکمی تأکید ویاکه امضا ایلمك حساب ایدلمز .

۱۳) براش حقنده « موافق شریعت حکم اعلام قیل » دیو اوکاز ویرلمش صورتده ، مذکور اوکاز موافقنچه امام لردن تابشرلمش تفتیش نامه لر وحکم نامه لر سوبرانیه ده تکرار قارالمادیغی ایچون اش تمام اولمش حساب ایدلور . شونك ایچون حکمدن راضی اولمیان کمسنه وقت اوتکارمای اوزینك مقصودنی سوبرانیه یه رفع ایدوب سؤال ایلمك لازم اوله در .

۱۴) امامنك ایلمش تفتیش وحکمندن نظاما لازم اولان مارقه لرنی تابشرب ، طرفیندن بریسی کوپیه سورار ایسه تفتیشچی امام ، منع ایلمای ویرر .

(۴)

تعلیق

آزیه (ترکیا ، عربستان ، وسائر ممالك اسلامیه) طرفندن کلمش مسلمانلر ایله روسیه تبعه سی اولان اهل اسلام آراسنده نکاح اولمق حقنده نظام مساعده ایلمشدر . لکن بوکبی کمسنه لر ایله اولمش نکاحلرده اکرده زوج اولان کمسنه چیت مملکت لره کیدوب ایکی سنه ایچنك قایتماز ایسه یاکه بومدة ایچنك نفقه کبی حقوق زوجیتی کامل ایلمز ایسه ، خاتون ، اوز اوزنی بائن طلاق ایلمکده اختیارلی اولمق ایله تعلیق ایدوب عقد ایلمك لازم ایدلمشدر . (زاکون توم × جلد ۱ استاتیا ۱۹۶) اما روسیه تبعه سی اولانلر حقنده بیله روشده تعلیق ایلمکدن نهی ویاکه امرده اولمای اصل حالنچه قالدرلمشدر . بناءعلیه بعض امامار هم روسیه تبعه سی آراسنده عقد ایتدکلرنك بیله تعلیق ایله عقد ایلدکلری سوبرانیه یه حفظ ایدر ایچون ارسال ایلمکده اولان متریقه لرنده کورلمکده در .

متریقه

متریقه وسوبرانیه‌ده اولان باشقه اشلردن معلوم اولدیغینه بناءً بعض امامار اوز فکرلرنچه تعلیق ایله عقد ایتدرمکچی اولوب (فلان وفلان روشلی شرطلر ایله عقد ایدلدی) دیو یازمقده‌لردر • اوشبو ذکر ایدلمش شرطلره زوج وفا ایلمدیکی صورتده ایرنك ضررینه نه کبی شیء الزام ایدله‌چکی ویاکه نه روشلی جزاله مستحق اوله‌چغنی بیان ایلمای تعلیق‌نی یاروم یارتی ایدوب قالدرمقده‌لر • شونك ایچون بوروشلی یازولردن خاتونلر ایچون برفائده اولمای حاصلسز وثمره‌سز قالمقده‌در •

واقعا طرفین اوزلری رضا اولدقلری حالده ، موافق شریعت اولان روش ایله تعلیق ایلمه کی ، امامار ، عادت ایلسه‌لر عموم ایچون برمنفعت اولوب نیچه سنه‌لره قدر فصل وقطع اولنمای تارتلمش دعوالرنك سهولت ایله تمام اولمقینه باعث وسبب اولور ایدی • اوشبو صوڭ زمانلرده روسیه‌ده اولان اهل اسلام ، کسب وهنر ازلب یراق ولایتلره کیتماکده‌لردر • بونلر آراسنده بعضیلری واردرکه بوطرفده اولان خاتونلرینه نفقه‌لك یبارمك دگل ، قایو اورنده ایدکلرنی بلدروب ، خط وخبر ارسال ایلمه‌مکده‌لردر • بو آرادن بعضیلری وفات اولوب ، وفات خبری رسمی صورتده ، اصل وطنلرینه ایرشمای قالدیغندن ، بوطرفده قالمش خاتونلری نیچه سنه‌لر حقوق زوجیتدن استفاده ایده آلمای ، نظام معاش اولان شیلردن حصه‌مند اولمای محروم اولمقده‌لردر • اخیرنده خواه ناخواه کند وایاقلری ایله خسارت ورذالت قیولرینه وارب کرسیه مجبور اولدقلری دفعه دفعه تجربه ایدلمشدر • بناءً علیه اوشبو مسئله ، زمانمزده شایان دقت شیلرنك بریسی اولوب چاره‌سنی بولمق هم ، عالملرمزنك صرف غیرة وبذل اجتهاد ایتمه‌لرینه موقوفدر •

واقعا زوجلری غائب وسفرده اولان خاتونلر نفقه‌لری خصوصنده شریعت کتابلرمزده برقدر قاعده‌لر کورکازلمش ایسه‌ده ، زمان ایله زمان آراسنده وبراورن ایله ایکنچی اورن آراسنده اوشنداق برقومده اولان عرف وعادة ایله دیکر قومنك عرف وعادةلری آراسنده غایت بیوك تفاوتلر اولدیغی انکار اولنمز • ودلیل قطعی ایله الزام ایدلمیان احکاملرنك اکثرنده مسائل فقیهه‌نی عرف وعادة وزمان اقتضاسینه تطبیق ایدله کلدیکی معلومدر • بوتقدیرچه غائبلر ، مفقودلر ، زوجه‌لری حقنده اولمش فقهانك قیاس ایله ترتیب ایلمش احکاملرندن حاضرکی زمانه‌یه تطبیق مشکل اولانلرنی مذکور فقهانك دیکر قیاسلرینه موافق اویدرب اوشبو زمان حالینه تطبیق ایلمك ممنوع اولمازسه کرك • بز ایسه مسئله‌نك مهم ایدکنی بیان ایلمکده‌مز اما اصل تحقیق کوب بیلوچیلره امانت ایدلمشدر •

(۵)

امتحان

امامت ، خطابت سائر بوکبی خدمتلره لیاقتنی اثبات ایلمك ایچون سوبرانیه‌ده امتحان ایدلمك ، بعد بوکمسنه حقنده سوبرانیه‌نك شهادتینه موافق ونظام اقتضاسینه بناءً غوبرنسکوی پراۋلنیه‌لر طرفندن علماءیه خاص اولمش خدمتلره تعیین ایدلمك لازم اولنمشدر • بوکونده

Из фондов Российской Национальной библиотеки

اوشبو امتحان مجلسلری مقدم عصرلره نسبة برقدر قاعده‌یه قویلمش ایسه‌ده بعض خصوصلری اصلاحه هم احتیاجلی ایدکی شبهه‌سزدر .

امام‌لق ، خطیب‌لق ، مؤذن‌لك ، آخوند ومحتسب‌لك درجه‌لرنی طلب ایدوب کلمش کمسنه‌لر اورلرینك منسوب اولدقلری غوبرنا ، اویاز ، اوبلوست ، استانیتسه ، ۋلست ، قریه ، محله‌لرنی ، اوشنداق استاذ اوقمش درس وفنلرنی یازوب کورکازمك عادت اولنمشدر . (فقط بو عادت سوبرانیه تأسیسندن تخمینا ایللی سنه صوڭ باشلنمشدر) بونلری یازمق ایچون سوبرانیه‌ده مخصوص دفتر واردر . علمانامنی اخراز ایلمش طائفه‌لرمزنك معرفت‌ده اولمش درجه‌لرینه نمونه اولوب یوم آخره قدر کلمش کمسنه‌لرمزه بو دفترلر لسان حال ایله سوزلب توره‌چقدر . اوشبو دفتر شهادتنه بناءً یازوی مرغوب کمسنه‌لرمز ظاهری قارامقدن برمقدار کورلسه‌ده امادقت ایدلدکده ، رسم خطی صحیح اولان ، عربی کلمه‌لرنك معجمه ومهمله‌لرنی لازم اورننده استعمال ایدن شاکردلرمز آز ونادر کورلمکده‌در . تعجب اورنی شونسیدرکه رسم خط خصوصنده شائع اولمش مساهله واعتبارسزلقمز بلیه‌سی هر وقت اسملرنی تعظیم وتکریم ایله ذکر ایلمکده اولدقمز مدرس وحضرتلرمزه هم عام وشامل اولمشدر . بو شیء ایسه شایان تأسفدر . الحذر الحذر . بناءً علیه امام وموءذن اوله‌چق شاکردلرمز لا اقل برایکی آی عمرلرنی رسم خط تصحیحنده اوتکازسه‌لر وبلکه اربابی اولان استاذلره مراجعت ایدوب تعلم ایتسه‌لر خلقمز ایچون برالوغ خدمت ایلمشلردن حساب اولنورلر ایدی . اگرده ممکن صورتده مدرس کرام‌لرمز کندولرینك مدرسه‌لرنده برریاز واستادی بولندرمیه غیرت ایدرلر ایسه ایکی اوچ سنه اوتار اوتمازعموم خلقمز ، کمالت انواعندن بر بسنی ضبط ایلمش وادبیات‌مزه نیکز حاضرلامش اولورلر ایدی . حرمتلو مدرس‌لرمز غیرت ایدرلر ایسه انشاالله بو مصیبت‌مزنك نهایتی اولور ظننده‌مز . لکن فقط مدرس‌لره اشانوب تورمق مناسب اولمدیغندن آنلره اجتهادبرلره اعانت ایلمك لازمدر . علوم عربیه وآلیه اوقمش شاکردلرنك امتحانلری ظهر قلبدن وکتاب مطالعه ایلماکدن عبارت اولنمقده‌در . لکن بوندن اصل مقصد ایسه مطالعه‌سینك قوتنی ، ادراك وقابلیتنی تجربه ایلمکدر . شونك ایچون امتحانلرده اعتبار ، حفظه دکل ، ملکه‌یه جسارته دکل ، توغریلقغه‌در . بناءً علیه حفظندن سویلمیه اقتداری اولمیان برمسئله‌یی کتابندن قاراب حل ایدر ایسه مقبول کورلمکده‌در . لکن اسلام نظرنده بعض شیلر واردرکه حفظمك دکل دیمك الوغ عیب ونقصان حساب ایدلور وبلکه باعث تأسف وتحسر اولور . مثلا موءذن اوله‌چق برکمسنه‌نك فرض اولان ایمان واسلام ارکانی ، طهارة ، صلوة گ ، فرائض ومفسداتنی حفظندن بلمدیکی کبی ویاکه نیچه سنه‌لر مدرسه‌ده خلیفه اولوب عقائد نسفیه وعقائد عضدیه کتابلرندن درس اوقوب افندمز رسول اکرم سیرنی ، تاریخ وترجمه‌سنی کوکلینه آلمدیغی ویاکه قران شریفنك حق منزل کتاب ایدکینه ومحمد علیه الصلوة والسلامنك رسول ایدکینه برقدر اولسه‌ده دلیل ایراد ایده آلمدیقی سبب اسفدر . بونك حکمتی ایسه بزم ظنمزه کوره تعلیم وتعلم بابنده تقدیم الاهم فالاهم » قاعده‌سینه رعایة ایدلمدیکیدر بناءً علیه بو خصوصده هم دقت ایدوب چاره‌سنی اولمق سوبرانیه ایله مدرس ومعلم کرام‌لره راجعدر . شویله‌که : برنچی ، کندوسینه معلوم بولان برر مدرسدن شهادة نامه‌سی اولمیان شاکردنی امتحان ایلمك ایچون سوبرانیه طرفندن قبول

قبول ایلماز سرلکی در • ایکنچیسی ، امتحانه واره چق هر برشاکردنی مدرس افندی کندوسی
ویاکه برار خلیفه‌سی برار آی مقداری حاضرلب اغیرنده اوزی امتحان ایدوب وقرار ایتکان
مطالعه‌سنی شهادت نامه‌سنه یازوب شاکردی ایله سوبرانیه‌یه ارسال ایلمك کلفتی اختیار ایدلمکدر
حتی‌که شاکردلك ایله امامتلك حالی آراسنه الوغ برتبدل اولوب بربرینه تمام باشقه اولان
برحالدن ایکنچیسنه نقل ایلکان مناسبت ایله کند وسندن انفصال وقتی اولدیغنی خاطرلب استاذ
اولانلر اوزلرینك شاکردلرینه دینی ودنیوی امرلر حقنه برمفصل وعظ ونصیحت ویرمك لازم
اوله‌در « انّ النّاس لکم تبعٌ وان رجالاً یاءتونکم من اقطار الارض یتفقهون فی الدّین فاذا
اتوکم فاستوصوابهم خیراً » مضموننده اولان حدیث شریفه بناءً بوکبی نصیحتلرده ارکان
اسلام ، شعائرشریعت ، اداب دین ، حقنه اوله چقدر • لکن بوکا تبعاً معیشت بابلرنده
هم بعض تعلیمات ویرمك اقتضاء ایدر • بوجمله‌دن اولهرق آنلره خلقه وعظ سویلمك وتعلیم وتربیه ایلمك
وقوملر ایله معامله ایلمك حتی‌که زمانه‌نك لازم کوردیکی بعض نظاملری رعایه حقنه عقل وتعلیم
ویرمك بر محتاج اولان امرلردندر • اکثرده ببله روشله مدرسلر کندولری حاضرلب امتحانه ارسال
ایدرلر ایسه شاکردلری راحت اولدقلری حالده مراسم امتحانی اداً ایدرلر ایدی • بویازدقلرم
علماء کرامه تعلیم وتلقین ایلمك ایچون اولمای فقط انلرنك بناء ایلمکه اولان علم سرای‌لرینه اوز
طرفمدن برکربیچ قویلمق قبیلدندر •

امتحان پروغرامی :

امتحان وقتنده ویرلمکه اولان درجه ومرتبه‌لر اوشبونلردر : (۱) مؤذن (۲) مؤذن معلم
الصبیان (۳) امام معلم (۴) امام خطیب معلم (۵) امام خطیب مدرس •

۱) مؤذن اوله چق کمسنه‌لر ایچون : ایمان ولازم اولان اعتقادلرنی یخشی آکلاب تاتار وترکی
لسان ایله بیان ایده بیلمك ، میت‌نی کفن لماك وجنازه حکملرنی کوکلدن سورلب کوسترمك ، اذان
واقامه‌لری درست اوقومق ، نماز وقتلرنی آچیق بیلمك ، طهارت ونمازده اولان فرضلرنی
ومفسدلرنی محکم آکلامق •

۲) مؤذن معلم الصبیان اوله چق کمسنه‌لر ایچون اوتکانه ایتولمش شی‌لری یخشی آکلاب ، صبی
بالالره واوقمیان خلقلره درست واچیق ایدوب اوکرته بیلمك امام اولور قدر قرأتی درست
اولماق ، یس وتبارك سوره‌لرنی حفظ ایتمك •

۳) امام معلم اوله چق کمسنه‌لر ایچون : ترکه تقسیم ایدر درجه‌ده علم فرائض بیلمك ایمان
واسلام قاعده‌لرنی دلیللری ایله آکلاماق ، رسول اکرم (صلی الله علیه وسلم) سیرنی واسلام
تاریخنی ، اوشنداق نکاح وطلاق مسئله‌لرنی ، غیر کمسنه‌لره آچیق اکلاتورلق
اقتداری اولماق •

۴) امام خطیب ومعلم اوله چق کمسنه‌لر ایچون : علم وعمل وحسن خلق فضیلتلری خصوصنده)
محله‌ده اولان خلقلر آکلارلق درجه‌ده آچیق ایدوب وعظ ونصیحت سویلمه اقتداری اولماق ،
اوشنداق عرب لسانی‌نك صرف ونحوینی بیلمك •

۵) امام‌خطیب مدرس اوله‌چق کمسنه‌لر ایچون : عرب‌لساننی صرف ونحوه تطبیق ایدوب اوقی بیلمك ، علوم آلیه وعلوم شرعیه‌دن تعلیم ایدرلك قوتی اولماق ، دعوی ، قضاء ، شهادت وصیت مسئله‌لرنده قوت‌لوملکه‌سی اولماق .

﴿ بیان : ﴾

عرب لساننده اولان کتابلردن حاجت مسئله‌یی مطالعه ایلمبه اقتداری وارلقی یاکه یوقلقنی آکلاماق ایچون امتحان ایدلان کمسنه‌دن ، مختلف اورن‌لردن مختصر الوقایه یاکه هدایه کتاب لری قراءت ایتدرلور . وبعض وقت‌ده تفسیر قاضی هم مطالعه ایتدرله‌در .

(۶)

مأثور اسملر :

محدثون کرام کتابلرنده ذکر ایدلمش اصحاب (رضی الله عنهم) دن بعضیلرینك اسملری اوشبو اورنده نقل ایدلدی . دنیایه کلمش بالالر ایچون انتخاب واختیار ایدلوب تبرکا تسمیه ایدلور .

مذکرلر	الیاس	بشر	حارث	حمدون	ذویب	سفر
﴿ ا ﴾	آنس	بشیر	حارثه	حمزه	ذوأب	سفیان
آدم	آنیس	بکّار	حازم	حمید	﴿ ز ﴾	سفینة
احمد	اوس	بکر	حاطب	﴿ خ ﴾	زائدة	سلمان
ابراهیم	اوفی	بلال	حامد	خازم	زبید	سلیم
احنف	اویس	﴿ ث ﴾	حبّان	خالد	زبیر	سلیمان
احوص	ایاد	ثابت	حبّان	خباب	زبیر	سمعان
ارقم	ایاس	ثعلبه	حبیب	خبیب	زرعه	سنان
ادریس	ایمن	ثوبان	حذیفه	خدام	زفر	سهل
ازهر	ایوب	﴿ ج ﴾	حسّان	خدیج	زکریا	سهیل
اسحاق	﴿ ب ﴾	جابر	حسن	خطاب	زهیر	﴿ ش ﴾
اسمعیل	بدیل	جریج	حسین	خلیل	زید	شبیب
اسرائیل	براء	جعده	حصین	خویلد	﴿ س ﴾	شجاع
اسعد	بسام	جعفر	حصین	﴿ د ﴾	سالم	شراحیل
اسلم	بسره	جمیل	حفص	دارم	ساعده	شرحبیل
اسید	بشار	جندب	حماد	داود	سراج	شریح
اسید		﴿ ح ﴾	حمدان	دحیه	سعاد	شعبه
اشعث		حابس		﴿ ذ ﴾	سعد	شعیب
		حاتم		ذکوان	سعید	شماس
						شمعون

شمعون
شيبان
﴿ ص ﴾
صالح
صخر
صفوان
صفوان
صهيب
﴿ ط ﴾
طارق
طاهر
طالب
طاوس
طريف
طفيل
طلحه
﴿ ع ﴾
عاصم
عمار
عبّاد
عباس
عبد الله
عبد الاعلى
عبد الجبار
عبد الجليل
عبد الحكيم
عبد الحميد
عبد الحى
عبد الخالق
عبد الخبير
عبد ربه
عبد الرحمن
عبد الرحيم

عبد الرزاق
عبد السلام
عبد الاحد
عبد الصمد
عبد العزيز
عبد الغفار
عبد الغنى
عبد القاهر
عبد القدوس
عبد الكبير
عبد الرشيد
عبد الهادى
عبد القادر
عبد الكريم
عبد المتعالى
عبد المجيد
عبد الملك
عبد المنعم
عبد المؤمن
عبد الواحد
عبد الوهاب
عبيد الله
عبيده
عتبة
عثمان
عرباض
عروه
عزير
عصام
عصمة
عطاء
عفان
عُمَر

عَمْرو
عمران
عُمَير
عوّام
عوف
عون
عُوَيمر
علاء
عياض
عيسى
- غ -
غالب
غريف
غسان
غياث
﴿ ف ﴾
فرات
فراس
فضاله
فضل
فضيل
فيروز
﴿ ق ﴾
قاسم
قتادة
قثم
قيس
﴿ ك ﴾
كامل
كدام
كُرَيب

كريم
كعب
كنانه
كيسان
﴿ ل ﴾
لقمان
لبيد
ليث
لوط
﴿ م ﴾
محمد
مازن
ماعز
مالك
مجاهد
محسن
محمود
مختار
مروان
مسعود
مصعب
مظهر
معاذ
معاوية
معد
معقل
معمر
معن
مفضل
مقاتل
مقداد
مقدام
مكحول

منصور
منيب
منير
مهران
موسى
ميمون
﴿ ن ﴾
نابغه
ناصح
نصر
نصير
نضر
نعمان
نعيمان
نعيم
نوح
﴿ ه ﴾
هارون
هاشم
هشام
هلال
همام
هناد
هند
هود
﴿ و ﴾
وابصة
واثلة
واصل
وائل
ورقة
وفاء
وقاص

وكيع
وهبان
﴿ ى ﴾
ياسر
يحيى
يربوع
يزيد
يعقوب
يعلى
يعمر
يوسف
يونس
(مؤنثلر)
آسيه
آمنه
اروى
اسماء
امامه
اميمه
امينه
انيسه
﴿ ب ﴾
باديه
بثنيه
بديله
بريده
بريره
بريقه
بنانه
بشيره
بهيه
﴿ ت ﴾
تماضر

تميمه
تباله
﴿ ث ﴾
ثبيه
ثويبه
﴿ ج ﴾
جثامه
جبله
جعده
جميل
جميله
جويريه
﴿ ح ﴾
حبابه
حبيبه
حذافه
حرمله
حسنه
حسناء
حفصه
حقه
حكيمه
حليمه
حمنه
حميده
حواء
﴿ خ ﴾
خالده
خديجه
خصيله
خزيمه
خضره
خليده

Из фондов Российской национальной библиотеки

خليه
خنساء
خوله
خيره

﴿ ر ﴾

رائعه
رباب
ربيع
رجاء
رزينه
رفاعه
رقيه
رمله
رميصاء
روضه
ريحانه

﴿ ز ﴾

زائده
زينب

﴿ س ﴾

سائبه
ساره
سديسه
سبيعه
سعاد
سراء
سعده
سعدى
سعيده
سفانه
سكينه
سناء
سنينه
سويده
سعله
سهيمه
سواده
سوداء
سلمى
سلامه
سوده

﴿ ش ﴾

شعثاء
شفاء
شقيقه
شموس
شميله
شمسيه
شهيده

﴿ ص ﴾

صفيه
صحبه

﴿ ع ﴾

عاتكه
عاليه
عائشه
عباده
عبيده
عتبه
عذبه
عصمه
عفراء
عقيله
عليه
عماره
عمره
عنقوده

﴿ ف ﴾

فاخته
فارعه
فاطمه
فضله
فكيهه
فسيله

﴿ ك ﴾

كبشه
كريمه
كلثم

﴿ ل ﴾

لبابه
لبنى
لهيه
لؤلؤه
ليلى

﴿ م ﴾

ماريه
محبه
مرضيه
مرجانه
مريم
مزيده
مسرّه
مطيعه
معاذه
مليكه
منيعه
منيه
ميمونه

﴿ ن ﴾

نائله
نسيبه
نسيكه
نعمى
نفيسه
نوار
نويله

﴿ هـ ﴾

هاله
هريره
هزيله
هميمه
هند

﴿ ى ﴾

يسيره

Из фондов Российской национальной библиотеки

متریقه یازار ایچون مثال وفورمه

برنچی = فصل = دنیایه کلمش بالالری یازار ایچون

مذکر	مؤنث	بالانك اسمی	قایو آیدن دوغان	بالانك، آتا وآناسینك هم هرایکی طرفدن اولان بابا سینك اسمی، اکرده اولسه فامیلیه سی وقایو طائفه دن ایدیکی	قایواورندن وجوده کلمشدر .
١	- -	ایر بالا صالح	ینوارنك ١٢ نچی کونندە	اتاسی استرلیتاماق اویازدی قرمسقه‌لی آولندن باشقورت طائفه سندن یوسف عبد الرحیم اوغلی . اناسی زینب سلیمان قزی : اسم ویردك امام‌لر احمد بن خلیل سلیموف یونس بن عبد الرحمن :	بر سبب ایله اوتوب واردقلر ندن اوفا اویازندن قاره یعقوب ؤلستی صالح اولندن وجوده کلدی .
	١	قز بالا خدیجه	ایولنك ٨ نچی کونندن	اتاسی صالح اولینك سود اکرهم میشچار طائفه سندن حسن بن عیسی عثمانوف : آناسی علیه ذکوان قزی : اسم ویردم صالح آولندن برنچی مسجد حضورندن امام احمد بن خلیل سلیموف :	صالح آولندە وجوده کلدی .
	٢	قز بالا مریم	سنتبرنك ٢ نچی کونندە	اتاسی کنیرال مایور محمود یونس اوغلی توغانوف . اناسی امینه عباس قزی توغانوا . اسم ویردم صالح آولندە برنچی مسجد حضورندە امام یونس بن عبد الرحمن .	اوفا اویازی قاره یعقوب ؤلستندن اولان کندوملکلرندن توردقلری وقتدە وجودە کلدی .

اوشبو ١٩٠٩ سنه‌ده ـ ٢٣ مذکر ١٩ مؤنث جمله‌سی قرق ایکی عدد بالا وجوده کلدی . مقابله وقتنده وجودلر فصلنده هرایکی متریقه بربرینه موافق کورلدی . صالح اولندن برنچی مسجد حضورندن اولان امام‌لر احمد خلیل اوغلی سلیموف . یونس عبدالرحمن اوغلی .

دورتنچی = فصل = میت‌ووفاتلری یازارایچون

مذکر	مؤنث	میت‌نک اسمی	قایو آیده وفات	اتاوباباسینک اسمی , بولسه فامیلیه‌سی	یاشی	نیندای رنجو	قایده مدفون
۱	--	بکر	ینوارنک ۲۳ نچی کوننده	اتاسی اوفااویازی قاره یعقوب ۋلستی صالح آولینک سعیدیوسف اوغلی . جنازه اوقدق امام احمد بن خلیل سلیموف . ایکنچی امام یونس بن عبدالرحمن .	۷۲	معلوم اولمدی	صالح آولنده مدفون
	۱	اسماء	ایول‌نک ۳ نچی کوننده	اتاسی بوکلمه اویازدی توبان چرشلی ۋلستی توبان چرشلی اولینک محمداحمد اوغلی . جنازه اوقدم امام یونس عبد الرحمن اوغلی .	۳	چچک ایله	اوتوب واردقلر نده وفات اولوب صالح آولنده مدفون
۲	--	عبد الخبیر	دکابرنک ۲۹ نچی کوننده	اتاسی کنیرال مایور محمود یونس اوغلی توغانوف . جنازه اوقدم امام احمدبن خلیل سلیموف .	۶	قزامق ایله	اوفا اویازوی یعقوب ۋلستی‌ده اولان کند و ملکلرنده توردقلری وقتده وفات اولوب صالح آولنده مدفون

اوشبوسنه‌ده ۱۹ مذکر , ۱۴ مؤنث جمله‌سی اوتوزاوچ عدد کمسنه وفات اولدی . مقابله وقتنده هرایکی متریقه بربرینه موافق کورلدی . صالح آولنده برنچی مسجد جامع حضورنده امام احمد خلیل‌اوغلی سلیموف ایکنچی امام یونس عبد الرحمن اوغلی

ایکنچی

ایکنچی = فصل - نکاح‌لری یازار ایچون

۱	ینوارنك ۲۲ نچی کوننده قز عائشه بنت حسن باکره ۱۹ یاشنده ایر یکت خالد بن یونس ۲۳ یاشنده	اوفا اویازدی قاره یعقوب ۋلستی صالح آولنك ترکالك ایدوچی ، زولتاوسط اویازی دوان تابون ۋلستی مسلم اولینك باشقورت طائفه‌سندن حسن عبد الکریم اوغلینك قزی عائشه ایله اوفا اویازی صفر ۋلستی چشمه آولینك خالد یونس اوغلی آراسنك موافق شریعت عقد زوجیت اجراء ایدلدی • بر نچی نکاح‌لری زولتا وسط اویازی مسلم آولنك محله اما مینك اوشبو یلنك ۱۸ نچی ینوارده ۲ نچی نومبرده اولان متیر یچسکی اسپرافقه‌سینه بناً عائشه حسن قزی ۱۸۷۶ نچی یلینك وجوده کلوب ۵۸ نچی نومیرده اولان متریقه‌یه ثبت ایدلمشدر • صفر ۋلسندن اوشبویل ۲ نچی نومیرده ویرلمش پاسبورته بناً خالد یونس اوغلی ۲۳ یاشنده در •	بن , عائشه حسن قزی کندواختیارم ایله اوزمنی خالد یونس اوغلینه زوجه‌لك ایچون ویردم وحجة اولسون ایچون یازدم بن زوجه عائشه حسن قزی . بن , خالد یونس اوغلی ، عائشه حسن قزنی اوزمه زوجه‌لك ایچون قبول ایتدم خالد یونس اوغلی عقد مجلسنك حاضر اولدم بن صالح آولینك عثمان عبد الرشید اوغلی عقد مجلسنك حاضر اولدم بن امین آولینك احمد عبد الرشید اوغلی •	جمله مهر بشیوز صوم اولوب الحال آلدم بر یوز ایللی صومن حجة اولسون ایچون یازدم بن زوجه عائشه حسن قزی • بشیوز صوم مهردن ینه‌دن اوچیوز ایللی صوم زوجم عائشه حسن قزینه ویره‌چکم قالدی بن زوج خالد بن یونس • یکرمی بیش تین پوشلینه ویردم بن زوج خالد یونس اوغلی •	اوشبو عقد نکاح حقنك زوجین نك کامل رضا ایدکلری وآرالرنده شرعاً مانع نکاح یوق ایدوکی ویاشلری تمام یتدکی افیتسیا لنی زوش ایله معلوم اولدغی صوکنك زوجین نك رخصت ورجالرینه بناء موافق شریعت عقد اجراً ایلدم بن صالح آولنده بر نچی مسجد حضورنك امام احمد خلیل اوغلی سلیموف • ایکنچی امام یونس عبد الرحمن اوغلی •

٢	ایول نك ١٨ نچی کوننده خاتون سلمی بنت اسعد ثیب ٢٣ یاشنده ایرثیب محمد حسن اوغلی ٣٨ یاشنده	اوفا اویازدی قاره یعقوب ۋلستی صالح آولینك میشچار طائفه سندن اسعد ثوبان اوغلینك قزی سلمی ایله مذکور صالح آولینك باشقورت طائفه سندن محمد حسن اوغلی آراسنده موافق شریعت عقد زوجیت اجراء ایدلدی زوجه سلمی اسعد قزینك مقدمده اولان زوجی اوفا اویازدی قاره یعقوب ۋلستی آرسلان آولینك حارث جعفر اوغلی - آرسلان آول امامینك اوشبو ییلده ایول نك ١٧ نچی کوننده ٣٦ نچی نومیرده اولان متریچسکی اسپرافقه سینه بناء اوشبو ییل مارت نك ٢ نچی کوننده وفات اولوب ١٢٢ نچی نومیرلو متریقه یه ثبت ایدلمشدر ایر محمد حسن اوغلنك مقدمده اولان خاتونی وفات اولمشدر • خاتونك ایکنچی ایرنك اوچونچی ایکیسینك برنچی نکاحلریدر •	بن اسعد ثوبان اوغلی • صلبیه قزیم سلمی نك رخصتی ووکیل ایلمه سی ایله محمد حسن اوغلینه زوجه لك ایچون ویردم یازه بلیمدکم سببلی اوشبو مجلسده حاضر اولان احمد علی اوغلندن یازار ایچون التماس ایلدم اسعد ثوبان اوغلینك التماسی ایله امضا ایتدم بن احمد علی اوغلی • بن محمد حسن اوغلی سلمی اسعد قزینی اورنه زوجه لك ایچون قبول ایتدم بن محمد حسن اوغلی قز سلمی اسعد قزی اوشبو نکاحه رضا اولوب عقد یورتور ایچون اوز طرفندن اتاسی اسعد ثوبان اوغلنی بزم حضورمزده وکیل ایتدی حمزه حماد اوغلی جمیل ذکوان اوغلی عقد مجلسنده حاضر اولدم صالح اولیننك حمزه حماد اوغلی ایکنچی جمیل ذکوان اوغلی	جمله مهر دورت یوز صوم اولوب الحال آلدم بن قزم سلمی طرفندن اولان وکیل اتاسی اسعد ثوبان اوغلی بر یوز صوم یازه بیلمد کم سببلی اوشبو مجلسده حاضر اولان احمد علی اوغلندن یازار ایچون التماس ایلدم • اسعد ثوبان اوغلینك التماسی ایله امضا ایتدم بن احمد علی اوغلی • دورت یوز صوم مهردن ینه دن سلمی اسعد قزینه اوچیوز صوم ویره چکم قالدی بن محمد حسن اوغلی • یکرمی بش تین پوشلینیا ویردم بن محمد حسن اوغلی •	اوشبو عقد نکاح حقنده زوجین ننك کامل رضا ایدکلری و آرا لرنده شرعا مانع نکاح یوق اید دکی معلوم اولد یغی بعدنده طرفین ننك اذن ورخصت ورما ایدولرینه بناء موافق شریعت عقد نکاح اجراء ایلدم بن صالح آولنك برنچی مسجد حضورنك امام یونس عبد الرحمن اوغلی • ایکنچی امام احمد خلیل اوغلی سلیموف •

اوشبو سنه ده جمله سی اون توقز عدد نکاح اولوب، پوشلنیه ایچون صوم تین آقچه آلندی •
مقابله وقتنده هر ایکی متریقه بر برینه موافق کورلدی امام یونس عبد الرحمن اوغلی
امام احمد خلیل اوغلی سلیموف •

اوفا اویازی قاره یعقوب ۋلستی صالح آولینك میشچار طائفه سندن عصام عثمان اوغلی ایله اوزینك منکوحه سی اولان کلثم موسی قزی آراسنده بر بائن طلاق واقع اولندی • بن مذکور عصام عثمان اوغلی منکوحه‌م اولان کلثم موسی قزنی بر بائن طلاق ایتدم عصام عثمان اوغلی • اوشبو طلاق وقتنك منکوحه سی اولان کلثم موسی قزی قزان غوبرناسی چسطای اویازی چاللی ۋلستی کیکلی قریه سنك اولندیغیندن طلاق اولندغی اعلام ایدر ایچون چاللی ۋلستنای پراۋلینیه سینه اوشبو ییل ۱۲ نچی ینوارده - ۳نچی نومرده اعلام نامه ارسال ایدلدی • واوشبو کوندن باشلاب زوجه اولان کلثم موسی قزینك عدتی تمام اولانه قدر نفقه ' کسوه ' سکنی سی زوج اولان عصام عثمان اوغلینك ذمه سنده ایدوکی ایله حکم ایتدم واوشبو حکمنی هم زوج اولان عصام عثمان اوغلینه اعلام ایتدم • امام یونس عبد الرحمن اوغلی • اوشبو حکمنی ایشتدم بن عصام عثمان اوغلی	زوج اولان عصام عثمان اوغلینك کند واختیاری ایله حضور مزده « مذکوره منکوحه سی کلثم موسی قزنی بر بائن طلاق ایتدم » دیدکی سببلی بر طلاق بائن واقع اولدی • برنچی مرتبه فرقه لری •	شاهدلر . صالح آولنك محمد عطاء اوغلی ایله محمد یوسف اوغلی • عصام عثمان اوغلینك منکوحه سی اولان کلثم موسی قزنی طلاق بائن ایتدکی مجلسده حاضر اولوب ایشتدم بن محمد اوغلی عصام عثمان اوغلینك منکوحه سی اولان کلثم موسی قزنی طلاق بائن ایتد- کی مجلسك حاضر اولوب ' ایشتدم بن محمد یوسف اغلی •	۱۸۹۵ نچی یلك ینوارنك اون ایکنچی کوننك طلاق واقع اولندی	ذکر ایدلمش شاهدلر اولد قلری حالك عصام عثمان اوغلی منکوحه سی اولان کلثم موسی قزنی امام یونس عبد الرحمن اوغلی حضورنك طلاق ایتدی • اوشبو طلاق نك موافق شریعت اولدیغی قارا- مقده ثابت اولدی صالح آولنده برنچی مسجد حضورنك امام یونس عبد الرحمن اوغلی •

Из фондов Российской государственной библиотеки

اوچونچی ❀ فصل ❀ طلاق هم خلع لرنی یازار اوچون ۔

٢	تابول شهرنده ترکلیك ایدوچی بخاریست محمد علی اوغلی ایله منکوحه‌سی اولان لیلی نوح قزی آراسنده موافق شریعت خلع واقع اولندی ۔ بن بخاریست محمد علی اوغلی منکوحه م اولان لیلی نوح قزنی ـ وقت نـکاحنده اداء ایدلمای قالمش مهر برابرینه خلع ایتدم محمد علی اوغلی * بن زوجه لیلی نوح قزی زوجم اولان محمد علی اوغلینك اداٴ ایدلمای قالمش مهرم برابرینه خلع سنی قبول ایتدم ۔ لیلی نوح قزی ۔ زوجه لیلی نوح قزی کندوسینك حامله ایدکن یاکه دکل ایدکن یاکه حامله می دکل می ایدکن بیلمدکن اقرار ایلدی ۔	هر ایکی طرفنك کند واختیارلری ایله حضورمز ده موافق شریعت عقد ایدولری سببلی خلع واقع اولدی طرفینك کند واقرارلرینه بناء برنچی فرقت لری	شاهدلر . صالح آولند مختار صالح اوغلی ایله احمد زفر اوغلی ۔ محمد علی اوغلی ایله منکوحه سی اولان لیلی نوح قزی آراسنك عقد خلع ایـدلمش مجلسك حاضر اولوب ایشتدك مختار صالح اوغلی هم احمد زفر اوغلی	۱۸۹۵ نچی ییلینك اوغوست نك ۲ نچی کوننده	ذکر ایدلمش شاهدلری حاضر اولدقلری حالده اوشبو اوتوب واروچیلر محمد علی اوغلی ایله منکوحه‌سی اولان لیلی نوح قزی بزم حضورمزده عقد خلع ایتدیلر ۔ اوشبو خلع لری بزم قارامقمزده موافق شریعت اولدی امام احمد خلیل اوغلی سلیموف امام یونس عبدالرحمن اوغلی

اوشبو ۱۸۹ نچی سنه ده سکز طلاق بائن اون خلع جمله‌سی اون سکز عدد طلاق اجرأ ایدلدی ۔
مقابله وقتنك ایکی متریقه بر بر سینه موافق کورلدی ۔ صالح آولنك برنچی مسجد حضورنك
امام احمد خلیل اوغلی سلیموف ۔ امام یونس عبد الرحمن اوغلی ۔

Из фондов Российской Национальной

Переводъ.

(ترجمه)

دوخاونوی‌سو برانیه محکمه‌سندن ، میتریقه‌دن اسپرافقه ویرمک خصوصنده

« فورمه »

وجود حقنده میتریچسکوی اسپرافقه :

سامار غوبرناسی ، بوکلمه اویازدنده ، المت قولستی ، المت آولنده برنچی مسجد جامع حضورنده حفظ ایدلمش بکده سکزیوزده توقسان برنچی ییلنک (٦٦) نومبراوزرنده اولغان میتریقه‌نک وجود فصلنده مذکورلر غرافاسنده سکزنچی نومیرده اوشبور وشله یازلمشدر :

(میتریقه‌ده نیچک یازلمش ایسه آرتدرمای کیمتمای تمام درست کوچرلور)

میتریقه‌دن درست کوچردم واناتبت ایچون امضام واسمم یازلمش مهرم ایله تأکید ایتدم ، بن مذکور مسجد جامع حضورنده امام اسماعیل یوسف اوغلی . فورال نک ١٢ نچی کوننده ١٨٩٦ سنه‌ده . نچی نومیرده

پچاة یعنی

مهر اورنی

٢

نکاح حقنده میتریچسکوی اسپرافقه :

بلبای شهرنده ، مسجد جامع حضورنده حفظ ایدلمش بکده سکزیوزده سکسان ایکنچی ییلنک (١٢) نومبر اوزرنده اولغان میتریقه‌نک نکاح فصلنک اون سکزنچی نومیرده اوشبور وشله یازلمشدر :

(میتریقه‌ده نیچک یازلمش ایسه آرتدرمای کیمتمای تمام درست کوچرلور)

میتریقه‌دن درست کوچردم واناتبت ایچون امضام واسمم یازلمش مهرم ایله تأکید ایتدم بن مذکور مسجد جامع حضورنک امام واخوند ایوب عثمان اوغلی . سنتابرنک ٢٦ نچی کوننک ١٨٩٦ سنه‌ده . نچی نومیرده

پچاة یعنی

مهر اورنی

٣

طلاق حقنده میتریچسکوی اسپرافقه :

اوفا غوبرناسی ، زولتاوسط اویازنده ، دوان مسجدلی وولستی مسلم آولنده مسجد جامع

حضورنده حفظ ایدلمش بکده سکز یوزده یتمش توقزنچی ییلنك (١٧٨) نومبر اوزرنده اولغان میتریقه‌نك طلاق فصلنده توقزنچی نومیرده اوشبوروشده یازلمشدر :

(میتریقه‌ده نیچك یازلمش ایسه آرتدرمای کیمتمای تمام درست کوچرلور)

میتریقه‌دن درست کوچردم واثبات ایچون امضام واسمم یازلمش مهرم ایله تاکید ایتدم ، بن مذکور مسجد جامع حضورنده امام صالح علی اوغلی . ایولنك ٢ نچی کوننده ١٨٩٦ سنه‌ده .

نچی نومیرده

پچاة یعنی

مهر اورنی

٤

وفات حقنده میتریچسکوی اسپرافقه

تابول غوبرناسی ، تیومن اوکروغنده آیالین وولستی ، یومانای قریه‌سی‌نك مسجد جامع حضورنده حفظ ایدلمش بکده سکزیوزده آلتمش توقزنچی ییلنك (٤٢٤) نومبر اوزرنده اولغان میتریقه‌نك وفات فصلنده یکرمی اوچونچی نومیرده اوشبوروشده یازلمشدر :

(میتریقه‌ده نیچك یازلمش ایسه آرتدرمای کیمتمای تمام درست کوچرلور)

میتریقه‌دن درست کوچردم واثبات ایچون امضام واسمم یازلمش مهرم ایله تاکید ایتدم ، بن مذکور مسجد جامع حضورنده امام یوسف سلیمان اوغلی . دکابرنك ٢٢ نچی کوننده ١٨٩٦ سنه‌ده .

نچی نومیرده

پچاة یعنی

مهر اورنی

« تنبیه »

١) غوبرنا ، اویاز ، وۋلست ، شهر ، استانیتسه ، اوبلوست اسملری کلیسی درست یازلور . اوشنداق اسپرافقه ایدلان میتریقه‌نك طشنده اولان نومیرنی کورکازلور .

٢) میتریقه‌نك ییلنی ، اسپرافقه ویرلاچك اشنك نومیر وچسله‌سنی فورمه‌ده کورکازکانچه حرف ایله یازلوره اما متریقه طشنده اولان نومیر صفر ایله یازلسه هم درست .

٣) اسپرافقه ویروچی امام ، اسم وفامیلیه‌سنی اکرده بولسه اسمی یازلمش مهرنی ، ییل وچسله‌سنی یازوب بیان ایلمك لازم اوله‌در .

٤) اسپرافقه کاغدلری هیچ اولمیانده یارتی تاباق کاغدنی اورتالای بوکلاب یازلان اولورغه تیوش در .

٥) اسپرافقه یازلان قاره ، آچیق واوقورلق اولمقی تیوشلی‌در . شونك ایچون قرنداش یاکه سیق قاره‌لر ایله اسپرافقه یازلماز .

٦) ۋاینسکوی پریسوتستوالره تابشرر ایچون ویاکه محکمه‌لرنك سورامقلرینه بناءً ویرلاچك اسپرافقه‌لر ایچون مارقه سورالماز .

Из фондов Российской национальной библиотеки

тымъ записаннымъ значится: (списать статью метрики точь въ точь, неприбавляя и неубавляя). Изъ метрической книги списано вѣрно, въ томъ удостовѣряется подписями и приложенiемъ именной печати Iюля 2 дня 1896 года. Имамъ соборной мечети Салихъ Галiевъ и муазинъ Ахмедхазiй Гайсинъ.

Мѣсто печати {

Форма № 4.

Метрическая справка о смерти.

Въ метрической книгѣ Тобольской губернiи, Тобольскаго округа, Аялинской волости, веденной въ тысяча восемьсотъ шестьдесятъ девятомъ году, за № 44, по деревнѣ Юманаевой, хранящейся при соборной мечети, въ отдѣлѣ умершихъ въ статьѣ подъ № двадцать третьимъ, записаннымъ значится: (списать изъ метрики точь въ точь неприбавляя и неубавляя). Изъ метрической книги выписано вѣрно, въ томъ удостовѣряется подписями и приложенiемъ именной печати Декабря 22 дня 1896 года. Имамъ соборной мечети Юсупъ Сулеймановъ и муазинъ.

Мѣсто печати {

Примѣчанiе: 1) Названiя губернiи, области, уѣздовъ, волостей, деревень, городовъ, станицъ и проч. писать правильнѣе, а также показать въ справкѣ и нумеръ метрики написанный на оболочкѣ.

2) Годъ метрической книги, а также и нумера статьи метрики, какъ значится въ формахъ писать прописью а нумеръ самой метрики имѣющiйся на оболочкѣ можно писать и цифрами.

3) Выдавшiй справку Имамъ, въ концѣ долженъ писать годъ, мѣсяцъ, число, свое имя, фамилiю и если имѣетъ приложить именную печать.

4) Справку должны писать не менѣе какъ на полъ листѣ, сложивъ пополамъ.

5) Справку должны писать хорошими чернилами и ясно; карандашемъ или жидкими чернилами писать не должны.

6) Справки выдаваемыя для присутствiя: въ Воинскiя Присутствiя, или представляемыя по требованiю Присутственныхъ мѣстъ, гербовыми марками не оплачиваются.

Из фондов Российской национальной библиотеки

Изъ Оренбургскаго Магометанскаго Духовнаго Собранія.

Форма № 1.

Метрическая справка о рожденіи.

Въ метрической книгѣ, Самарской губерніи Бугульминскаго уѣзда, Альметевской волости, веденной въ тысяча восемьсотъ девяносто первомъ году за № 61, по деревнѣ Альметевой и хранящейся при 1-й соборной мечети, въ отдѣлѣ родившихся, въ графѣ мужскаго пола въ статьѣ подъ № восьмымъ записаннымъ значится: (списать статью метрики точь въ точь, неприбавляя и неубавляя). Изъ метрической книги списано вѣрно, въ томъ удостовѣряется подписями и приложеніемъ именной печати Февраля 21 дня 1896 года. Имамъ соборной мечети Исмагилъ Юсуповъ, муазинъ Ибрагимъ Хамзинъ.

Мѣсто печати

Форма № 2.

Метрическая справка о бракѣ.

Въ метрической книгѣ Белебеевской соборной мечети, веденной въ тысяча восемьсотъ восемьдесятъ второмъ году за № 12 и хранящейся при этой мечети, въ отдѣлѣ сочетавшихся бракомъ въ статьѣ подъ № восемнадцатымъ записаннымъ значится (списать статью вполнѣ вѣрно, неприбавляя и неубавляя). Изъ метрической книги выписано вѣрно, въ томъ удостовѣряется подписями и приложеніемъ именной печати. Сентября 26 дня 1896 года. Имамъ и Ахунъсо борной мечети Аюбъ Усмановъ, муазинъ Мухамедвалии Абдулгаліевъ.

Мѣсто печати

Форма № 3.

Метрическая справка о разводѣ.

Въ метрической книгѣ Уфимской губерніи, Златоустовскаго уѣзда, Дуванъ-Мечетлинской волости, веденной въ тысяча восемьсотъ семьдесятъ девятомъ году, за № 178, по деревнѣ Муслюмовой и хранящейся при соборной мечети, въ отдѣлѣ разводовъ подъ № девя-

(٨)

سوبرانیه (جمیعهٔ شرعیه)

جمیعهٔ شرعیهٔ اورینبورغیه ، ایمپراتوریچه یکاترینه‌نك ۱۷۸۸ نچی ییلده - ۲۲ نچی سنتبرده یازمش فرمانی موجبنچه ، ۱۷۸۹ نچی ییلده ۴ نچی دیکابرده « اوفا » شهرنده تأسیس ایدلمشدر .

مفتی‌لر :

برنچی مفتی ، محمدجان بن الحسین‌در . اوفا بلده‌سنك جمعیت شرعیه تأسیس ایدلدکی کونده ایمپراتوریچه یکاترینه‌نك اوکازی ایله مفتی نصب اولنمشدر . ۱۸۲۴ نچی ییلده - ۱۷ نچی ایولده اوفاده وفات اولوب کندوسینك اوفامضافاتنده = آدجیتر = نام قریه ده اولان ملکنده مدفون اولمشدر .

ایکنچی مفتی عبدالسلام بن عبدالرحیم‌در . ارینبورغ بلده سنده امام ایکان وقتنده محمدجان مفتی وفاتی صوکنده ایمپراتور الکسندر بن پاول اوکازی ایله مفتی نصب اولنمشدر . ۱۸۳۹ نچی ییلده وفات اولوب اوفامقبره‌سنده مدفوندر .

اوچونچی مفتی عبدالواحد بن سلیمان‌در . پیتربورغ ده امام ایکان حالنده عبدالسلام مفتی وفاتی صوکنده ایمپراتور نیقولای بن پاول اوکازی ایله ۱۸۴۰ نچی ییلده ۱۹ نچی ایون‌ده مفتی نصب اولنوب ۱۸۶۲ نچی ییلده ۴ نچی اوغوست‌ده وفات‌در . قبری اوفاده‌در .

دورتنچی مفتی سلیم کری بن شاهین کری بن یوسف بن قطلع محمد بن توکل‌در . عبدالواحد مفتی وفاتی صوکنده ۱۸۶۵ نچی ییلده ۲۸ نچی اپریل‌ده ایمپراتور الکسندر بن نیقولای اوکازی ایله مفتی نصب اولنمشدر . ۷۷ یاشنده حالنده ۱۸۸۵ نچی ییلده ۲ نچی ینوارده وفات اولوب اوفاده تاش مسجد جنبنده مدفون‌در .

بشنچی مفتی ، محمدیار بن محمدشریف بن ابی یزید بن عبدالجلیل بن سلطان‌در . سلیم کری بن شاهین کری وفاتی سوکنده ایمپراتور الکسندر بن الکسندر اوکازی ایله ۱۸۸۶ نچی ییلده ۲ نچی ینوارده مفتی نصب اولنمشدر .

اعضالر :

یوبیلی مناسبتی ایله جمعیت شرعیه طرفندن نشر اولنمش روسچه رساله‌ده - ۱۸۳۹ نچی ییلدن صول اولان اعضالر ، مرتب ذکر اولنمش ایسه‌لرده اندن مقدم‌لری بیان ایدلمش ایدی . بناءعلیه مذکور سنه‌دن مقدم‌لرنی تابوب تیوشلی اورن‌لرنده ذکر ایلمك ایچون جمعیت شرعیه ارخیواسندن کندم تفتیش ایدوب ، افیسیالنی کاغدلردن کوردکمچه بو اورنده ذکر ایده‌من . شولای اولسه‌ده بعض نوبت اعضالرنی بیلور کافرصتم یتشمدی . انشاءالله بز م نقصانمزی هم کامل ایدردای کمسنه‌لر بولنور ظننده‌مز .

۱۷۸۹) ییلده ، ابوبکر بن ابراهیم ، بیکچنطای بن ابراهیم ، عبدالخالق بن اعظم ،

١٧٩٥)
١٧٩٦)
١٧٩٢) ابوبکر بن ابراهیم ،
١٧٩٣)
١٧٩٤)
١٧٩٥)
١٧٩٦)
١٧٩٧)
١٧٩٨)
١٧٩٩) محمدامین بن محسن ، عبدالوهاب بن عبدالجلیل
١٨٠٠) فخرالدین بن عبدالرشید ، ابن مرتضی ، فیض الله بن عدل ، فورال ٢٢ ده
١٨٠١)
١٨٠٢) فخرالدین بن عبدالرشید ، سیف الله بن مرتض ، فیض الله بن عدل ، اپریل ٢٦ ده
١٨٠٣) خواجه بن ایمانقل ، بشیر بن ابدوکی ، ولیشاه بن محمود • اپریل ٣٠ ده
١٨٠٤)
١٨٠٥)
١٨٠٦) تاج الدین بن منصور ، عبیدالله بن عبدالرشید ، سیف الله بن فیض الله • سنتبرده
١٨٠٧) ابن منصور ، عبیدالله بن عبدالرشید ، امیر بن قربانعلی • مای ٥ ده
١٨٠٨)
١٨٠٩) سیف الله بن فیض الله ، عبدالمن بن عبدالله ، عبدالخالق بن عبدالوهاب • اپریل ٢٩ ده
١٨١٠) اوشبوکمسنه‌لر امضاسی ٣٠نچی دکابرده ، ٣١نچی ینوارده ، اوغوست‌ده
١٨١١) ابن عبدالوهاب ، سیف الله بن فیض الله ، عبدالمن بن عبدالله • اپریل ٢٩ ده
١٨١٢) عبدالخالق بن عبدالوهاب ، سیف الله بن فیض الله ، عبدالمن بن عبدالله •
١٨١٢) (ایکنچی برکاغدده) عبدالخالق بن عبدالوهاب ، نعمة الله بن عبدالسلام •
١٨١٣) عبدالخالق بن عبدالوهاب ، محمدامین بن نوروز ، نعمة الله بن عبدالسلام •
١٨١٤) اوشبوکمسنه‌لر •
١٨١٥) محمدامین بن نوروز ، نعمة الله بن عبدالسلام ، عبدالنصیر بن عبد •
١٨١٦)
١٨١٧) عبدالنصیر بن عبد ، ثابت بن سعید ، سیف الملك بن عبدالرشید •
١٨١٨) ثابت بن سعید ، سیف الملك بن عبدالرشید •
١٨١٨) (ایکنچی کاغدده) عبدالستار بن شفی ، هبة الله بن تمرعلی ، شفی بن نذیر دکابر ٢٨ ده
١٨١٩) سیف الله بن فیض الله ، عبدالمن بن عبدالله ، عبدالخالق بن عبدالوهاب •
١٨٢٠)
١٨٢١) عبدالستار بن شفی ، شفی بن نذیر • فورال ١٥ ده •
١٨٢٢) عبدالناصر بن عبد ، عبدالجبار بن مستقیم ، حسن بن عبدالرشید • اوغوست ٣١ ده

١٨٢٣) اوشبوكمسنه‌لر دكابر ٢٢ ده
١٨٢٤) عبد الناصر بن عيد ، عبد الجبار بن مستقيم ، امين بن دمين • اپريل ٢٦ ده
١٨٢٥) امين بن دمين ، عبد الشكور بن عبد الرحيم ، عبد الجبار بن عبد الرحمن • اوغوست ٢٨ ده
١٨٢٦) عبد الستار بن شفى ، شفى بن نذير ، ينوارده
١٨٢٦) (ايكنچى كاغدده) امين بن دمين ، عبد الشكور بن عبد الرحيم ، عبد الجبار بن عبد الرحمن اوغوست ٢٩ ده
١٨٢٧) امين بن دمين ، عبد الشكور بن عبد الرحيم ، عبد الناصر بن محمد •
١٨٢٨) اوشبوكمسنه‌لر
١٨٢٩)
١٨٣٠)
١٨٣١) ثابت بن ابدراى ، شمس الدين بن بشير ، اسماعيل بن طاهر •
١٨٣٢)
١٨٣٣) شمس الدين بن بشير ، اسماعيل بن طاهر ، شفى بن يعقوب •
١٨٣٤)
١٨٣٥)
١٨٣٦) محمد شريف بن عباس ، اسماعيل بن طاهر ، عين الدين بن على اكبر •
١٨٣٧)
١٨٣٨)
١٨٣٩) تاج الدين بن مقصود ، عبد الجبار بن رحمانقل ، محمد صادق بن على اكبر •
١٨٤٢) وفا بن فضل الله ، عبد المنان بن عدل ، عبد الناصر بن محمد •
١٨٤٥) تاج الدين بن مقصود ، عبيد بن منكه ، ثابت بن ابدراى •
١٨٤٨) عبد الجبار بن رحمانقل ، تاج الدين بن مشترى ، تحفة الله بن حسن •
١٨٥١) تاج الدين بن مقصود ، اوحدى بن اسكندر ، صبغة الله بن بغدان •
١٨٥٤) احمدجان بن نوراى ، صبغة الله بن بغدان ، تاج الدين بن مشترى •
١٨٥٧) اوحدى بن اسكندر ، عبد الجبار بن رحمانقل ، عبد الولى بن نعمة الله •
١٨٦٥) تاج الدين بن مشترى ، هبة الله بن وليشاه , جلال الدين بن مقصود •
١٨٧٥) جلال الدين بن مقصود , احمدجان بن طاهر , محمدجان بن مصطفى •
١٨٧٨) صنعة الله بن جار الله , جلال الدين بن مقصود , نعمان بن عمران •
١٨٨١) محمدجان بن مصطفى , جلال الدين بن مقصود , صنعة الله بن جار الله • اوشبو صنعة الله ابن جار الله بونوبتنده وفات اولوب خدمتنى نور محمد بن مفتاح الدين نام كمسنه تمام ايلمشدر •
١٨٨٤) محمد بن صالح ، جلال الدين بن مقصود , محمد الشاكر بن سيف الله •
١٨٨٧) ابو المحسن بن عصمة الله ، جلال الدين بن مقصود , محمد خليل بن سليمان •

یاڭا نظام صوکنده

١٨٩٠) برهان الدین بن نصر الدین • ابو المحجن بن عصمة الله صوکنك نصب اولندی •
١٨٩١) رضاء الدین بن فخر الدین • جلال الدین بن مقصود صوکنده نصب اولندی •
١٨٩٢) عبد الرشید بن ابراهیم • محمد خلیل بن سلیمان صوکنده نصب اولندی •
١٨٩٣) نچی سنه‌ای آینك استعفا ایتدی وخدمتنی جهاندار بن تاڭغا تار نام کمسنه تمام ایلدی
١٨٩٣) عنایة الله بن کاپکای •
١٨٩٤) رضاء الدین بن فخر الدین • ایکنچی نوبة •
١٨٩٥) حسن عطا بن محمد •
١٨٩٦) عنایة الله بن کاپکای • ایکنچی نوبة •

(٩)

بعض مهم اولان حسابلر

١٨٥٤ نچی ییلدن ١٨٨٩ ییل باشینه قدر جمعیة شرعیه حضورنده ١٣٩٢٧ عدد امتحان اولنوب ، آندن صوڭ اولان امتحانلر حقنك اوشبو جدول ایله کورکازله‌در •

ییللر	مؤذنلر	معلملر	امام خطیب معلملر	امام خطیب مدرسلر	امتحان توته آلمیانلر	جمله‌سی	دیلاسی
١٨٨٩	١٢٥	١١٣	٣٠٧	٢٨	٣٠	٦٤٣	١٣٣٩
١٨٩٠	١٨٥	١٤٦	٣٤٥	٥٤	٣١	٧٥٨	١٤٣١
١٨٩١	١٠١	٣٠	٢٨	٤	٤١	٢٣١	١١٢٥
١٨٩٢	٩٤	٢٩	٤٤	٨	٤	١٧٩	٩٦٢
١٨٩٣	١٣٥	٤٢	٨٩	١٦	٩	٢٩١	١٠٩٥
١٨٩٤	١٥٢	٣٨	١٢٢	٢٦	١	٢٨٩	١٣٢٣
١٨٩٥	١٢٧	٣٩	١١٠	٤٣	٧	٣٣٦	١٧١٣
١٨٩٦	١١٤	٤٨	١٢٦	٣٥	٧	٣٣٠	٢٠٢١
یکون	٩٨٣	٤٩٢	١٢٢٥	٢٥٤	١٠٣	٣٠٥٧	١١٠٠٩

وجود، وفات، نكاح، طلاق حساب‌لری

سنه‌لر	وجودلر مذکر	وجودلر مؤنث	نكاح	طلاق	وفات‌لر مذکر	وفات‌لر مؤنث	وجودلر جمله‌سی	وفات‌لر جمله‌سی	وجودلر آرطقانی	آرتمش وفات
۱۸۹۰	۶۹,۱۵۲	۶۴,۲۷۹	۳۲,۲۸۸	۴,۵۱۱	۴۹,۱۶۵	۴۷و۴۵۱	۱۳۳و۴۳۱	۹۶و۶۱۱	۳۶و۸۲۵	— — —
۱۸۹۱	۷۱,۷۰۵	۶۷,۶۸۴	۳۱,۵۲۹	۶,۲۹۲	۴۸و۸۸۷	۴۷و۳۶۶	۱۳۹و۳۸۹	۹۶و۲۵۳	۴۳و۱۳۶	— — —
۱۸۹۲	۵۸,۳۷۵	۵۴ ۷۵۲	۳۴,۸۱۸	۷,۳۴۱	۷۷و۳۶۷	۷۳و۲۹۲	۱۱۳و۱۲۷	۱۵۰و۶۸۶	— — —	۳۷و۵۶۲
۱۸۹۳	۶۴,۱۵۲	۶۹,۸۷۶	۳۷,۶۸۵	۶و۶۴۰	۳۶و۲۷۶	۴۹و۲۸۷	۱۳۳و۹۷۸	۸۵و۵۶۳	۴۸و۴۱۵	
۱۸۹۴	۷۷,۸۸۷	۷۳,۹۴۹	۳۹۳۹۰	۵و۷۵۹	۴۵و۴۸۸	۴۳و۹۳۷	۱۵۱و۸۳۶	۸۹و۴۲۵	۶۲و۴۰۱	
۱۸۹۵	۷۷ ۵۶۹	۱۲,۹۳۲	۳۸,۴۴۵	۶و۵۶۱	۴۴و۳۶۵	۴۴و۴۳۱	۱۵۰و۵۰۱	۸۸۷۹۶	۶۱۰۰۵	
یکون	۳۴۱,۲۲۱	۳ ۵,۵۳۵	۱۷۵,۷۱۵	۳۰و۴۶۳	۲۵۷و۰۵۸	۲۶۱و۳۳۳	۶۷۱و۷۶۱	۵۱۸و۵۴۱	۱۹۵و۷۸۲	۳۷و۵۶۲

(١٥)

صوم وفطر

شهر رمضانده روزه اولمق وعید ایلمك دقته لائق اولان شرعی مسئله‌لردندر . شونك ایچون بونلرك احكاملری فقها كتابلرنده ومستقل رساله‌لرده تفصیل ایدلمشدر . بناءً علیه بو اورنده مذكور مسئله‌لرك شرعی جهتلرندن سوز سویلمه‌یه ضرورة یوقدر . لكن فقهانك قاعده‌لرنی وسوزلرنی فهملمكدن وشریعت دلیللرنی مطالعه ایلمكده خلقمز آراسنده بر اختلاف افكار حاصل اولوب واندن باشقه فقط بزم دیارمزه مخصوص اولان بعض شبهلر اوشبو اختلاف ماده‌سینه ضم ایدلوب كتمشده . روزه اولمقده وعید اوقمقده امامملرمز آراسنده شایان تأسف اولان بر مخالفة پیدا اولمشدر . بر سنه‌ده اولان مخالفته كیله چك سنه‌لر مخالفتی بناء ایدلدكدن بویله مخالفتنك چاره‌سنی بولمقدن كوب كمسنه‌لر مأیوس اولمشدر . بعض كمسنه‌لر بو اتفاقسزلغی یكل حساب ایلمكده اولوب یوز ایكیوز چاقرم اولان بر دائره‌ده مختلف اورنلرده اوچ حتی كه دورت كونه قدر شهر رمضان عیدی اوقلقلری كبی بر قصبه وبر قریه محله‌لرنده حتی كه بر مسجدك ایكی امامی آراسنده ایكی كونده عید اوقلدیغی وشهر رمضاندن افطار ایدلدیكی مشاهده ایدلمشدر . لكن عاجز ظنمزه بناءً بونك عاقبتی وخیم ، ثمره‌سی هم دین مبین اسلامه سوء ظندن عبارة اوله‌چغندن وقتنده اعتبار وتدارك ایتمدیكلری ایچون جمله صاحب اقتدار وعلماء مسئول اوله‌چق فكرنده‌مز . عجبا ! شریعت اسلامیه‌ده شرطلری تابلوب ایدلان حكملر ، قوتنده اولوب . بر قطرده رؤیة اثبات وخصوصا قضاء ایله تنفیذ وتأكید ایدلدكدن جمله جهان خلقینه موجبی ایله عمل ایلمك لازم اولوب ، امامملرك بر بر سینه اولان رسمی مكتوبلری دلیل وحجة عد ایدلدكده خلقمزك بوقدر دوچار اختلاف اولمالرینه نه معنا ویرلور ؟

سویلدكلرمز بر قدر مقصودمز خارجنده اولدی ایسه‌ده مناسبتسز هم دكلدر .

ایمدی بو خصوصده كندو رأیمزی عرض ایدوب اختلافك آزالماسینه سبب اولمازمی دیه امید ایلرمز . شویله كه : شعبانك هفته واون كونلرنده قزان ، ترویسكی ، ارینبورغ ، اوفسكی ، استرغان ، وسائر اورنلردن شعبان آیی كورلدكدن خبرلر اوفا شهرینه سوبرانیه‌ده جیولوب ، تقدیم كین ایله حتی كه هیچ بر اورندن رؤیة ایله خبر اولمازسه‌ده شعبان باشینه قرار ویرله‌در . بو تقدیرچه شعبان اون بشنچی كوندن قالدرمای مناسب اولان محللره سوبرانیه طرفندن فرمان یازلوب = فلان كونده شعبان باشی اولمقی ثابت اولدی ، یكرمی توقزنچی

کیچه‌سنده آی کورلوب موافق شریعت اثباة ایدلسه روزه اولونکز والا شعبان‌نی اوتوزکون
کامل ایله‌نکز ، اگرده یکرمی توقزنچی کیچه‌ده رؤیة اثباة ایدلسه اوراق یوانمایون موافق
شریعت صورت ایله سوبرانیه‌یه مرافعه ایدکز = دیو تبلیغ ایدلورایسه ، شهر رمضان ابتداسی
قایوکون اولوب ثابت اولدیغی حقده شهر رمضانك اولکی هفته سنده سوبرانیه‌ده هم قطعی
برقرار اولور ایدی • اوشنداق اوّلکی صورة ایله سوبرانیه طرفندن هم شهر رمضانك اون
بشنچی کوندن کیچکتره‌ای معلوم اولورنلره عید فطر خصوصنده ایکنچی بر فرمان ارسال ایدلور ایدی
بویله اولدیغنده هرنه قدر اختلاف تمام بته‌از ایسه‌ده دورت کونده اولماز ایسه‌ده بلکه ایکی
کونده اولور و آنلرده ایسه بیلدن بیل آز الوب آخرنده غایت نادر قالور ایدی • وحالبوکه
اصول عبادتی قارامق نظام بوینچه سوبرانیه‌یه لازم اولدیغندن شهر رمضان حقنده بوروشلی
دقت ایدر ایسه شریعت یولنده الوغ بر خدمتی کورکازمش اولور ایدی • بوکبی فرمانلر هر
بر محله امامنه لازم اولمای قزان ، اورینبورغ ، سیمی پولات ، پیترپاول ، ترویسکی ، استرخان ،
ایرکوت ، تابول ، پیتربورغ ، مسکوف ، سمار ، جیستای ، پرمی ، استرلیتامق ،
بیرسکی ، بالای ، دنزله ، آلابوغه ، وبرخورل ، اورسکی ، تنش ، موغروسلان ، کی
شهر وقصبه‌لرده استرلاباش ، بورای کبی شهرلرده [illegible]
کوندرلور ایسه کافی اولور ایدی • بوندن اهل اسلام آراسنده برقرنداشلك یا کاروب الغت
واتحاد ودوستلق هم پیدا اولور ایدی •

Из фондов Российской национальной библиотеки

روزه وعیدلر حقنده سوبرانیه طرفندن هرسنه جمادی الاولی سنده ـ دیپارتامینه تقدیم ایدلمش جدول صورتی در :

هجریه وميلاديه	شعبان شهوررومیه	شهر رمضان شهوررومیه	شوال شهوررومیه	ذوالحجة شهوررومیه	عیدقربان شهوررومیه	محرم الحرام شهوررومیه
۱۳۰۱	دوشنبه	سهشنبه	بنجشنبه	یکشنبه	سهشنبه	دوشنبه ۱۳۰۲
۱۸۸۴	مای ۱۴	ایون ۱۲	ایون ۱۲	سنتبر ۹	سنتبر ۱۸	اوکتابر ۸
۱۳۰۲	جمعه	یکشنبه	دوشنبه	بنجشنبه	شنبه	جمعه ۱۳۰۳
۱۸۸۵	مای ۳	ایون ۲	ایون ۱	اوغوست ۲۹	سنتبر ۸	سنتبر ۲۷
۱۳۰۳	سهشنبه	چهارشنبه	جمعه	دوشنبه	چهارشنبه	بنجشنبه ۱۳۰۴
۱۸۸۶	اپریل ۲۲	مای ۲۱	ایون ۲۰	ایول ۱۹	اوغوست ۲۷	سینتبر ۱۸
۱۳۰۴	یکشنبه	دوشنبه	چهارشنبه	شنبه	دوشنبه	یکشنبه ۱۳۰۵
۱۸۸۷	اپریل ۱۲	مای ۱۱	ایون ۱۰	اوغوست ۸	اوغوست ۱۷	سنتبر ۶
۱۳۰۵	پنجشنبه	شنبه	دوشنبه	شنبه	دوشنبه	بنجشنبه ۱۳۰۶
۱۸۸۸	مارت ۳۱	اپریل ۳۰	مای ۳۰	ایول ۲۸	اوغوست ۶	اوغوست ۲۵
۱۳۰۶	دوشنبه	چهارشنبه	جمعه	یکشنبه	چهارشنبه	سهشنبه ۱۳۰۷
۱۸۸۹	مارت ۲۱	اپریل ۱۹	مای ۱۹	ایول ۱۷	ایول ۲۶	اوغوست ۱۶
۱۳۰۷						شنبه ۱۳۰۸
۱۸۹۰	مارت ۱۰	اپریل ۸	مای ۸	ایول ۶	ایول ۱۵	اوغوست ۵
۱۳۰۸	چهارشنبه	پنجشنبه	شنبه	سهشنبه	بنجشنبه	چهارشنبه ۱۳۰۹
۱۸۹۱	فورال ۲۷	مارت ۲۸	اپریل ۲۷	ایون ۲۵	ایول ۴	ایول ۲۴
۱۳۰۹		سهشنبه	بنجشنبه	یکشنبه	سهشنبه	دوشنبه ۱۳۱۰
۱۸۹۲		مارت ۱۷	اپریل ۱۶	ایون ۱۴	ایون ۲۳	ایول ۱۳
۱۳۱۰	جمعه	شنبه	دوشنبه	بنجشنبه	شنبه	جمعه ۱۳۱۱
۱۸۹۳	فورال ۵	مارت ۶	اپریل ۵	ایون ۳	ایون ۱۲	ایول ۲
۱۳۱۱	سهشنبه	چهارشنبه	جمعه	دوشنبه	بنجشنبه	
۱۸۹۴	ینوار ۲۵	فورال ۳۲	مارت ۲۵	مای ۲۵	ایون ۶	
۱۳۱۲	شنبه	دوشنبه	چهارشنبه	شنبه	دوشنبه	یکشنبه ۱۳۱۳
۱۸۹۵	ینوار ۱۴	فورال ۱۳	مارت ۱۵	مای ۱۳	مای ۲۲	ایون ۱۱
۱۳۱۳	چهارشنبه	جمعه	یکشنبه	چهارشنبه	جمعه	بنجشنبه ۱۳۱۴
۱۸۹۶	ینوار ۳	فورال ۲	مارت ۳	مای ۱	مای ۱۰	مای ۳۰
۱۳۱۴	—	سهشنبه	بنجشنبه	یکشنبه	سهشنبه	دوشنبه ۱۳۱۵
۱۸۹۷	—	ینوار ۲۱	فورال ۲۰	آپریل ۲۰	اپریل ۲۸	مای ۱۹

شرح : اهل اسلامه خاص اوشو صوم وفطرکبی عبادة وعیدلر ، حربیه نظارتی طرفندن ، وقتی کلمزدن مقدم عسکر اسلام اولان مرکزلره تبلیغ ایدلمکده در . بونلرک وقت ومیعادلری ، حربیه نظارتنه ، داخلیه نظارتی واسطه‌سیله ایرشمکله وداخلیه نظارتنه‌ده سوبرانیه طرفندن مرافعه ایدلماکده در . بناء علیه بونلر خصوصنده اولان معلوماتی وقتندن نیچه آیلر مقدم ، سوبرنیه طرفندن ترتیب ایدلوب داخلیه نظارتنه تقدیم اولنقده در .

Из фондов Российской национальной библиотеки

دوقاونوی سوبرانیه نظارتنده اولان اخوندلار دفتری در •

(١٨٩٦ ییل دکابرنده)

اوفا شهرنده — — — خیرالله بن عثمان
اویازونده — . — عماد الدین رحمانقولف • صالح آولنده
— — — — — — مفضل بن محمد رحیم • کولده
— — — — — —
— — — — — — عبد المصور بن عبد الستار • کوچوم ده
— — — — — — طاهر بن فتح الله • ۊیرغنی سیدده
— — — — — — عندلیب بن احمدیار بن مصطفی • آرده
— — — — — — میرسیاف بن کمال الدین • قیشقی ده
— — — — — — شیخ عنبر بن طاهر • عمرده
منزله اویازدنده — میر نور الدین بن شاه احمد • ایرکنش ده
— — — — — عبد الجبار زبیروف • تلنچی ده
— — — — — لطف الله بن یعقوب بن منصور • یانکالمده
— — — — — عبد الناصر بن تحفة الله • چوبتای ده
— — — — — محمد ظریف بن عبد اللطیف • کوزاك ده
— — — — — میرزا زاهد بن احمد • تاقة آلاچق ده
— — — — — منهاج الدین بن ابی المعالم بن مقصود • تویکلدی ده
— — — — — سلطانبك بن ساغندق • بیکش ده
— — — — — ضیاء الدین بن مولوی جلال الدین • شغای ده
— — — — — عبد الله بن عبد الملك • امکای ده
بلباي شهرنده — علی الله بن اهل الله •
اویازدنده — — عبد الله بن عبد الغفور • الوغ چقماق ده
— — — — — لطف الله بن عبد العلیم • قرغیز میاکه ده
— — — — — سیاح الدین بن حسن الدین • اناچ ده
— — — — — جهاندار بن عبد العلام بن تانکغاتار • تلاکای قوباوده
— — — — — خیر الله بن حافظ • کوپر منصورده
— — — — — اسکندر بن محمد علی • اتقول ده
— — — — — هدایة الله بن عبد الغنی • بورداك ده
— — — — — شیخ الدین بن حسن الدین بن علی • ۊیرغنی آتاش ده

اسماعیل

Из фондов Российской национальной библиотеки

–	–	اسماعیل بن قتلوغ یول . کوباك ده
بیرسکوی اویازده	–	معتبر بن محمد . اوست بغازی ده
–	–	عارف الله بن علی کیکوف . کوردم ده
–	–	فیض الرحمن بن احمدجان تیبوف . اچیله ده
–	–	فتح الاسلام بن شهاب الدین . اسن ده
–	–	ناصرالدین بن عبدالواحد . کولکوچك ده
زولتاوسط اویازدنك	–	سعید بن عبدالناصر میرسلیموف . آتاش ده
–	–	عبدالعلیم بن عبدالمعین . سالحوت ده
استرلیتاماق اویازدنك	–	نورعلی بن خواجه احمد سلطا نعلیبف . قرمسقه‌لی ده
–	–	مفتاح الدین بن حسام الدین تالبازی ده
–	–	عنایة الله بن عثمان . ابرای ده
–	–	عبیدالله بن حارث توقایوف . استرلباش ده
–	–	محمدشافع بن شریف . ژیرغنی ارمت ده

ارینبورغ شهرنده	–	محمد شاکر بن محمدیار المنوی .
–	–	محمدفاتح بن عین الدین .
اویازدنده	–	عبیدالله بن جعفرحسن جانوف . مور ابدال ده
–	–	اسحاق بن محمود بن اسماعیل . سعید پاساد نده
–	–	خیرالله بن زین الله علیکایوف . سعید پاسادنده
–	–	عبدالعزیز بن شاه احمد . بیکقول ده
–	–	محمدالامین بن احمد اقبیر دین . توقای ده
–	–	حافظ بن حسین بن نعمة الله . چبینکه ده
–	–	عبیدالله بن حمزه . مرابطال ده
–	–	علی اکبر سلطانغولوف . ازانغول ده
طرویسکی شهرنده	–	احمدحاجی بن عبدالظاهر رحما نقولوف .
اورسکوی شهرنده	–	محمدلطیف بن اسحاق اویازدنك - حماد بایوموف . انغول ده
–	–	محمد کمال دولتشین . چینکم بیکتمرده
–	–	صالح بن مفتاح الدین . یولق ده
–	–	افلاتون بن یحیی . صابرده
–	–	شاه شریف متینوف . مصطفی ده
–	–	صبغة الله بن محمد . یولدوبای ده
–	–	محمد علی ایلباحتین .
چیلابی شهرنده	–	محمدحکیم بن محمد ظریف .

اويازدنده - - صادق بن قدير على زۋيرنوى غلاوسكى ده
- - - محمد زاهد بن عبدالقادر ٠ صفاكول ده
- - - عبيدالله بن عبدالحكيم ٠ مبد ياك ده
- - - عصم بن قربانعلى ٠ محمد قاى ده
ۋيرخنى اورال شهرنده - مسعود بن بلال ٠

اورالسكى شهرنده - صالح ايشقولوف ٠
اويازدنده - - عبدالعلام دولتشين ايليتسكى غورودوق ده
- - - عبيدالله بن زين الله عليكايوف ٠ استانيتسه سالاميجين ده

پيرمى شهرنده - نورالله بن خيرالزمان ٠
شادرين اويازدنده - عبدالكريم عبدالبايوف ٠ آقچواش ده
اولسا اويازدنده - غياث بن مناسب ٠ بابچورين ده
- - - محمد قاسم بن عطاالله منصوروف ٠ سلطاناى آولنده

توبول غوبرناسنده - معتصم بارالف ٠ توبول اويازدنده يورت قماروفسكى ده
يالوتور اوكروغنده - محمدجان حالدوف ٠ يورت هوس باقيوفسكى ده
تومن اوكروغنده - عبدالرحمن عليموف ٠ يورت شبابينسكوى ده

پيتر پاول شهرنده (اقملا اوبلوستى - احمدولى بن عبدالرحمن
- - - عبدالوهاب بن عبدالبارى ياوشف ٠

توم شهرنده - حمزه حميدوف ٠
كاينسكوى اوكروغده - على اكبر بن عبدالرشيد ٠ يورت شاكبروفسكى ده

سيمى شهرنده - احمدولى بن على مناسبوف ٠
- - - محمد حليم بن امير ٠

پيتربورغ ده - ۋاياننوى استارشى اخوند حميدالله بن عبدالحميد خليتق ٠
- - - عطاءالله بايزيدوف ٠ ملكيه اخوندى
- - - محمدظريف يونوسف ٠ ملكيه اخوندى

مسقوه ده - - خيرالدين بن رفيق آغبيف

ۋارشاو

ۋارشاواده ـ سيف‌الدين سونايف . ۋايانوى

قاستروماده ـ تحفةالله صفاروف . تاتارسكوى اسلوبوده ـ ده

نبژنوى نلۋغورد شهرنده ـ سمرقند بن عبدالحميد سقالوف .
سبرغاج اويازدنده ـ حسين سقالوف . پاشاد آولنده

رزان غوبيرناسنده ـ محمدعلى دۋليقاموف . قاسم‌شهرنده

قزان شهرنده ـ محمد يوسف سعيدوف .
اويازدنده ـ مفتاح‌الدين بن زبير . ايباش‌ده
ـ ـ ـ محمد صفا بن محمد على . نالاساده
ـ ـ ـ صفى‌الله بن تاج‌الدين مقصودوف . كولباش‌ده
ـ ـ ـ حسن عطاء بن محمد سولا باش‌ده
سارى‌كوكشاى‌اوزونده ـ لطف‌الله بن صبغةالله سليمانوف . قتايه‌ازده
لايش‌اويازدنده ـ برهان‌الدين بن عبدالرفيع . قزاقلرده
اسپاس‌اويازدنده ـ محمدواعظ بغدانوف . تيكان ده
تتش‌اويازدنده ـ محمدجان بن مصطفى . قولغنه‌ده
ـ ـ ـ نعمان بن عمران . شام بالقچى‌ده
ـ ـ ـ محمدصفا بيككينين . چرمشان‌ده
مماديش اويازدنده ـ حسن بن عطاالله . اوشماده
چستوپول اويازدنده ـ معصوم بالله بن فتح الدين . ابراى‌ده

ۋاتقه غوبرناسى
سارا پول اويازدنده ـ احمد شاكر بن عبدالنافع سندكوف . اكرجى‌ده
ـ ـ ـ احمدلطيف بن رضوان . ايسنباى‌ده
اسلوبودسكى اويازده ـ ايشمحمد شفيوف . بولشوى باغاست‌ده
مالمژ اويازدنده ـ حسن‌الدين بن حسام‌الدين . آداى‌ده
اورژوم اويازدنده ـ نورمحمد بن محمدعلى . پورتنورده
آلابوغه اويازدنده ـ عبدالحكيم بن عبدالعليم . بزاكه‌ده
ـ ـ ـ عطاء الله بن عبدالكريم . كوچوك ده
ـ ـ ـ حبيب‌الرحمن بن محمد صادق مسعودوف . مورت ده

سامار شهرنده — شهاب الدين مينوشوف .
اويازدنده — خواجه نصر الدين شماسوف . فيض الله ده
بوكلمه اريازدنده — غلمان بن ابراهيم كريموف . مينلى باى ده
— — — علاء الدين بن شراف الدين يركاييف . كراكشاى ده
— — — رضاء الدين بن فخر الدين . كيچوچات ده
استاۋروپول اويازدنده — يعقوب اوزباكوف . موردوى اوزرده
بوغروسلان اويازدنده — عباس سوبايوف . موچالى ده
— — — عدل كراى قربانعليف . مؤمن ده
— — — عبد الهادى بن عبد القادر . اسكاى ده
— — — حسن الله بن بهاء الدين . ميرماك ده
ناۋى اوزينسكى اويازده — عبد الرشيد بن صدر الدين . كنار چنكز خوترنده

سنبر شهرنده — محمد شاكر بن عبد الولى بن عبد الغفار .
سينكلى اويازدنده — برهان الدين بن نصر الدين . استارى تيموشقه ده
بوينسكى اويازده — صدر الدين بن فخر الدين . نورلات ده
— — — ولى الله بن عبد العزيز . سعوت ده
كارسونسكى اويازده — عبد الولى بن نجم الدين . نغاى ده

پنزه شهرنده — شرف الدين پاتيوف .
چمبار اويازونده — فيض الله قانيوف . كيكين ده
كرينسكوى اويازده — ابوبكر بن عبد الكريم يانكايوف .
اينسار اويازدنده — عنايه الله بن موسى كاپكايوف . بولشوى پالان ده
سارانسكوى اويازده — عبد الجبار بن شريفجان بن عثمان . لمبره ده
كراسنوسلوبودسكى اويازده — عبد الكريم تريغولوف . شوستروده
— — — شاكرجان بن ثابت ماملبوف . ياناق ده

سار اتوف شهرنده — زين الدين ينغاليچوف
خوالين اويازدنده — كمال الدين مقصودوف . قولاتقى ده
— — — احسن مامين . قرامالى ده
قوزنيتسكوى اويازده — عبد اللطيف قانافايوف .
پتراوسكى اويازده — ابراهيم حسن الدينوف . اوست اوزى ده

استرخان شهرنده — فريد بن خمزه مرتضايوف .

Из фондов Российской национальной библиотеки

- - - - علی بن عبیدالله مقصودوف •

- - - - مختار بن صالح • سریفسکوی اسلوبوده - ده

ۋریمننوی ساوەت - صفی الله بن عبدالله • خانسکوی استافکەدە

- - - - علی بن عیسی • خانسکوی استافکەدە

- - - - عبدالحنان بن سفرعلی • تارغونسکی چاست استرشینه نومر ل

- - - - عطاءالله بن زین الله علیکایوف • قامش سامارسکی چاستدە ناۋی قرانقەدە

- - - سازی قل بن مصطفی • مذکور چاستدە استرشینه نومر ١١

- - - علی چینایبکوف • قالیتسکوی چاستدە استرشینه نومر ٢

- - - دولت علی بن محمد • - - - - استرشینه نومر ١

- - - مصطفی کوبایوف • تالوفسکی چاستدە استرشینه نومر ٤

- - - حیدرعلی جالتروف • - - - - استرشینه نونر ٨

- - - ایمانعلی میرزاعلییف • نارینسکوی چاستدە استرشینه نومر ١١

- - - عصمةالله آرالوف • برنچی پریموسکی اوکروغدا استرشینه نومر ١٢

- - - جالیه محمد اورکالیوف • ایکنچی پریموسکی اوکروغدا استرشینه نومر ٣

- - - احمد کوبایوف • برنچی پریموسکی اوکروغدە •

مسئله‌لر

۱

(مکتب واوقومق)

جمله مزه معلوم اولدیغنه کوره شریعت اسلامیه مزده برنچی اولان قاعده‌لر اوشبونلردر : الله تعالی حضرتلرینه اخلاص قللق وعبادة ایتمک ، جمله انسان وادم بالالرنی دوست کورمک ، بارچه مسلمانلرنی قارنداش بیلمک ، کم اولورسه‌ده اولسون حتی که حیوانات‌لره قدر جمله جان صاحبی‌نینک حقلرنی حفظ ورعایة ایتمک ، عهد ووعده‌لره وفا ایتمک ، هر وقت‌ده راست وصداقت اوزرینه اولماق ، خلقنی کورکام ایتمک ، خیانت ، جبر وظلم کبی بوزق خلقردن براق اولماق ، وغیرلر . ذکر ایتدکمز شی‌لری بیلمیه باش سبب « علم » در . انسانلرنک دنیا واخرة‌ده مسعود وبختلی اولماقلری اوشنداق « علم » ایله در . شوننک ایچون شریعت‌مزده ایر وقزلر ، یاش وقارت‌لر ، جمله‌سی علم اوکرانمک ومعرفت حاصل ایتمک ایله بیورلمشدر .

عزیز امانت‌لر اولان ، بالالرننک آیاقلرنی علم یولینه قویمق وهیچ اولمازسه اعتقاد واصول عبادتنی بیلدررقدر فرصت ویرمک ، اتا ، انالره ، ولی وبابالره وتربیه ایدوچیلره فرض ولازم ایدلمشدر . اوشنداق عالم واوقغان کمسنه‌لره ، علملری یتکان قدر هم باشقه‌لره اوکرتمک وبیلدرمک شریعت اسلامیه حکمنچه بورچ در . وحال بوکه بالالره اصول عبادة وقواعد دین ، اوکراتمک ، حقنده ، خلقمز آراسنده اعتبارسزلق ، کوندن کون ارتوب واردیغنی تأسف لنوب کوروب تورمقده‌مز . باشقه‌خلقلر ، اوز بالالرنی عموما مکتب‌لره یورتوب اوقتدقلرندن ، بزلر سوکلو بالالرمزک عزیز عمرلرنی ضائع ایدوب اوینامق واورام‌لرده یورمک ایله ، اوزدردقلرنی سیر ایلمکده‌مز . نه‌قدر محله‌لرمز ، دین علمی اوکرانورلک مکتب‌لردن محروم اولدقلری کبی کوب مکتبلرمز ودرسخانه‌لرمز ، اوقتوچیلری اولمادیغندن درس سر ویران اولوب توردقلری معلومدر . ایمدی بوروشده اولان کمچیلک‌لرمزی قسقه زمانده کامل ایلمک وبالکل آرتده قالدرمق ممکن اولمازسه‌ده ، آز آز اولسه‌ده چاره سنی بولماق ویولغه کرب آلغه وارمقدن امیدسز هم دکلمز .

تجربه‌یه بناءً بالالرمزه علم اوکرتمک ، دین وایمان بیلدرمک اوشبو اوچ تورلی نرسه‌یه توقتالوب تورمقده‌در . اکرده اوشبولرک چاره سنی کورر اولسه‌ق بلکه بزلر هم علم لدتنی بیلوب بالالرمزنی یخشی تربیه ایدر ایدک . ذکر ایتدکمز شی‌لردن برنچیسی : بالالره واهل محله‌یه ایمان واسلام اوکراتمک حقنده ، محله امامل‌ری اجتهاد ایلمک وتروشماقدر .

چونکه امامل‌ره محله‌ده دین باشلقلری اولدقلری ایچون ، تعلیم ویرمک خدمتی هم آنلرنک بوینلرینه یوکلانمشدر ، ونه قدر مشقت‌لر اولسه‌ده صبر وثبات ایله اولماق ومشکل لکلر ایچون اوله چق ثواب ومکافاتی محض الله تعالی دن امید ایلمک ایله تکلیف اولنمش لردر .

ایکنچیسی : علم فضیلتنی شرافتنی وعظ ویومشق سوزلر ایله آتالره وتربیه ایدوچلره آنکلاتمقدر . وبوخصوصده وارد اولمش آیة وحدیث‌لری ویاکه عقلی دلیللری آچیق ترجمه

ایدوب

مشکل اشلر جمله‌سندن اولمازسه‌ده ، فقط اعتبار ایدلمدیکدن ، ویران وخراب حالن قالمقده‌در . سوکلو آتاوآنالرمز ایچون عمرمز بارنچه خدمتلرنی جانمزه منت بیلدکمز حالده برکون ایکی کون خدمتمزهیچ شیٔ حساب ایدلمکده‌ایدکی معلومدر . بوتقدیرچه جمله‌مز اتفاق ایله‌اتا ایدوب خلقلرنی توشندرمکدر . بوخدمت هم‌شبهه سز محله امامنلری ذمه‌لرنده‌در .

اوچونچیسی: محله‌لرده‌اولان مکتب‌لری تربیه‌وتعمیر ایلمکدر . تعمیر دیدکمزک ایکی جهتی اولوب ، بریسی اوقتوچیلار وایکنچیسی جماعت وخلقلار اوستونده‌در . اوقتوچیلاره لازم اولان تربیه‌وتعمیر اوشبودر : حاجت علملری وکرک سونکنده کرا کلرنی اوکراتمکدر . تیش اولمغان ، نه دنیا ونه اخرة ده فائده‌سی کورلمیان شی‌لردن صاف ایدوب ، غایتده شفقت ومرحمت ایله اوقتمقدر . جماعتلره تیوش اولان تربیه وتعمیر اوشبودر : بالالری وقتنده مکتب‌لره یورتمک ، مکتب‌لری جیلی ویاقتی هم‌پاك ویخشی هوالی ایدوب توتمقدر . اورون وکروسنن کبی عام وخاص حاجتلرده خلقلر بر برسینه اشانوب تورملسونلر ایچون محله اهالیسی اوز آرالرندن اعتبارلی وخدمت ایدردای کمسنه‌لردن ایکی واوچ عددنی مکتب‌لرنی قارامق ایچون ناظر (بلوستیتل) ایدوب یاللاب قویمق لازم اوله‌دره . اوشبوکمسنه‌لره ، مکتب‌لرک ایچ وطش لاری شریعت بیوردقچه پاک وخوش هوالی ، ملایم اولوب تورماقینا واوقتوچیلارنك اوقتولاربنه وبالالرک اوقماقـلارینه ، شاکردلرک خلق وفعللرینه ، الحاصل جمله‌حاجتلرینه کوزاولوب قاراب ، لازم اولان خدمتلری اداء ایدب تورلر . مکتب لر ، مسجدلر ، مقبره‌لرمزک لازم درجه‌ده معمور اولمادقلری بیله روشده قاراوچیلرمز اولمادیغندن ایدکنده شبهه‌یوقدر .

۲

(مسجدلر عبادة خانه‌لر)

اوزمزک دین وشریعتمز اقتضاسنچه عبادة قلماقمزه دولت مز طرفندن کامل اختیار ویرلدکی کبی ، عبادة خانه‌لرمز اولان مسجد (شریف) لر بنا ایلمیه‌ده نظام دائره‌سنده اختیارمز اولمشدر . لکن اسلام عرفنچه مسجدلر بناسنده هم‌برقدر عادة ولازم اولان ترتیب‌لر واردرکه رعایه ایلمك فرض درجه‌سنده دینلسه مبالغه‌اولماز . مثلا اهل اسلام اولان محله‌ده نظام مساعده ایتدکی صورة ده اولابر مسجد ایکنچی برمکتب امام ومؤذن دورتنچی مکتب‌ده معلم بشنچی بوذکر ایدلمش‌لرك معاش واستقبالللرنی تاءمین ایلمك لازم‌در . کرک صوکنده کرکنی قارامق اصولی‌ده بودر . اکرده بواصوله خلاف اوله‌رق مثلا : برنچی مسجد تعمیره محتاج ویاکه معمور اولسه‌ده ، یانده مکتب‌واوقتوچسی اولمازسه ویاکه بونلر اداره‌سینه یتارلك قدر مصارف‌لق اولمازسه ، بومحله دن خلقلاری آیروب ایکنچی واوچونچی مسجدلر بناء ایلمك ده نه کبی فائده اولور ؛ بلکه بوصورة ده اولکی ضعیف محله ی تمام ضعیفلندروب وایکنچیسنی هم قوة‌لندره آلمای هر ایکیسی دن برثمره کورلمیه‌جکدر . وحالبوکه اسلام دینی نك سلامتلکی تیش‌سز اورن‌لره مسجد بناء ایلمك ایله اولمای ، مکتب‌لری قارامق ولازم علملری تعلیم ایتمك ایله اوله‌در . نه‌قدر قریه‌لر واردرکه اوچ بش جامع ومسجدلری اولدیغی

وآناليرمزنك خانه ويورطلارنى قول كوچمز ايله تعمير ايدر ايسك برلردن ممنون اولورلار ايدى وحالبوكه آنلرنك دنيا زينت وچاچكه‌لرنده رغبتلرى قالمامشدر . بلكه مزارلرى اطرافينه حيوان كرماز درجه‌ده اغاچ باكه تاشدن احاطه ايلمندرر وياكه چوقر قازر ايرسه‌ك ، اولكار مزنى جانلارى شاد اولور ومزارلرمز باغچه‌لق مثالنده مرغوب اولور ايدى . بركون اولوربزلره‌ده بالالارمز بيله روشده حرمت ايدرلر ايدى .

حالده بر مكتبلرى يوق وآلتى يدى بلكه اون عدد اوكازنى عالملرى اولديغى حالده بر اوقتوچيلرى يوقدر . اش بونك ايله قالور ايسه تشكر ايدر ايدك وحالبوكه بوكبى امامـلرى كوب اولان قريه امامرى ، مثريقه ومحله خدمتلرى حقنده اوز آرالارنده نزاع ودعوالار چيقاروب محكمه‌لرده كاعذلار يورتمك ايله عمرلرنى هوايه اوچرمقده‌لردر .

بونلردن محله خلقلرينه وخصوصا اميدلنوب تورمقده اولان بالالرينه فائده يوق ايدوكنى سويلميه حاجت يوقدر . خلق آراسنده دشمانلق كوبايمك خلق بوزلماق ، بوروشده امامـلر دعوا اشمافلريدن ظاهر اولديغى تجربه ايله معلوم اولمشدر . وحالبوكه ايسكى مسجدلرى تربيه ايلمك ثوابى هم يانكا مسجد بناء ايتمكدن كم اولماى ، اودون ، شم ، كروسين وباشقه حاجتلرى ايچون صرف ايتكال اقچه‌لار ، شريعت نظرنده مسجد عمارت ايله كه حساب ايدلمشدر . بر قريه‌ده بنكلر ايله اقچه‌لر صرف ايدوب ايكى ، اوچ مسجد بناء ايله كدن بخشى ايدوب بر مسجد وانلدن ارتدقينه بر مكتب بناء ايلمك ممكن اولادر . اكرده بونلردن هم ارتور ايسه مسجد ومكتبلر فائده بينه وقى ايدلسه بيكرك فائده‌لو اولادر . اوشنداق بر آولده بش مسجد بناء ايده چك آقچه ايله ، قباته قدر قالورلق درجه‌ده محكم ايدوب تاشدن وياكه كيرپيچدن بر مسجد بناء ايلمك ممكنده اولادر . بونك فائده‌لو ايدكى البته معلومدر . اكرده ايسكى مسجدلرنى تربيه ايلمكده هيچ ايتميان بركمسنه ، الله رضا ايچون يانكا مسجد بناء ايلمك حسابنده اولسه ، بو مرحمتى ، مسجدلرى قضايه دوغرى كلمش وياكه هيچ بر مسجدلرى اولميان اورنلارا ، ايلمك تيش ايدى . بعض قريه‌لر واردركه مسجد بنالتمه قدرتلرى وامام آلمه قوه‌لرى اولماديغندن اوتورى ، قرق چاقرم مقدارنده اولان مسجدلره تابع اولمشلاردر . بيله اورنلار كوب اولوب محكمهٔ اسلاميه‌يه معلوملردر .

۳

(مقبره لر)

آتا ، بابالرمز وطنلرى اولان زيارت (مزار ، قبر) بركون ، بزاره هم وطن ويورت اولاچقدر . صوك اورنمز ومقاممز ، هيچ شبهه‌سز مزاردر . اوشبونك ايچون شريعت اسلاميه‌مز قبر ومزارلرى حرمتلب توتمق ايله بيوره‌ش وضرورة سز اوستوندن تاپتاب يورمكدن منع ايلمشدر . لكن كوب قريه‌لرمز واردركه مزارلرى لازم درجه‌ده ساقلانماى ، اطرافينه احاطه‌لار يسالماى ، ايچينه حيوانلر كروب حرمتسز ايدوب يوره‌كنلردر . وحالبوكه بتون قريه خلقينه بر قبرلكى حرمتلب آسرامق ، آتا وانالرمز وياكارنى تربيه‌لب جانلرنى راحتلندرمك

مشكل

٤

(وعظ سویلمك)

شریعت اسلامیه حکمنچه ، یوم ثانی وعظ وکورکام نصیحتلر ایله دوغر بلغه اونده‌مك توابلی عملدر . برلرده هم اهل اسلامه وعظ ایدوچیلر امام‌لر وعالم‌لردر . اعتبار ایله سوزلنمش وعظ‌لرك کوکللره اثری وفائده‌سی کوبدر . استاذدن اوقلدیغی تقدیرده آی‌لر وقت اوزدرب درس آلاچق علملری ، یخشی سوزلمکلر اولان کمسنه‌لرك برمجلسده سوزلمش وعظ‌لرندن ایشدوب خاطره آلماق ممکن اولادر . لکن نه چاره‌که برلرده ، وعظ سویلمك ادب وشرط‌لرینه لازم درجه‌ده اعتبار ایدلمامشدر . تیش اولسه اولمازسه‌ده ، واعظ‌لرمز عرب وفارسی سوزلری کوب قاتناشدرب سوزلمکده‌لر ایدکی معلومدر . آکلاه‌ق بکل اولسون ایچون الله تعالی حضرتی هر قومه اوز دیللری اوزرنده رسول‌لر یباردکی حالده بزم عالم‌لرمز عرب صرفلرنی فارسی دیلی ایله اوقتدقلری کبی وعظ‌لرنی هم آنکلاشلماز درجه‌ده یاددیل ایله سوزلمکلردر . بونك سببی برلره معلوم اولمازسه‌ده بلکه اوزلرینه معلومدر . لکن بزم فکرمزه بناء وعظ‌لردن لازم درجه‌ده اعتبار وعبرت النمادیغی‌نك سببی دکلاوچیلرمز . وعظ‌لرنی آکلاما دیقلرندندر . زمانمزده هر برخلق‌نارك علملری وغایتده چیتن اولان فنلری اوزلری‌نك آنادیللری ایله یکل ایدوب هرکمنی اشنا ایلدکلرنده بزم امام‌لرمز ، الك آچیق اولان شریعت اسلامیه قاعده‌لرنی واسلام حکملرنی آنادیلی ایله آنکلاته آلمادیقلری هیچ‌بلك حساب ایدلماز ایسه دنیاده هیچ‌بلك دیکان شیء هیچ اولمازسه کرك . وعظ سویلمکلر اولان ادب‌لر ، اخلاق کتابلرنده بیان ایدلمشدر . لکن بر ایکی نقطه‌سنی بواورنده برلرهم ذکر ایدر ایسه‌ك ضرر اولمازسه کرك . شویله‌که . سوزلاوچی کمسنه وعظ‌نی فقیر راف ، آنقماق ، خلق آنکلارلق درجه‌ده اوز دیللری ایله ، ضرورة اولمدیقده عرب وفارسی دیلنی قاتناشدرمای مثلا عرب کتابندن سوزلر ایسه عرب سوزلری‌نك برام برامینه معناویرمای بلکه هر جمله‌نك خلاصه‌سنی اچیق ترجمه ایدوب سوزلمك لازم اوله‌در . اوشنداق وعظ‌لرك قرآن شریفنی ودرست حدیث‌لره بنا ایدلمسی لازمدر . اصلی اولمیان سوزلر ویالان حکایه‌لردن صاف اولوب ، دنکلاوچیلر یالغمازدای روشده قسقه وفائده‌لو اولمای لازمدر . کنه وعظ‌لر ، هر وقتده بر اش حقنده اولمای ، خلقلارك کرا کارینه قاراب اولماق تیشدر . مثلا عبادت حکملری وفضیلت‌لری ، آتا وآنالرك بالالار اوستونده وبالالارنك آتا وانالار اوستونده اولان حقلاربنی ، ایر ایله خاتون کورشی‌لر نسل وقارنداش‌لر ، وجمله انسانلر آراسنده اولان حقلاری ، ایمان واسلام عاجز وفقیر ویتیم‌لره اعانت ایتمك فضیلتنی ، راستلق ودوستلق اوشنداق اوقومق واوقوتمق فائده‌لرنی ، ظلم وجبر وخیانت کبی شریعت نهی ایتکان نرسه‌لرده اولان ضررلارنی ، جمله‌سنی مناسب وقتلرنده خلقلاره ایشتدرمك لازم اولادر . بونلاردن باشقه هم وعظ‌لرده اوشبو ذکر ایدیله‌چك خصوص‌لر بیان ایدلمك ضروردر : شریعت اسلامیه‌نك بویرش ونهی ایتمش شی‌لرینی ، بیورمقنده ونهی ایتماکنده اولان سر وحکمت‌لرینی ، رسول اکرمك نسل وقبیله‌سی وجمله یورت جماعت‌لرینی ، صحابه‌لری ، ورسول اکرمك نه روشده دنیا کچرماکینی ،

شریعت اسلامیه ، خلقلرنی یالقاولقدن منع ایدوب حلال کسب ایله بیوردیقنی ، هر تورلی هنر وصنعتلری اوکرنمك مباح بلکه بعض وقتده فرض کفایه ایدوکنی ، یالقاولری الله تعالی سوسادیکنی ، چیت کمسنه‌لر قولندن اولان مال‌لاره طمع ایدوب کسب‌سز واش‌سز یاتوچیلر مسلمان جماعتینه الوغ بلاء ایدکنی ، اصلسز سوزلر سوزلاب خلق آراسنده فتنه چیقارمق وحیله‌لر توزوب کشی‌لار مال‌لارنی جمع ایلمك ممنوع ایدکینی ، یتیم ومظلوم ره للارنی اشامق حرام اولدیقنی ، شریعت بیوره‌ش روش ایله مال‌لاردن معلوم مقدارنی اورنلارینه صرف ایتمك فرض ایدکنی وغیرلرنی .

❁ ٥ ❁

(امام‌لار)

محله‌ده اولان امام‌لار شول محله‌نك دین باشلقلری حساب ایدلنه‌لر . انسان‌لرك خلق وفعللری توزك هم بوزق اولمایه امام‌لرك الوغ اثرلری اولادر . امام‌لار ، سوزلری ایله یخشی‌لقه دلالت ایتدکلری کبی فعللری وعادةلری ایله هم خلقه اورناك وکوچ‌ورك اولمقده‌لاردر . محله‌لر خواه الوغ ، خواه کچوك ، خواه فقیر خواه بای اولسون امام‌لرك اورن‌لاری غایتده الوغ وحرمتلو اورن‌در . = اوزلری‌نك دین باشلقلارنی اوزلری سایلاسونلر والله تعالی حضورنده اوزلری جواب ویرسونلر = دیب ، امام سایلامقنی دولت مز اوزمزه مرحمت ایدوب تابشر مشدر . بونك ایچون نه‌قدر تشکر ایدرساك آز اولور . ایمدی بوکبی حرمتلو اورن‌لاره هر بر تورلی نفس فائده‌سی ایچون ویاکه آتاسی واناسی حرمتی ایچون کنه ، تیش‌سز واستحقاق‌سز کمسنه‌لری سایلامش جماعت‌لر هم نظام هم الله تعالی‌یه خیانت ایلمش اولورلر . شونك ایچون امام سایلامقده اولان فرصتی ضائع ایتمك ودولت‌مز طرفندن احسان ایدیلان حقمزی اعتبارسز روشچه یورتمك الوغ خطالق وعیب حساب ایدلسه کرك . حالبوکه هر کون بر امام سایلامق ویاکه یکل‌لك ایله اورنندن چیقارمق ممکن دکلدر . امام اولناچق کمسنه‌نك برنچی درجه دقت ایدله‌چك نرسه‌سی ، علمی خلقی کوزل اولماقی‌در . حتی‌که اهلیه‌سی‌نك هم اوزارینك قزلارینا ، ایمان فرض وواجب وبالجمله خاتون‌لارا مخصوص اولان احکام شرعیه‌لری بیلدرر درجه‌ده علم قوتی اولماقی‌در ، چونکه خاتونلر ایچون بیلمیه تیش اولان کوب مسئله‌لر واردرکه اوکره توچی‌لرده خاتونلر اولماقی لازم اولور . حتی‌که بوکبی مسله‌لردن حسابسز دیورالکلری رسول اکرم افندمزك خاتونلری طرفندن کوچرلمشدر . شول حکمت ایچون رسول اکرم حضرتلرینه کوب خاتون نکاح‌لنمكده لازم کورلمشدر . ایمدی یازمیه مراد ایتدکم سوزلر بو اورنده تمام اولدی . انشاء الله سوزلرمزی بعض کمسنه‌لر اعتبارلرینه الورلر دیو امید ایلمکده‌یم . الله تعالی اولادمزه علم وهنر اوکراتمه وجمله‌مزی بخت سعادة صاحبلری ایتمه سببلرنی میسر ایتسون . الله حضرتی‌نك مرحمت وشفقت ایشکاری برلر ایچون هم اچیق‌در . فقط برزاره اجتهاد وغیرت لازم‌در .

انتهى

❁ رضاء الدین بن فخر الدین ❁

Инв. № 27.833

Яз татар

(с русск. текстом)

تطيما

Из фондов Российской национальной библиотеки

Татар.
3-8828

19542/98

Из фондов Российской национальной библиотеки